STRIPSCHRIFT

JEAN-CLAUDE GAL
ERWIN SUVAAL

NUMMER 375 * €6,50

PIETER GEENEN

Mijn zoon Pieter leidde een leeg leven. Toen hij 30 jaar was wist hij nog steeds niet wat hij wilde. Ik bad vaak dat hij niet in de goot zou belanden. Nu is hij striptekenaar, getrouwd en vader van twee kinderen. Dit schilderij heb ik laten maken om u te danken, Heilige Maria. — Johanna G., Eindhoven 2006.

→ REDACTIO

Verheugende initiatieven vinden er plaats in het stripgebied Nederland. Klassieke Nederlandse liedjes worden verstript door de fine fleur van de landelijke tekenaars. Een prima initiatief van Jean-Marc van Tol en Gerrit de Jager, met als resultaat het prachtige luister- en kijkboek 'Strips in stereo' en een memorabel feest met striptekenaars en muzikanten in Paradiso. En een inspiratie voor weer andere tekenaars die als spin-off een speciale bootleg-versie uitbrengen met 26 verstripte liedjes, van Urbanus tot David Bowie en van Technotronic tot Schubert.

In Het Parool vindt een casuele Stripstrijd (*www.parool.nl/stripstrijd*) plaats met twaalf getalenteerden waarbij de lezers bepalen welke strips doorgaan voor de finale. Het nieuwe ochtendblad NRC.next plaatst beurtelings werk van vijf cartoonisten en de semi-autobiografische strip 'Echt', afwisselend getekend door zes striptekenaars.

Is er dan niets meer te wensen over?

Op het gevaar af te worden beticht van typisch Nederlands zeuren wil de redactie van Stripschrift toch een prangende vraag aan de orde stellen: waar blijven de jonge getalenteerde tekenaars die de ambitie hebben om een spannende, lekkere lange, nieuwe avonturenstrip te maken? Even geen navelstaren, even geen verslag van persoonlijke ervaringen, even geen illustraties bij bestaande teksten, even geen korte commentaren op de toestand in de wereld – hoe vermakelijk en vernuftig ook – maar voluit gaan voor een zelfverzonnen, 'onpretentieus', ambachtelijk in elkaar gestoken, verhaal met een langere adem, van minimaal 44, 52 of misschien zelfs wel 60 pagina's.Welke jonge talenten voelen zich uitgedaagd?

INHOUD

2 **ACTUA**

8 **STARS & STRIPS**
Olav Beemer

10 **PIETER GEENEN**
Rik Sanders

15 **BITS & PIECES**
Ben Bits

16 **FOUL PLAY!**
Ger Apeldoorn

19 **MANON KOMT...**
Manon Albers

20 **ERWIN SUVAAL**
Teus de Kruijf

24 **IJSBREKER**
Erwin Suvaal

26 **DE WRAAK VAN ARN**
Mat Schifferstein

30 **DE BOVENTOON**

40 **HEINZ SERVICE SPREAD**

PIETER GEENEN
Mijn zoon Pieter leidde een leeg leven. Toen hij 30 jaar was wist hij nog steeds niet wat hij wilde. Ik bad vaak dat hij niet in de goot zou belanden. Nu is hij striptekenaar, met een vrouw en twee kinderen. Dit schilderij heb ik laten maken om u te danken Heilige Moeder Maria. – Johanna G, Eindhoven 2006

→ OMSLAG

Pieter Geenen heeft het omslag van dit nummer gebruikt als experiment, om iets te maken waarvoor nooit eerder de gelegenheid was. Hij koos ervoor om een schilderijtje te maken, in de door hem bewonderde stijl van votief-schilderijen (votief: geschonken wegens een gelofte).

'Dat zijn schilderijen, vaak Mexicaans maar ook Europees, die één of andere heilige bedanken voor de goede afloop van een bijna-ramp. Onderin die schilderijen is altijd te lezen wie, hoe, waarom', aldus Geenen.

Opening nieuw Cartoon Museum in Londen

Eind februari opende in het centrum van Londen The Cartoon Museum. De curator haalde inspiratie uit het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, maar thematisch gaat het om twee totaal verschillende genres. Waar de strip iets meer dan honderd jaar oud is, heeft de cartoon een geschiedenis van meer dan driehonderd jaar. De recente cartoonrellen rond de profeet Mohammed krijgen echter geen plaatsje, Blair en Thatcher geven wel thuis.

Toch wordt er wel degelijk op subtiele wijze naar verwezen. Op een muurtje net boven de ingang staat de beeltenis van God die zijn hand voor een denkbeeldige lens houdt. *'No pictures'*, roept hij. Steve Bell, cartoonist van *The Guardian* en één van de meest gerespecteerde hedendaagse Britse cartoonisten, is zeer aanwezig met origineel werk. Het museum heeft dan ook vooral de Britse cartoon in het vizier. De ongeveer 250 originele tentoongestelde cartoons gaan terug tot driehonderd jaar geleden en zelfs verder. Leonardo da Vinci is één van de voorlopers van het genre. Conflicten, zo blijkt, zetten aan tot meer cartoons. De Franse revolutie was zó'n groot conflict dat tekenaars hun pen in de inktpot doopten om bijtende humor op te tekenen. Maatschappelijke thema's zijn een andere inspiratiebron terwijl het hoofdstuk 'Moderne tijden' start vanaf de Eerste Wereldoorlog. Uit die periode stamt Carl Giles, die cartoons maakte die zo scherp als een mes waren maar ook altijd sympathiek, vriendelijk en menselijk. Uit dezelfde periode zijn Peter Fluck en Roger Law, bekend van hun *Spitting Image*-poppen. Op de bovenste, kleinere verdieping van The Cartoon Museum wordt deels aandacht geschonken aan de strip of - zoals het in Engeland heet - *cartoon strips* en *graphic novels*. Die ruimte stelt echter weinig voor, laat staan dat er enige chronologie of rode draad te vinden is. Britse, Franse en Amerikaanse grafische romans en strips staan er willekeurig door elkaar. Uderzo's *Asterix* prijkt er naast *Dick Tracy*, *Judge Dredd*, *Modesty Blaise*, *Tarzan* of *Bruintje Beer*. Een smet op dit niet onbelangrijke museum.

The Cartoon Museum is te vinden aan Little Russell Street 35 (tien minuten van de metrostations Tottenham Court Road of Covert Garden). Openingsuren: dinsdag t/m zaterdag van 10.30 tot 17.30 uur. De entree bedraagt £2.5 GdW

LINKSBOVEN - **Cartoon van Trog, pseudoniem van Wally Fawkes.**

GEHEEL BOVEN - **Cartoon van Chris Riddell.**

BOVEN - **Cartoon van Michael Ffolkes.**

→ SUVAAL

WEER WAT NIEUWS: ROBBEDOES WORDT ALWEER DOOR EEN NIEUW DUO GEMAAKT! STERKER NOG, IEDER NIEUW BOEK GAAT DOOR IEMAND ANDERS GETEKEND WORDEN...
DE VOLGENDE STAP IS NATUURLIJK DAT DE HOOFDPERSONEN PER ALBUM VERANDEREN EN ANDERS GAAN HETEN...
EN DAN KRIJGT DE SERIE STEEDS EEN ANDERE NAAM... STRAK PLAN!

DE STRIPWERELD LEEFT, EN HOE! OP DEZE PLAATS GEEFT STRIP-COLUMNIST ERWIN SUVAAL HIEROP ZIJN PERSOONLIJK COMMENTAAR.

ERWIN.SUVAAL @STRIPSCHRIFT.NL

De twaalf Deense spotprenten over de profeet Mohammed uit de krant *Jyllands-Posten* hebben wereldwijd veel onrust veroorzaakt, maar het was niet de eerste keer dat tekeningen ontaarden in moord en doodslag. Wij vroegen *Stripschrift*-correspondent John A. Lent, hoofdredacteur van het Amerikaanse *International Journal of Comic Art* naar een korte en bondige inventarisatie van historisch strip- en cartoonleed.
Het beeldmateriaal op deze pagina's is bij lange na geen compleet overzicht, maar geeft een indruk hoe Nederlandse cartoonisten de rel van dit voorjaar gebruikten als aanleiding voor hun eigen werk. Wat hierbij opvalt is, dat één vondst binnen een paar dagen door drie cartoonisten werd uitgewerkt.

JOS COLLIGNON, DE VOLKSKRANT 09-02-2006

Cartoongeweld kent lange traditie *door John A. Lent*

Hoewel het niet is eerder voorgekomen dat protesten tegen cartoons op zo'n wereldwijde schaal uitbraken zijn er weldegelijk eerder uitbarstingen over strips en cartoons geweest. Gewoonlijk hadden ze met religie te maken, en in de meeste gevallen met de islam.
In de zomer van 1997 beplakte een joodse extremist de deuren van Arabische kooplui op de West Bank met kopieën van een smakeloze cartoon over een varken dat zichzelf identificeert als de Profeet, dansend op de koran. Het resultaat: dagenlang rellen waarbij er met stenen en brandbommen werd gegooid, en een massaal protest van dertigduizend demonstranten. Een paar jaar daarvoor lokte een Chinese stripvertolking van moslims biddend naast een varken eveneens massaal straatgeweld uit in de provincie Qinghai. In juli 1993 kwam de Turkse cartoonist Asaf Koçak samen met vijfendertig andere mensen in de vlammen om toen moslimfundamentalisten, woedend omdat er een bijeenkomst van progressieve kunstenaars in Siva plaatsgreep, het festivalhotel in brand staken.
In Iran, dat door zou moeten gaan voor een religieuze democratie, weten cartoonisten dat hen een zware straf boven het hoofd hangt indien ze met religie spotten. Eén van hen, Nik Ahang Kowsar, vertelde me in een vraaggesprek in 1999 dat 'je nooit, maar dan ook nooit religieuze onderwerpen moet gebruiken', en ook geen clerici. Hij legde uit dat Iraniërs veel respect hebben voor de klerikale stand. En alles is religie, zo impliceerde hij toen hij zei dat 'zelfs de kledij van vrouwen erop is gebaseerd'. Ondanks zijn waarschuwende woorden raakte Kowsar een jaar later in grote problemen toen hij een oudere, ontoegeeflijke geestelijke als krokodil had getekend, huilend over de manier waarop een journalist hem had aangepakt. In moslimculturen wordt de krokodil geassocieerd met verraad. Naar aanleiding van de spotprent gingen duizenden geestelijken in de heilige stad Qum drie dagen de straat op, roepend om de executie van de minister van Cultuur vanwege zijn tolerante houding tegenover de media. Vrezend voor zijn lot vluchtte Kowsar naar Canada.
Een andere Iraanse tekenaar, Hassan Karimzadeh, zat vanaf 1992 twee jaar uit van zijn tienjarige gevangenisstraf, omdat hij een cartoon had gemaakt over een voetballer die volgens sommige fundamentalisten leek op ayatollah Khomeini. Ook circuleerden geruchten dat Karimzadeh zou worden geëxecuteerd. Hij vertelde me in 1999 dat het nooit de bedoeling was geweest om Khomeini als voetballer op te voeren, maar dat iemand anders de spotprent had veranderd. Ook andere religieuze stromingen hebben tegen cartoons geprotesteerd, zij het niet zo heftig als bij de islam. Christenen namen bij voorbeeld geregeld aanstoot aan de religieuze verwijzingen in *B.C. (Oerm)*, de Amerikaanse syndicaatstrip van Johnny Hart, en in Nieuw-Zeeland kreeg *Herald*-cartoonist Malcolm Evans

DE WEEK VOLGENS TRIK

TRIK, NIEUWE REVU 2006/6

IS HET EEN PROFEET? IS HET EEN CARTOON? Wilt u ook eens een spraakmakende cartoon te tekenen? Spunk biedt alvast een steuntje in de rug. Verbindt de genummerde punten en uw eigen spotprent ontstaat. Steunlijnen: Dimme

DIMME, NRC HANDELSBLAD 11-02-2006

GNOE, PANORAMA 2006/6

zijn congé na een serie kritische tekeningen over Israëls behandeling van Palestijnen, waarna hij het etiket 'antisemiet' kreeg opgeplakt.

Maar cartoondisputen kunnen ook politiek van aard zijn. De Japanse rechtse cartoonist Yoshinori Kobayashi zorgde bij voorbeeld voor grote publieke verontwaardiging in Azië vanwege de wijze waarop hij de Japanners in de Tweede Wereldoorlog afschilderde, en zijn verdraaiing van het lot van Taiwanese (en Koreaanse) vrouwen die als seksslaaf dienden in het Keizerlijke Leger. Kobayashi gaf deze 'troostmeisjes' in zijn strip *On Taiwan* weer als prostituees die vrijwillig hun diensten aan Japanse soldaten aanboden. De hieruit voortvloeiende controverse bracht het toch al wankele bewind van de Taiwanese president Chen Shui-bian aan het wankelen. Het twistgeschrijf weerhield Kobayashi er niet van om door te gaan met het produceren van manga waarin hij de oorlogsdaden van Japan prijst, andere Aziatische volkeren beschimpt en Japanse gruweldaden, zoals het bloedbad van Nanjing, ontkent. Van zijn boeken en andere pro-Japan en anti-China-en-Korea-manga zijn miljoenen exemplaren verkocht. Deze uitgaven zorgden voor veel consternatie onder Aziaten.

Andere voorbeelden van cartoonisten die aan zware kritiek of erger onderhevig waren, brengen me bij de Argentijnse tekenaar Slim, die nadat fundamentalisten een collega hadden onthoofd, voor een vrijwillige ballingschap in Parijs koos, de moord op de Palestijnse cartoonist Naji el-Ali in een straat in Londen in 1987 (nadat hij campagne had gevoerd tegen het gebrek aan democratie en de ongelijkheid in de Arabische wereld) en de 'verdwijning' van de Argentijnse stripmaker Hector Oesterheld en veel van zijn familieleden in de jaren tachtig. Noemenswaardig is tevens Thomas Nast. Zijn cartoons over corrupte politici in New York leidden tot de veroordeling van William 'Boss' Tweed en doodsbedreigingen aan het adres van Nast. Maar dan praten we over de jaren '70 van de 19e eeuw!

Desalniettemin, geen van deze voorbeelden zijn qua geografische reikwijdte, economische, politieke en culturele gevolgen, èn gewelddadige ressentimenten te vergelijken met de emoties die de spotprenten van het dozijn Deense cartoonisten losmaakten.

RUBEN L. OPPENHEIMER, NRC HANDELSBLAD 01-02-2006

john.lent@stripschrift.nl

AO-boekje brengt geschiedenis spotprent in kaart

Uitgeverij Ivio brengt in de serie *Actuele Onderwerpen* onder de titel *Spotprenten* een overzicht van de geschiedenis van de Nederlandse spotprent. De wereld trilde enige tijd op zijn grondvesten met hevige rellen en doden, bestorming van ambassades, verbranding van (Deense) vlaggen, ontslagen hoofdredacteuren, een oneindige reeks ingezonden brieven in dagbladen, felle discussies op het internet en bovenal met een toenemende onverdraagzaamheid jegens voor- en tegenstanders als gevolg.

De spotprent bestaat al heel lang en dat is ook precies wat dit boekwerkje van de hand van Judith Moortgat duidelijk wil maken. Tijdens de Tachtigjarige Oorlog in de zestiende eeuw werd overheerser Alva al bespot via tekeningen en ook de paus en de katholieke kerk moesten het in die beginperiode behoorlijk ontgelden. Een eeuw later zorgden spotprenten over de Engelse koning er zelfs voor dat Engeland de oorlog aan onze republiek verklaarde. Uitlokking, aldus de vorst. Niets nieuws onder de zon, dus.

Pas tijdens de verspreiding van kranten, eind negentiende eeuw, werd de spotprent gemeengoed en meer geaccepteerd. Ook in de vorige eeuw wisten spotprenttekenaars menige verontwaardigde discussie op te roepen door de draak te steken met alles wat heilig leek; denk aan kerk, seksualiteit en vooral bekende hoogwaardigheidsbeklederes. Door de nieuwe media wist immers iedereen hoe de binnen- en buitenlandse kopstukken eruit zagen en de tekenaars en hun kranten zagen hun kans schoon.

WIE ZAL IK VANDAAG EENS DOOR OVERDRIJVING EN SCHERP AANZETTEN VAN EEN MENING OP SUGGESTIEVE WIJZE ONRECHTMATIG BELEDIGEN, LICHTVAARDIG VERDACHT MAKEN EN ERNSTIG IN EER EN GOEDE NAAM SCHADEN?
JOS COLLIGNON, OMSLAG-ILLUSTRATIE AO-BOEKJE

Deze *AO*-uitgave is, net als alle andere, te bestellen via de website *www.actueleonderwerpen.nl* of door te bellen met (+31)(0)320-286962. Op de website kun je ook de pdf-versie van het boekje downloaden. TdK

A D V E R T E N T I E

PELLUCIDAR *Strips & Curiosa*

Door onze langdurige beurs- en internetactiviteiten zijn wij landelijk al aardig bekend. Maar dat geldt nog niet voor onze 3 jaar jonge winkel in eigen stad. Wij stellen ons speciaal voor de - noordelijke - abonnees van Stripschrift nog even kort voor.

U kunt bij ons terecht voor 2e hands & antiquarische strips en uiteraard wekelijks de allernieuwste titels. Verder verkopen wij veel stripcuriosa zoals posters, zeefdrukken, originelen, strippuzzels, poppetjes en beelden. Totaal een zeer ruime keus van meer dan 30.000 eenheden!

Wij zijn *gespecialiseerd* in reeds uitverkochte strips. Als een album niet op voorraad is, dan kunt u *GRATIS* gebruik maken van onze zéér actieve zoekdienst. Een mail met uw manco's is al voldoende

PELLUCIDAR *Strips & Curiosa* ★ Nieuweweg 6, Groningen

★ *Wij zijn geopend op dinsdag - vrijdag van 11.00-18.00 en zaterdag van 10.00-17.00* ★

Tel. 050-3684414 ★ Mail: pellucidar@planet.nl ★ Web: http://members.lycos.nl/pellucidar

→ WEBFLITSEN

IN HET KORT STAAN HIERONDER EEN AANTAL ONLINE-NIEUWSBERICHTEN UIT DE AFGELOPEN PERIODE. WILT U DE VOLLEDIGE VERSIE NALEZEN, SURF DAN SNEL NAAR WWW.STRIPSCHRIFT.NL

➲ **09 FEB** Burgemeester Annie Brouwer opende vandaag in het stadhuis van Utrecht de expositie *Platte politiek* van het beeldblad *De Inktpot*. Zij stelde vast dat er in de domstad geen sprake is van een 'potloodcrisis' in tegenstelling tot diverse andere delen in de wereld.

➲ **10 FEB** Vandaag beginnen in Turijn de 20e Olympische Winterspelen. De mascottes van deze winterolympiade heten Neve (Sneeuwbal) en Gliz (IJsklontje). De NOS zendt de tekenfilms van deze figuurtjes echter niet uit.

➲ **23 FEB** Een groep moslimorganisaties en particulieren heeft bij justitie in Amsterdam een aanklacht ingediend tegen Peter de Wit en *De Volkskrant*. Aanleiding is een in hun ogen discriminerende grap van de krantenstrip *Sigmund*.

➲ **24 FEB** Willy Vandersteen zou zich niet schuldig hebben gemaakt aan enig collaborerend gedrag. Dat blijkt uit een eerste fase van een recent, door de familie en uitgeverij besteld universiteitsonderzoek rond zijn vermeende oorlogsverleden.

➲ **28 FEB** Amsterdams gratis culturele krant *Amsterdam Weekly* brengt morgen als 100e editie een speciaal stripthemanummer uit waarin striptekenaars hun visie geven op het verleden, heden en de toekomst van Amsterdam.

➲ **03 MRT** De afgelopen avond werd in Rotterdam het eerste exemplaar van *Stripschrift 374* uitgereikt aan de stripmaker Martin Lodewijk. Dit ter gelegenheid van het feit dat *Stripschrift* voor de allereerste keer geheel in kleur verschijnt. Een nieuwe mijlpaal voor het in 1967 opgerichtte stripinformatieblad.

➲ **10 MRT** Amnesty International Belgique Francophone zou deze week een compilatiestrip uitgeven in het kader van haar bewustwordingscampagne rond geweld tegen vrouwen. De Franstalige tak van de mensenrechtenorganisatie weigert evenwel de bijdrage van de Belgische stripauteur Dany zomaar te publiceren.

➲ **12 MRT** Afgelopen dinsdag, 7 maart, werd voor de Antwerpse arbeidsrechtbank het geschil uitgevochten tussen ex-*Suske en Wiske*-tekenaar Marc Verhaegen en zijn voormalige werkgever Studio Vandersteen.

➲ **13 MRT** 'Fenomenaal!', 'Als dit geen promotie voor de strip is.' Zelfs (belangrijke) stripauteurs die vorig jaar niet gevraagd waren om hun favoriete muziek te verstrippen, waren vol lof over het concert *Strips in stereo*, dat afgelopen zaterdag in een uitverkocht Amsterdams Paradiso plaatsvond.

➲ **13 MRT** Aanstaande woensdag, 15 maart, brengt uitgeverij Standaard een nieuwe 'waspoederstrip' op de markt: *En daarmee basta!*, naar de gelijknamige soap op de Vlaamse tv-zender Ketnet. De strip wordt geschreven door Tom Bouden en getekend door Wim Swerts en Luc van Asten.

➲ **15 MRT** Nilsson & Lamm, onderdeel van de Libridis Groep, zal *Nekschot*, de bij uitgeverij Xtra uitgegeven bundel 'misselijke grappen' van Gregorius Nekschot niet naar de boekhandels in Nederland distribueren.

➲ **16 MRT** Soulzanger Isaac Hayes stopt met zijn werk voor de animatieserie *South Park*. De serie gaat in zijn ogen 'ongepast en beledigend' om met het geloof. Hayes sprak tien jaar lang de stem in van schoolkok Jerome 'Chef' McElroy.

➲ **17 MRT** Zes Amerikaanse cartoonisten hebben tot nu toe meegedaan aan de cartoonwedstrijd van de Iraanse krant *Hamshahri*. Onderwerp van spot is de holocaust.

Trekken aan een dood paard?

Uitgeverij Standaard zegt zich de kritiek van Luc Guillaume te hebben aangetrokken dat zij te weinig publiciteit voerde voor zijn boek *Willy Vandersteen - De interviews - De foto's* (zie voor een bespreking *Stripschrift 374*). Volgens een woordvoerster is er een tweede publiciteitsronde geweest om het jubileumboek hernieuwd onder de aandacht te brengen. Volgens Guillaume heeft deze extra poging niet veel opgebracht. Een woordvoerster van Standaard stelt 'dat je nu eenmaal niemand kan verplichten er aandacht aan te besteden, tenzij je een pistool op een hoofd gaat zetten.'

Guillaume, verbonden aan Graficart (uitgever van onder andere twee facsimile scoutskalenders van Vandersteen uit de jaren vijftig) vatte met zijn compagnon Michel Vanbeneden (schoonzoon van Willy Vandersteen) het plan op een beeld samen te stellen van Vandersteen aan de hand van interviews en foto's. Het boek verscheen in het najaar van 2005, in het kader van 'zestig jaar Suske en Wiske'. Maar het gebrek aan publiciteit (en recensie-exemplaren!) in de Belgische en Nederlandse media baarde hem zorgen. Zelfs dagblad *De Standaard*, dat *Suske en Wiske* nota bene al zestig jaar in de krant publiceert, zweeg de uitgave dood. Hij trok daarop herhaaldelijk aan de bel bij de uitgever.

Het project werd toch al onder een slechte gesternte geboren. Standaard zag het boek in eerste instantie niet zitten en geloofde niet dat het rendabel zou kunnen zijn. Guillaume wist met steun van de familie Vandersteen de uitgeverij toch van publicatie te overtuigen, al speelde de afspraak dat hij pas royalty's krijgt als Standaard uit de kosten is, zeker geen onbelangrijke rol. RS

De manga-meter (deel 2)

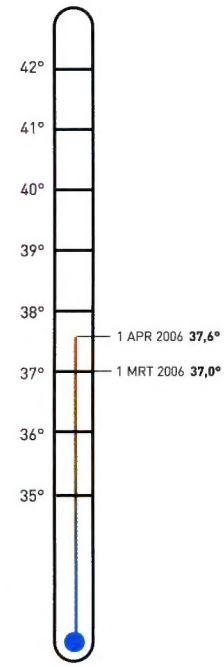

Een woordvoerster van Balloon Books meldt het grote nieuws: in mei komen de eerste delen van *Yu-Gi-Oh!* (Kazuki Takahashi) en *Shaman King* (Takei) uit; in juni de volgende twee. 'Ze zijn rechtstreeks vanuit het Japanse origineel vertaald, authentiek zwart/wit, en te lezen van rechts naar links', meldt ze opgetogen. In het najaar komen er nog andere reeksen, maar ze mag nog niet zeggen om welke titels het gaat. Het Nederlandstalige manga-fonds van Balloon Books is gebaseerd op het Franse label Kana.

En wist u dat in Amsterdam de Europese vestiging van Viz Media is gehuisvest? Viz Media opereert vanuit de Verenigde Staten en is een *joint venture* van twee Japanse uitgeefhuizen en één productiebedrijf: Shueisha, Shogakukan en ShoPro. Het bedrijf verkoopt vele manga-licenties aan uitgevers in Italië, Spanje, Frankrijk en Duitsland. 'Nee, nog niet in de Benelux, maar dat komt heus wel. Er bestaat voldoende animo', aldus Maaike Ono-Boots van Viz Media BV.

Kijk, van dit soort ontwikkelingen raakt de mangameter – onze peiler of er al sprake is van mangakoorts in Nederland – op temperatuur. Stond die in het vorige nummer nog op 37,0 °C, nu zou die wel eens kunnen stijgen naar de koortsgrens van 38,0 °C. Toch is goed tempen een must, want wat zei mevrouw Ono ook nog: 'Manga's worden in Nederland al veel gelezen in andere talen'. Oei! Verborgen concurrentie! De koorts zakt weer wat en de mangameter stopt daarom in dit nummer bij 37,6 °C. RS

→ FLITSEN

➲ Studio Vandersteen grijpt het Rembrandt-jaar aan om er een *Suske en Wiske*-aflevering aan te wijden. Het verhaal verschijnt in september als deel 292. Het nieuwe team – Luc Morjaeu en Peter van Gucht – zou de Rembrandt-jubileumcommissie zelf hebben benaderd met dit idee. ➲ Luc Cromheecke en Fritzgerald (*Taco Zip*) werken aan *Special Agent Bob*: een humoristische fantasy-sciencefiction-actionthriller-serie! ➲ Peter de Wits toppsychiater Sigmund is tegenwoordig ook te consul-

teren op het wereldwijde web: *www.sigmund.nl* ➲ In de eerste ronde van Stripstrijd in *Het Parool* versloeg Pieter Hogenbirk (met *Rembrandt*) Wasco (*Tuitel en Phiwi*). Hogenbirk kreeg 58% van de stemmen. In de tweede ronde trok Floris Oudshoorn (*Swamp Thing*) met 66% aan het langste eind en Coen de Moor (*Ninie*) dus aan het kortste. ➲ Op *Ronduit*, de website van de EO, is een oproep gedaan inzendingen op te sturen waarin het geloof of de kerk in de maling wordt genomen. De oproep vermeldt nadrukkelijk dat het niet de bedoeling is te kwetsen of te beledigen maar dat 'er om gelachen moet kunnen worden'. ➲ Opmerkelijk: Marvel Comics geeft vanaf mei de superheldenserie *Civil War* uit over de belevenissen van een meisje in Manhattan met bovennatuurlijke krachten, waarin ook *Het Achterhuis* van Anne Frank wordt verwerkt. ➲ Striptekenaar èn puzzelontwerper Jan van Haasteren vierde 24 februari zijn zeventigste verjaardag. Jumbo brengt speciaal ter gelegenheid hiervan een verjaardagsspel, -puzzel en -kalender uit. ➲ Veertig jaar geleden tekende Jeff Broeckx op scenario van zijn moeder Maria Dewinter de eerste delen van de strip *Dag en Heidi*. Tijdens de stripbeurs

Nieuwe oorlogsstrip Eric Heuvel

Eric Heuvel en de Tweede Wereldoorlog lijken een inmiddels onlosmakelijk met elkaar verbonden combinatie. Eerder tekende hij al *De ontdekking*, dat hij in samenwerking met Anne Frank Stichting en Verzetsmuseum Friesland maakte en dat daarna werd gepromoveerd tot nationaal geschenk voor scholieren in 2005. En dan was er nog het tweetalige *De schuilhoek/Das Versteck*, een verhaal dat zich in het Oost-Nederlandse Aalten afspeelt en over verzet en onderduiken gaat.

Momenteel werkt hij aan een twaalf pagina's tellende strip over de periode van 10 tot en met 15 mei 1940 in Rotterdam. Oorlogs Verzets Museum Rotterdam, waar Heuvels boek *De ontdekking* vorig jaar werd gepresenteerd tijdens de tentoonstelling *Menselijke dilemma's – De oorlog in beeldverhalen*, is de opdrachtgever van dit stripproject. Kees Plaisier van OVM Rotterdam meldt dat er al langer plannen bestonden om deze oorlogsdagen via een stripverhaal meer toegankelijk te maken maar financiering ervan bleek een probleem. Dankzij de nodige subsidie is het plan nu wel uitvoerbaar. De oplevering staat, aldus Plaisier, gepland rondom mei dit jaar en hoewel de afspraken nog niet zijn gemaakt, hoopt hij het eerste exemplaar in aanwezigheid van Heuvel opnieuw in zijn museum te kunnen presenteren.

Er zal geen expositie aan gekoppeld zijn. Eric Heuvel meldt desgevraagd dat het verhaal is opgehangen aan een broer en zus die tijdens de brute Duitse inval van elkaar gescheiden worden. 'Twaalf oblongpagina's van twee stroken beperken natuurlijk de mogelijkheden om alles uitgebreid toe te lichten, dus heb ik gekozen voor een scenario waarin een zus komt logeren bij haar broer en zij beiden hun eigen verhaal meemaken', aldus Heuvel. 'Behalve de bombardementen op het centrum, waar iedereen wel wat van heeft meegekregen tijdens de geschiedenislessen, is er bij voorbeeld ook nog met watervliegtuigen op de Maas geland en zijn strategische bruggen aangevallen.' Het stripalbum wordt, ook weer net als bij *De ontdekking* geschreven voor een jonge doelgroep.

De belangstelling van Heuvel voor oorlogen en de Tweede Wereldoorlog in het bijzonder, is ook ingegeven door een studie die hij enige jaren geleden volgde. De HBO-opleiding 'leerkracht geschiedenis' heeft hij echter maar voor driekwart afgerond. 'Nadat ik onverwacht met mijn strip *Bud Broadway* uit *Algemeen Dagblad* werd gegooid besefte ik me pas goed dat iets achter de hand houden wel goed zou zijn. Na een aantal goedlopende opdrachten is die drang weer wat gezakt maar de basis is gelegd.

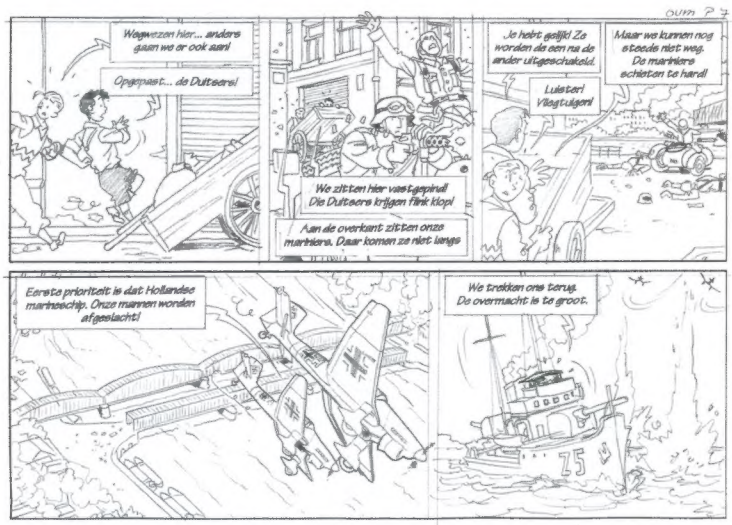
Wagwezen hier... anders gaan we er ook aan!
Opgepast... de Duitsers!
Je hebt gelijk! Ze worden de een na de ander uitgeschakeld.
Maar we kunnen nog steeds niet weg. De mariniers schieten te hard!
Luister! Vliegtuigen!
We zitten hier vast gespijkerd! Die Duitsers krijgen Fink klop!
Aan de overkant zitten onze mariniers. Daar komen ze niet langs
Eerste prioriteit is dat Hollandse marineschip. Onze mannen worden afgeslacht!
We trokken ons terug. De overmacht is te groot.

En passant meldt Heuvel ook bezig te zijn met een vervolgopdracht van *De ontdekking* zelf. 'Het idee bestaat dit begin 2007 te voltooien. In het eerste deel is er nauwelijks aandacht voor de holocaust zelf; er wordt melding gemaakt van de deportatie, maar welke zaken zich allemaal in de Oost-Europese kampen afspeelden komt niet aan bod. Een leemte volgens de opdrachtgevers Anne Frank Stichting en Joods Historisch Museum.' TdK

van Valkenswaard, eind augustus, brengt Saga een luxe bundel uit met drie verhalen in zwart/wit in een oplage van 300 exemplaren. Broeckx is present voor een persoonlijke krabbel. ➲ *Sapristi!!*, de nieuwsbrief van het Hergé Genootschap, meldt dat Fanny Rodwell, weduwe Hergé en erelid van het genootschap, op de lijst met 300 rijkste Zwitsers voorkomt met een geschat vermogen tussen de 64 en 128 miljoen euro. Oftewel: vrijgezellen van Nederland! Trouw snel een bij voorkeur op leeftijd zijnde stripmaker! ➲ Ook lazen wij dat er wederom nieuwe *Kuifje*-vertalingen het licht zien: *De juwelen van Bianca Castafiore* in het Twents en *De zwarte rotsen* in het Oostends dialect. ➲ Thierry Groensteen, tenslotte, die eerder een lijvig boekwerk over Tardi schreef, heeft nu een boek over 'de lach van Kuifje' geschreven. Hij legt daarin uit hoe de werelden van drama en komedie zich bij Hergé versterken. Eén minpuntje: het verschijnt vooralsnog alleen in het Frans. ➲ Na de verstripping van liedjes van Robert Long heeft tekenaar Charles van den Broek zich nu gewaagd aan nog zo'n boek, maar dan met liedjes van de Groningse zanger Ede Staal. Twintig songteksten worden verstript met Ede Staal, al jaren lang lijstaanvoerder in de top 50 van radio Noord, veelal zelf in de hoofdrol. De uitgever is Pharos uit Schiedam. ➲ In het 25e en jubileumnummer van *De Bouterbode*, een initiatief van Maarten J. de Meulder, valt te lezen dat Paulus de boskabouter

is getransformeerd tot bouwdooskabouter. Richard van Ekeren van R.E.Mind Creations zorgde voor een bouwkit van de populaire bosbouter die voor €39 te koop is. ➲ Producent Shooting Star gaat *Kapitein Rob* verfilmen. De opnames van het verhaal *Kapitein Rob en het geheim van professor Lupardi* starten dit jaar. De regie is in handen van Maria Peters; acteurs zijn nog niet bekend.

ADVERTENTIE

NU VERKRIJGBAAR

80 pagina's full-colour over deze supertekenaar, met uitgebreide bibliografie. Van deze hardcover is ook een – genummerde en gesigneerde – editie met luxe prent uitgebracht.

www.stripschrift.nl

ADVERTENTIE

Yendor
STRIPWINKEL

Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
Tel 010 - 433 17 10
Fax 010 - 411 38 54

ADVERTENTIE

Strips in Stereo

Kriek, Pontiac, Typex, De Kort, Matena, Kuijpers, Retera, Swarte, De Jager, Tjong-Khing, Hartjes, Kolk, Van Tol, Stok verstripten hun favoriete lied

Boek met cd

In de boek- en muziekhandel € 29,50
www.stripsinstereo.nl

ADVERTENTIE

STRIPWINKEL
WONDERLAND

wonderland productions

Paardsdemerstraat 19
3500 HASSELT
✆ 011/22 82 00

ADVERTENTIE

Het Beeldverhaal

"Voor de gulzige lezer"

Strips

Graphic Novels
Manga
Dupuis/Dargaud
Casterman
Glenat/Lombard
Independent
Talent/Millennium

Statues

Leblon-Delienne
Démons & Merveilles
Parastone
Aroutchef
Fariboles
Attakus
Motus Créations

Kinkerstraat 162-164 Amsterdam
www.het-beeldverhaal.nl

→ STARS & STRIPS

→ AFGANG

De onafhankelijke uitgeverij Speakeasy heeft met onmiddellijke ingang de deuren gesloten. Eind februari kwam het definitieve nieuws over deze nieuwkomer in de comicwereld. De comics die voor maart waren aangekondigd, zullen gewoon volgens schema verschijnen, het lot van de comics voor april en mei is onzeker en alles daarna is voorgoed van de planning gehaald. Hoewel niet wordt uitgesloten dat men later terugkeert, zal dat zeker niet meer dit jaar gebeuren. Het nieuws is bekendgemaakt door middel van een persbericht.
In dat persbericht wordt nader ingegaan op de achtergronden van deze ontwikkeling. In de kern komt het domweg neer op geldgebrek. Eind vorig jaar sloot Speakeasy een overeenkomst met Ardustry Entertainment. Hiermee werd gehoopt op een succesvolle slag in de wereld van de entertainment, inclusief op comics gebaseerde videogames en licenties voor comics over televisieseries als *The Sopranos*. Het geld kwam echter niet op tijd, vandaar dat Adam Fortier, baas van Speakeasy, de stekker eruit heeft getrokken. Daarbij is overigens geen sprake van faillissement of surseance van betaling. Speakeasy wil alle verplichtingen nakomen en geen listige uitwegen gebruiken.
Het nieuws over Speakeasy is wederom een indicatie dat de ruimte voor onafhankelijke uitgeverijen steeds kleiner aan het worden is. 'Als het een multimiljonair als Mark Alessi (de oprichter van het failliete CrossGen) al niet lukt, hoe moet het gewone stervelingen dan wèl lukken?', vraagt Fortier zich oprecht bezorgd af.

→ JASJES

Vaak is verandering slechts schijn. Oude concepten in een nieuw jasje doen het echter toch altijd goed, omdat veel lezers zich daar wel prettig bij voelen. Het lijkt allemaal fris en nieuw, maar doet oud en vertrouwd aan.
Bij Dark Horse snappen ze dat ook, want sinds begin dit jaar worden alle *Star Wars*-comics grondig herzien. In april gaat bij voorbeeld de serie *Star Wars: Rebellion* van start, geschreven door Rob Williams (ook bekend van *Classwar*) en getekend door Brandon Badeaux (*Superman: Man of Steel*). Het verhaal handelt over gebeurtenissen tussen de films *A New Hope* en *The Empire Strikes Back*. Een maand later is het de beurt aan *Star Wars: Legacy*, een geheel nieuwe reeks die zich meer dan honderd jaar na *Return of the Jedi* afspeelt. Tekst en tekeningen zijn in handen van John Ostrander en Jan Duursema, twee makers die de afgelopen jaren veel *Star Wars*-comics hebben afgeleverd. *Legacy* begint in mei met een speciaal nulnummer dat slechts $0.25 kost.
De techniek van de schijnverandering is ook bij DC Comics tot in de puntjes uitgewerkt. Na afloop van de grote crossover *Infinite Crisis* grijpt de uitgeverij nu elk excuus aan voor het lanceren van nieuwe projecten, miniseries en lopende reeksen. Zo is de twaalfdelige miniserie *Ion* een niet meer dan logische reactie op het plotselinge overschot aan Green Lanterns in het DC universum: makers Ron Marz (voorheen al eens de schrijver van *Green Lantern*) en Greg Tocchini (*1602: New World*) vertellen het verhaal over voormalige Lantern Kyle Rayner. En *Checkmate* is overduidelijk een soort verkapte voortzetting van de miniserie *The Omac Project*. Zelfs de makers, Greg Rucka en Jesus Saiz, zijn hetzelfde gebleven. Zoals gezegd, verandering is vaak schijn. En we trappen er allemaal in.

→ HERKAUWEN

Soms is de grens tussen oude concepten in een nieuw jasje en het ronduit herkauwen van oud materiaal erg vaag. Dit voorjaar lanceert Marvel namelijk de crossover *Civil War*, een zevendelige miniserie door Mark Millar (bekend als schrijver van *Ultimates*) en Steve McNiven (hij tekende onlangs nog een verhaallijn voor *New Avengers*).
Het spreekt voor zich, dat deze crossover doorklinkt in een handvol maandelijkse series, waaronder *Fantastic Four*, *She-Hulk* en *Amazing Spider-Man*. Kern van de crossover is de Super Hero Registration Act, wetgeving waardoor alle helden zich verplicht moeten registreren. Als dat bekend in de oren klinkt, kan dat kloppen. Bijna twintig jaar geleden was het de Mutant Registration Act die voor opschudding onder de superhelden zorgde.
Misschien niet eens in het kader van herkauwen, maar eerder in het kader van uitmelken, lanceert Marvel eind april ook nog *Wolverine: Origins*, de tweede maandelijkse serie over Wolverine. Omdat de X-Man na 'House of M' zijn geheu-

DOOR **OLAV BEEMER**

BOVEN - Speakeasy sluit de deuren.
RECHTS - Nieuw bij Dark Horse: *Star Wars Legacy*.
ONDER - Meer *Wolverine* in *Origins*.

gen weer terug heeft, wil hij nu wraaknemen op iedereen die hem in het verleden heeft misbruikt. Gerechtvaardigd of een tijdelijke gimmick? Het woord is aan makers Daniel Way (die al even *Wolverine* schreef) en Steve Dillon.

olav.beemer@stripschrift.nl

■ **POGING** In april waagt Marvel weer een poging met Marc Spector, beter bekend als de superheld Moon Knight. Een aparte keuze, omdat eerdere pogingen zijn mislukt en het personage niet populairder is dan toen. Het verschil? *Moon Knight* wordt nu gemaakt door romanschrijver Charlie Huston en David Finch, de voormalig tekenaar van het succesvolle *New Avengers*. Losse nummers kosten $2.99, tegenwoordig de standaard bij Marvel.

■ **KOPIETJES** Beter goed overgenomen dan slecht verzonnen. Dat moeten Chris Golden en Tom Sniegoski hebben gedacht toen ze *Talent* schreven. De bij Boom! Studios ondergebrachte en door Paul Azaceta getekende miniserie gaat namelijk over een overlevende van een vliegtuigramp en zelfs in de aankondigingen voor dit project wordt met trots verteld, dat de serie ideaal is voor liefhebbers van de televisieserie *Lost*. Is dat schaamteloos of niet?

■ **INNERLIJK** Maker Sam Keith keert weer terug bij uitgeverij Oni Press. Vanaf eind april schrijft en tekent hij daar de vijfdelige miniserie *My Inner Bimbo*. Keith, bedenker van *The Maxx*, wordt bijgestaan door Josh Hagler.

■ **NEGATIEF** Na een voorzichtige eerste poging keert *Negative Burn* eind mei definitief terug als maandelijkse serie waarin een breed scala aan oud en nieuw talent wordt gepresenteerd. De serie, in de jaren negentig uitgegeven bij Caliber Press, is nu ondergebracht bij Image Comics.

Alweer vijf jaar publiceert de sympathieke gemeente-ambtenaar Anton Dingeman zijn wekelijkse dagboek in *Trouw*. De strip is de cumulatie van wat maker Pieter Geenen (1955) van jongs af aan graag doet: 'mènnekes tekenen'. Maar nu dan wel als sociale satire.

FOTO TJABELE HEIER

BOVEN - Pieter Geenen wist op zijn twaalfde al dat hij tekenaar wilde worden. Zijn ouders probeerden hem na de middelbare school naar een 'degelijke' opleiding tot tekenleraar te sturen, waar hij 'wegens te weinig beeldend vermogen' werd afgewezen. De militaire dienst wachtte alsnog, maar na zijn legertijd werd Geenen aangenomen op de kunstacademie.

BOVEN - Illustratie voor *Handicap en Beleid*, 2005.

RECHTS - Twee stroken van 'Dingeman in kleur' voor de Prinsjesdagbijlage van *Trouw*, 2005.

Het dagboek van Anton Dingeman van *Pieter Geenen staat sinds april 2001 elke maandag in* Trouw. *Hoofdpersoon Dingeman is een wat saaiige beambte van middelbare leeftijd, die symbool staat voor de gewone man in het Nederland van nu. Hij bekleedt een vage ambtenarenfunctie op Algemene Zaken bij een middelgrote gemeente. Dit geeft Geenen de vrijheid om de ambtenaar overal naar toe te sturen. Met als resultaat hilarische inkijkjes in de dagelijkse beslommeringen van het Dorknoperbestaan en zijn privé-leven met partner Inez. Het leidt tevens tot droogkomische en vaak rake commentaren op maatschappelijke ontwikkelingen.*

In 2003 verscheen bij uitgeverij De Harmonie de eerste bundel Het dagboek van Anton Dingeman. *Deel twee* – De avonturen van Anton Dingeman – *is in aantocht. In de voorjaarsbrochure presenteert de uitgever het als een 'spannend' album: moslimterroristen die hem en alle andere coladrinkers willen ombrengen, een handgemeen met een pc, de worsteling met een bakje komkommersalade, een wilde Sinterklaasviering, de Idioot-Van-De-Maand-Award! en de strijd tegen de vergetelheid. Gelukkig zegeviert van tijd tot tijd ook Kantoorman!*

In 1999 publiceerde Geenen eerder al in Trouw *iedere week* De vooruitgang – Geïllustreerde geschiedenis van de 20e eeuw, *met het oog op de naderende eeuwwende. Een jaar later ontstond* Het dagboek van Anton Dingeman. *Hij stuurde wat opzetjes naar een aantal kranten, en opnieuw hapte* Trouw *toe. Aan hem de vraag hoe hij op het idee kwam van zo'n fictief dagboek?*

Pieter Geenen: Ik wilde een strip bedenken die in het heden speelt en waarmee ik uit de voeten kan met mijn eigen observaties van gebeurtenissen in mijn privéleven en – breder – de Nederlandse samenleving.

Ik bedacht de figuur Anton Dingeman, ambtenaar op Algemene Zaken: een beroep waarmee hij overal kan opduiken, èn in actueel verband. Dat geeft mij de ruimte om zaken die ik interessant of grappig vind of waar ik commentaar op wil geven, aan te stippen in de strip. Noem maar op: van de boekenweek, het personeelsuitje en een werkbezoek aan het Riagg tot aan de sfeer in Nederland, de discussies over hoofddoekjes, de ontlinksing van de samenleving en de normen-en-waardendiscussie... ik heb bij voorbeeld een aflevering over Rob Oudkerk gemaakt. Dan zoek ik naar een verband met de strip – in dit geval gaf Oudkerk aan Dingeman en collega's een lezing – en kan ik er een verhaal aan koppelen.

Anton en de monsters achter de horizon
Er was eens een land waar alle mensen bang waren.
Het ziet er somber uit voor ons.
We staan op de rand van de afgrond.
Help!
Overal loeren monsters!
Vroeger waren de mensen vrolijk geweest, een tikje onbezonnen zelfs. Maar de 1e minister had iedereen bang gemaakt met enge verhalen.
Een groot grijs monster komt op ons af! Het zal ons land kaalvreten!
Boeh!
Schudden, raadsheer Zalm!
Help!

Pieter Geenen

Mènnekes tekenen

Het grillige pad van een stripmaker

DOOR RIK SANDERS

Esther en Els
CALIFORNIA BEACH
Wat is dit?
Ladies! Welkom op Californië-beach! Het strakke strand, met de strakste mensen!
Het totale vetgehalte op ons strand is nooit meer dan 10%. De rest is puur vlees, spieren en accessoires.
Hai! Wil je ontdekt worden?! Kom naar Hollywood-Beach!
Mooie, sexy mensen in rubber en latex vind je op: SM-beach!
Euh... Wij zoeken meer het strand met mensen die een buikje hebben, een koelbox en dunne, verbrande benen.
Wat, die scene? Die zit hier links.
Wow! Dat is het ruige werk!
Moet je zien! Al die mensen gaan hier gewoon liggen, met sinaasappelbillen en verrolletjes! Wat een vrijheid! Cool! Wow!
REALITY-BEACH
Ik hoop over een paar jaar, ook zover te zijn, lichamelijk en geestelijk.
Pieter Geenen

Hoe stel je je onderwerpen vast?

Sinds *Anton Dingeman* let ik beter op wat er zoal gebeurt. Ik kijk nauwkeuriger tv, lees kranten langer, houd mijn directe omgeving scherp in de gaten. Vaak schrijf ik invallen op. In het begin van de strip droomde ik vaak van Anton. Dan werd ik wakker en had ik een vaag begrip van hoe een aflevering moest lopen of hoe het laatste plaatje, waar ik een dag eerder aan had gewerkt, er uit moest zien. Dan stond ik op om die gedachte op te schrijven of een schetsje te maken, om daarna weer verder te slapen. Mijn tekeningen van Anton Dingeman waren in die tijd stijver dan later, je moet ook vertrouwd raken met je eigen mannetje. In het begin teken je hem nog niet zo vaak, maar allengs gaat je hand er naar staan en ontwikkelt zich een vaste vorm. Uiterlijk iedere donderdag bedenk ik een nieuwe verhaallijn voor de strip. Ik doe dat schetsend en schrijvend in een kladblok. Die kladblaadjes plak ik achter elkaar, tot de stroken van de strip. Op vrijdag teken ik de strip definitief en 's middags stuur ik die digitaal naar *Trouw*. Vooral aan de tekst schaaf ik veel: die mag niet te lang zijn, hooguit twee zinnen. De krant heeft al last van teveel tekst. Het is passen en meten: af en toe weet ik een regel te winnen door een of twee woorden te schrappen. Ook let ik er op dat ik in een plaatje niet hetzelfde zeg met de tekst als met het beeld. Het leuke van strips maken is juist de combinatie van deze twee uitdrukkingsmogelijkheden. Vaak maak ik grappen door met de tekst iets te suggereren en er tegelijk met het beeld tegenin te gaan.

BOVEN - *Esther & Els*, Geenens eerste echte strip in een blad. Deze aflevering is uit Santé, juli 1996.

Latent idealisme

Geenen is van origine illustrator, maar werkt voor Anton Dingeman *in een cartoonachtige stijl. Waar hij in zijn andere werk veel met een rietpen in dikke lijnen tekent, hanteert hij voor zijn strip in* Trouw *liever een omkeerpennetje voor dunnere lijnen. Zijn tekenwerk in combinatie met maatschappelijke satire roepen associaties op met het werk van Opland en Jaap Vegter. Kan hij zich daar in vinden?*

Opland kan ik me indenken. Vooral als ik met dikkere lijnen werk, komt-ie af en toe langs. Dan zie ik zelf ineens een Opland ontstaan en dan denk ik 'ho'. Met Jaap Vegter heb ik dit niet. Misschien maken mensen een vergelijking omdat

De angst bleef
Help! De Chinezen komen ons werk afpakken!
Help! Europa komt onze huurhuizen vertrappen!
Help! Ali Baba komt ons vermoorden!
Help! Kabouter Butplug is in Rotterdam!
Nu werd ook de 1e minister bang.
O Intelligent Designer, sta ons bij in deze zware tijd.

BOVEN - Zijn eerste verkochte tekeningen voor de *Vrij Nederland*-rubriek 'De blauw geruite kiel'.

Het dagboek van Anton Dingeman
DONDERDAG:
Schokkend nieuws in de kranten.
Jesus! Mohammed is nergens getekend, in geen enkele cartoon!
De Nederlandse tekenaars zijn bang geworden na de rel om de Deense cartoons.
O nee, het was toch geen schokkend nieuws.
Ach jôh, "Submission" is ook nooit meer vertoond na de moord op van Gogh.
Enveel cabaretiers en columnisten zingen sindsdien een toontje lager.
O, gelukkig
Is er nog koffie?
Toch even langs gegaan bij een cartoonist
Goedemorgen. Heeft alle opheb over die cartoons van Mohammed invloed op uw werk?
Ik ken geen Mohammed.
Ik heb een gezin.
Ik houd van het leven.
Ik ben geen held.

ONDER - **Twee afleveringen van *De vooruitgang* zijn niet opgenomen in het boek: 'Eeuw met armen' en 'Korte eeuw/Panorama' (1914-1989: tussen de Marne en de Muur).**

zijn strip uit *Vrij Nederland* ook veel tekst en grijstinten bevatte. Maar Vegter is geen voorbeeld voor me. Als ik oude tekeningen van Opland zie, zit ik wèl verlekkerd te kijken. Dat prikkelt me, het zijn tekeningen waarvan ik hou.

Of Ollie B. Bommel een inspiratiebron is vanwege de sociale satire? Mmm, *De bovenbazen* van Marten Toonder behoorde op de middelbare school wèl tot mijn literatuurlijst Nederlands. Ik heb er nog een tien voor gehaald tijdens mijn mondeling examen! Maar nee, *Anton Dingeman* staat op zichzelf, het lijkt op niets. Iemand riep laatst: '*Pa Pinkelman* van Carol Voges', toen hij *Anton Dingeman* zag. Dat zegt me ook weinig.

Soms reageren lezers op een aflevering of delen ze een compliment uit dat ze de strip zo leuk vinden. Laatst was ik een week ziek en kreeg ik tot mijn verrassing twee beterschapskaartjes: eentje uit Emmen en een uit Ede. Een enkele keer,

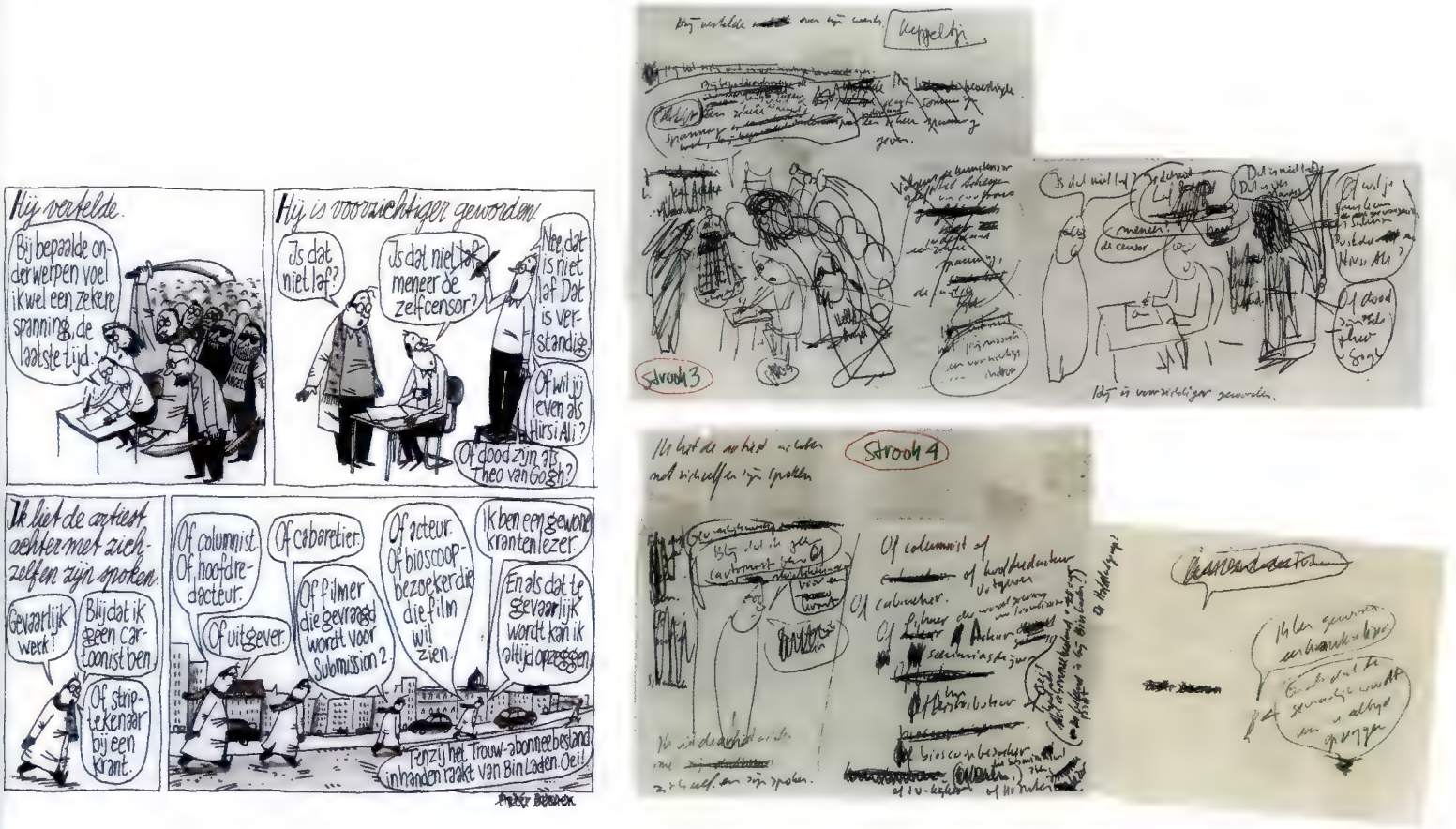
Hij vertelde
Bij bepaalde onderwerpen voel ik wel een zekere spanning, de laatste tijd.
Hij is voorzichtiger geworden
Is dat niet laf?
Is dat niet laf? meneer de zelfcensor?
Nee, dat is niet laf. Dat is verstandig.
Of wil jij leven als Hirsi Ali?
Of dood zijn als Theo van Gogh?
Ik liet de artiest achter met zichzelf en zijn spoken.
Gevaarlijk werk!
Blij dat ik geen cartoonist ben
Of striptekenaar bij een krant.
Of columnist. Of hoofdredacteur.
Of uitgever.
Of cabaretier.
Of Pilmer die gevraagd wordt voor Submission 2
Of acteur. Of bioscoopbezoeker die die Pilm wil zien.
Ik ben een gewone krantenlezer.
En als dat te gevaarlijk wordt kan ik altijd opzeggen
Tenzij het Trouw-abonneebestand in handen raakt van Bin Laden. Oei!
Peter Bouten
Kuppeltje
Stroom 3
Stroom 4

als het over God gaat, duikt er wel eens een onbegrijpelijk briefje op van een of ander warhoofd. In één aflevering zei Anton: 'Jammer dat God niet bestaat', en dat leverde diverse boze brieven op. *Trouw* is een van oorsprong christelijke krant; religie blijft voor lezers een teer punt.

Hoeveel van Pieter Geenen zit er in Anton Dingeman?

Anton Dingeman is een man van het midden, bescheiden links, die meemaakt dat die kant geen absolute zekerheid meer in het leven biedt. Daarin herken ik mezelf: die ontlinksing is een proces dat ik zelf ook doormaak. Ik ben uit 1955 en opgegroeid in de tijd dat links niet meer dan normaal was. Was je links, dan zat je aan de goede kant. Daar is kritiek opgekomen, massieve kritiek, en dat zijn mensen ontwend. Dit proces is een boeiend onderwerp om over te tekenen. Vooral in het eerste deel komt het geregeld langs. Een geslaagd voorbeeld vind ik de dagboekaflevering over de buurman van Anton, die last kreeg van rare gevoelens, zoals 'gelijke kansen voor iedereen', en 'delen in plaats van schrapen'. Een klassiek geval van idealisme, aldus zijn psychiater. 'Als ze veertig zijn is het vanzelf afgelopen met die linkse driften.'

Was je vroeger actief links?

Ik woonde in kraakpanden maar was niet echt politiek actief. De ME sloeg mij één keer op mijn hoofd tijdens een ontruiming, maar demonstraties en kroningsrellen waren niet aan mij besteed. Ik heb eerst in Den Bosch gekraakt, rond 1983 verhuisde ik naar Amsterdam om daar te kraken. De sfeer was er harder dan in mijn oude woonplaats. Op het laatst was men elkaar aan het verketteren, vooral de Amsterdamse Staatsliedenbuurt groeide uit tot een vrijplaats waar burgemeester Van Thijn niet welkom was en andersdenkenden als verraders werden aangemerkt. Dat vond ik overdreven, dwangmatig politiek gedoe. Het ging mij om de aanpak van de woningnood, daar was het kraken oorspronkelijk om begonnen. Dat er van leegstaande gebouwen beter gebruik kon worden gemaakt.

In Den Bosch bestond die tweedeling al: de mensen van de kunstacademie, waar ik lessen volgde, namen het leven niet al te serieus en wilde ook feesten, terwijl de studenten aan de sociale academie politiek veel betrokkener en feller waren.

Gewoon lekker tekenen

Zijn wortels liggen in Brabant. Geboren in Asten – een plaatsje in De Peel, tussen Helmond en Limburg –, opgegroeid in Eindhoven en een opleiding gevolgd in Den Bosch: illustratieve vormgeving aan de kunstacademie. Na drie jaar vond Geenen het mooi geweest en wilde hij andere dingen doen. Wat precies stond hem niet duidelijk voor ogen: was het schrijven of toch verder studeren? Geenen volgde een jaar een combinatiestudie van Nederlands, filosofie en geschiedenis aan de Open Universiteit. Hij leefde in die tijd van een uitkering. Het waren de jaren tachtig: de banen lagen niet voor het oprapen. De dertig ruimschoots gepasseerd koos hij toch weer voor het tekenen. Waarom?

Ik maakte illustraties bij *De blauw geruite kiel*, een befaamde kinderrubriek in *Vrij Nederland*. In eerste instantie voor mezelf, totdat mijn vriendin zei dat ik de tekeningen naar de redactie moest opsturen. Tot mijn verbijstering werden ze geplaatst. Ik ben toen meer opdrachtgevers voor illustraties gaan zoeken. Dat liep goed en tot mijn verbazing kon ik er nog van leven ook. Sindsdien heb ik gewerkt voor onder andere Postbank, FNV, Malmberg, VPRO en *Algemeen Dagblad*.

Ik sleepte in die tijd ook een opdracht binnen voor een strip

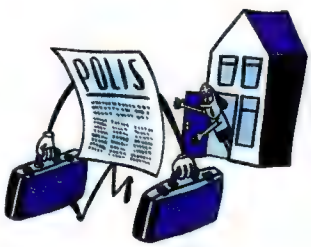

BOVEN - **Aflevering *Anton Dingeman* in *Trouw* (06-02-2006) in definitieve versie en in schetsvorm. Geenen werkt ieder plaatje apart uit op kladblok-blaadjes.**

BOVEN - **Twee illustraties voor intern Postbank-blad ('Loyaalrekening: nog niet digitaal' en 'Fout in adreswijziging: na scheiding', 2005)**

LINKS - **Cartoon voor *Computable Overheid*, 2005.**

BOVEN - **Ansichtkaart uitgegeven door het Kattenkabinet in Amsterdam. Origineel is acryl op papier, 40 x 40,5 cm en ingestuurd voor een prijsvraag over kattenliefde in 1992.**
RECHTS - **Eenmalige column in *De Journalist* (aflevering 'Pers en Potlood', 3 juni 2005).**
ONDER - **Droedels op kladblok**

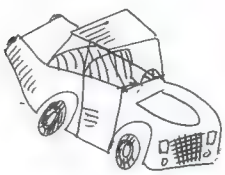

in het vrouwenblad *Santé*. Op een feestje van een bladenmaker stelde een vriend mij voor aan de *art director* van dat blad en zei: 'Kijk, dit is Pieter Geenen, de beste striptekenaar van Nederland'. Terwijl ik nog nooit een volwaardige strip had getekend! Een maand later werd ik gebeld: of ik op de redactie langs wilde komen, want de strip die in *Santé* stond beviel niet en ze zochten iets nieuws. Dat is uiteindelijk *Esther & Els* geworden, mijn debuut als striptekenaar. Die strip heeft een jaar of drie gelopen.

Tekende je vroeger strips?
Amper. Een enkele keer voor een vriendinnetje, om indruk te maken, of voor vrienden om ze te bedanken voor iets. Ik heb ook nooit mijn best gedaan om Kuifje te tekenen, zoals veel jongens dat wel probeerden. Dan hadden ze Kuifje onder de knie en stapten ze over op Haddock.
Ik heb van jongs af aan wel altijd getekend, in kladblokken met de balpen van mijn vader. Mènnekes tekenen, heette dat dan. Zonder al teveel verhalen te maken. Gewoon lekker tekenen: losse plaatjes met mannetjes, machientjes, dingetjes, dat was meer iets voor mij.
Naderhand op de kunstacademie schonken docenten ook nauwelijks aandacht aan strips en cartoons. Wèl aan illustraties: je volgde bij voorbeeld het vak modeltekenen. Het was een vrij klassieke opleiding: je werd vooral opgeleid tot boekontwerper en leerde ook letters schetsen en allerhande druktechnieken.
Via een vriend, die net van de academie af was toen ik er begon, verhevigde mijn belangstelling voor strips. Hij tekende wèl stripverhalen, in een realistische stijl, en runde toentertijd een stripwinkel in Den Bosch. Ik kocht daar regelmatig tweedehandsalbums, waar we dan over praatten. Hij stimuleerde mij tevens om te blijven tekenen. Had-ie weer een blad gemaakt, dan zei hij tegen mij: 'Kom, Pieter, er moet ook werk van jou in'.

RECHTS - **Themaboekje rond Joost de Suppoost voor kinderen (Rijksmuseum, 2002).**
ERNAAST - **Illustratie voor Plus, mei 1998, linosnede ingekleurd met ecoline.**

Tapijt van de 20e eeuw
De Harmonie bracht in 2004 De vooruitgang – Geïllustreerde geschiedenis van de 20e eeuw *uit, een bundel van tekeningen die in 1999 wekelijks in* Trouw *stonden. Het boek houdt het midden tussen een prentenboek en een strip. Elke aflevering behandelt typerende gebeurtenissen uit de 20e eeuw aan de hand van thema's. Geenen kiest daarbij voor originele invalshoeken, zoals 'eeuw op klank', de lotgevallen van God, belangrijke dieren of 'eeuw op benen'. De oorsprong van dit 'striptapijt' gaat terug tot een vakantie in Normandië in 1997, waar hij in een kasteel een meterslang wandkleed ziet waarop de geschiedenis van de streek is afgebeeld, in de stijl van het Tapijt van Bayeux. Als hij dan ook nog in de lokale supermarkt een aantal tijdschriften vindt waarin de 20e eeuw in vogelvlucht wordt behandeld, groeit het idee om aan het eind van het millennium een geschiedenis van de 20e eeuw in 'waarheidsgetrouwe tekeningen voor het nageslacht' vast te leggen. Hij slijt vervolgens zijn idee aan* Trouw. *Een toevalstreffer?*
Min of meer. Ik maakte twee proefafleveringen en stuurde ze op naar allerlei kranten. *Trouw* reageerde als eerste: de redactie dacht na over beeld voor een themapagina over de aflopende eeuw en toen viel mijn voorstel als een kwartje op het bureau van de vormgever.
Het bedenken van thema's en het zoeken naar gegevens was geweldig leuk. Ik las de nodige naslagwerken en heb uren doorgebracht in de stadsbibliotheek. Ik sprokkelde veel informatie bij elkaar via boeken en tijdschriften. Ik was toen nog niet zo bezig met het internet. Op het eind had ik een hele verzameling typische dingen uit de 20e eeuw, zoals de luchtmotorfiets met propeller. Daar verwachtte men veel van, als voertuig om mensen in voort te bewegen. Een interessante constructie èn boeiend om te tekenen. Waar ik achteraf spijt van heb, is dat ik de paperclip heb weggelaten in de aflevering 'eeuw op kantoor'. Die is in 1899 uitgevonden en streng als ik was, liet ik die er buiten.
Het was hard doorwerken dat jaar: elke week een nieuwe plaat. Mijn zoon van toen tien jaar, heeft me nog geholpen. 'Pap, er moet er één over oorlog gaan,' zei hij tegen me. Vervolgens heb ik zo'n beetje alle oorlogen opgezocht en daar een doorlopende strook van gemaakt...

Als je alle platen van *De vooruitgang* achter elkaar zet, krijg je eveneens een soort 'wandkleed', maar dan van de afgelopen eeuw. Zit er nog een bepaalde lijn in de serie?
De leidraad van de 20e eeuw is het idealisme van de betere mens en de betere wereld, en het mislukken daarvan! Mensen trachtten geregeld de wereld te verbeteren: het anders opvoeden van kinderen, nieuwe stromingen in het onderwijs, de nieuwe mens met als uitwas de technische versie die de nazi's nastreefden, de nooit-meer-oorlog-initiatieven, het communisme... Dankbare onderwerpen waren ook de ontkerkelijking, de seksuele vrijheid en het onvermijdelijke Amerika. Daarmee valt een treffend beeld

STRIPTEKENAAR ZIJN, HOE IS DAT EIGENLIJK?!!
Een goed striptekenaar is kunstenaar en journalist
Ik wil u portretteren
Mij?
Maar ik ben maar een gewoon mannetje
Hij legt het leven vast in een meedogenloze reportage
MAN WERKT 43 JAAR OP KANTOOR!!!
Ik begon op mijn 20e
En ineens was ik 63!
Daarna wordt de strip in de krant geplaatst
Gruwelijke beelden! Schokkend materiaal! Maar het is onze taak om de waarheid te publiceren!
Hoofdredacteur
Maak die voorpagina vrij!
Het slaat in als een bom.
Mijn God! Dit gaat over mij! Eindelijk!
Jeek!
Eindelijk het leven zoals het is!
Iedereen wil een abonnement
oplage van de krant
2002
2003
2004
2005
De tekenaar wordt rijk en bevemd.
Daarna maakt hij weer een nieuwe strip. Enzovoort enzovoort
In feite is het, ondanks alle fans die steeds langskomen voor sex met hun idool, een eenzaam beroep.
Joehoe ♥ striptekenaar!
Pieter "de Joe Sacco van Amersfoort" Geenen

weer te geven van het verloop van zo'n eeuw.
Overigens behandelt *De vooruitgang* niet alleen de grote thema's. Neem de 'schijf van vijf': die heeft zijn sporen in het alledaagse leven in Nederland nagelaten en ontbreekt zeker niet!

Outsider

Geenen vormt een buitenbeentje in de stripwereld. Signeren doet hij bijna nooit en tot aansluiting bij een studio of een syndicaat is het niet gekomen. Hij werkt vanuit huis, in een werkkamer op de tweede verdieping van zijn Amsterdamse flat. Andere striptekenaars ontmoet hij vooral op borrels en beurzen. Toch zegt hij sinds Anton Dingeman *intensiever bezig te zijn met strips. Wat houdt dit in?*
Ik kijk graag naar hoe tekenaars tekenen. De Amerikaanse cartooniste Roz Chast bij voorbeeld vind ik erg goed. Zij tekent in een tamelijk onhandige stijl. Maar ook Saul Steinberg, Seth, Marjane Satrapi, Posy Simmonds of Philippe Dupuy en Charles Berberian. Of in Nederland: Bas van der Schot, Erik Kriek, Typex, Berend Vonk, Sieb Postuma, het Lamelos-collectief... En ik verzamel voorbeelden van Nederlandse illustratoren, zoals Albert Hahn, Jo Spier, Eppo Doeve, Rien Poortvliet, Peter Vos, Jan Sanders, Siegfried Woldhek...het werk spreekt me niet altijd aan, maar ik vind al die verschillende tekenstijlen interessant om te bekijken.
Ik hou van kleur, maar zwart/wit blijft favoriet: de eenvoud en kracht daarvan gaat boven alles. *The New Yorker* blijf ik een fantastische bron vinden van goede tekeningen en cartoons. Daar zou ik best een keer in willen staan, met iets over het leven in een wereldstad of in de moderne tijd. Anton Dingeman zou er wonderwel inpassen, al is hij misschien te Nederlands.

rik.sanders@stripschrift.nl

[BITS & PIECES → AMNESTY]

Onze Zuiderburen zijn weer eens lekker bezig met de strip. Ze zijn er zo dol op dat bij elke gebeurtenis wordt nagegaan of er plaats is voor een strip. Mooie gedachte, maar niet altijd handig.
Begin maart zou de Franstalige afdeling van Amnesty Internationaal een compilatiestrip uitgeven in het kader van haar bewustwordingscampagne rond geweld tegen vrouwen. Het moest een leuk pedagogisch boek worden. Dertig stripauteurs werden bereid gevonden een pagina te tekenen. De bedoelde gemeenschappelijke boodschap 'stop geweld tegen vrouwen' kon op die manier prettig worden uitgedragen. Dat dacht althans de door Amnesty aangezochte samenstelster Sophie Flamand. Maar helaas.
Artiesten en stripauteurs in het bijzonder willen nog wel eens hun eigen wedstrijd rijden. Zeker als het lekker controversiële onderwerpen betreft. Als je een afspraak maakt met één auteur wil het meestal wel lukken. Maar met dertig loop je risico's. Er zit er altijd wel één tussen die een éénpaginastrip aangrijpt voor een mooie gag. Of een goeie schop tegen de schenen. Of ruim baan geeft aan zijn eigen frustratie.
Mevrouw Flamand had Dany, van Rozebottel en Rooie Dortjes, ook [illegible] gekregen dat hij iets zou bijdragen aan het thema. Nu kun je niet ontkennen dat die bijdrage er gekomen is. Alleen vonden onze Waalse Amnestiasten het wel vervelend dat Dany in het laatste plaatje van de gagstrip een poedelnaakte, wulpse vrouw door haar kersverse echtgenoot in het huwelijksbed met een pispot op haar hoofd laat slaan. Met als gevolg een weigering tot publicatie door de mensenrechtenorganisatie.
Op basis van een flauwe woordspeling van de Franse taal maakt Dany een even ouderwetse als ingewikkelde gedachtesprong die kennelijk als grap is bedoeld. Als volgt. Zij vraagt in bed aan hem of hij 'haar pijn wil doen met zijn ding waar hij ook zijn pipi mee doet'. In plaats van haar de gevraagde beurt te geven slaat hij haar dan met de pispot op de kop. Het ding waar hij in pist. Veel vrouw-onvriendelijker kan het geheel eigenlijk niet. Volstrekt helder dat Amnesty deze onzin weigert in het kader van het stoppen van geweld tegen vrouwen. 'Choquerend', is hun korte commentaar.
Als een volleerde minderheidsgroep roept Dany onmiddellijk 'censuur' en gaat gillend de strijd aan. Luid en duidelijk weet iedereen in België vervolgens dat Dany een afgewezen pagina heeft gemaakt. Wat mij betreft had Amnesty Wallonië die Dany gewoon uit het boek moeten donderen. Ook een stripauteur wordt geacht zijn hersens te gebruiken. Amnesty had die pagina direct door de papiervreter moeten gooien. Maar dan slaat de moderne samenleving toe. Amnesty gaat eens even lekker op zijn Hollands democratisch polderen. Of meneer Dany niet een duiding kan geven bij zijn stripbladzijde. Dan kan alles toch nog goed komen. Vanaf dat moment wordt het echt een zootje. Dany verbindt in zijn teksten opeens de verontwaardiging van moslims over de Deense karikaturen aan zijn eigen recht om ook beledigd te zijn. Uiteraard begrijpt Amnesty er geen ruk van. Tweede ronde. Weer een uithaal alsof het Vlaams Blok aan het woord is. Amnesty blijft maar doorpolderen. 'Wij verzetten ons tegen Dany's seksistische benadering, maar als meneer Dany een pedagogisch verantwoord commentaar schrijft zijn wij bereid alsnog zijn bijdrage te publiceren.' Volgens mij moeten ze gewoon ophouden met dat slap gedoe. 'Meneer Dany heeft het niet begrepen. Wat ons betreft kan hij opzouten', zou ik zeggen. Dan ben je duidelijk.
Ondertussen draait de eeuwige protest-democratie al op volle toeren. Sophietje en de meute van dertig tekenaars hebben na het horen van het Danyaanse woord 'censuur' in hun Pavlov-reactie al in koor geroepen dat ze erg ontsteld zijn over de houding van Amnesty. Sophietje dreigt nu het boek zelf te gaan uitgeven onder de titel 'Kontkruipers noch onderworpenen' of zoiets. Het creatief collectief is weer eens diep verontwaardigd over drie keer niks.
Als opdrachtgever zou ik nog niet precies weten wat ik de volgende keer ga doen. Maar er komt in elk geval geen striptekenaar meer aan te pas.

ben.bits@stripschrift.nl

In de VS begon de georganiseerde stripliefhebberij in de jaren vijftig met de horror-, sciencefiction- en oorlogsstrips van uitgeverij EC. Het was niet de eerste uitgeverij die hun lezers als volwaardig behandelde en een dialoog met ze begon via de brievenpagina, maar wel de enige die het consequent volhield, abonnementen mogelijk maakte en zelfs een echte fanclub oprichtte. Via die brievenpagina's en de fanclub kwamen lezers met elkaar in contact. Een aantal van hen begon gestencilde blaadjes te maken, die ze dan weer aan elkaar rondstuurden. Toen de uitgeverij door de komst van de *comics code* uit de markt werd gedrukt en slechts door het voortbestaan van het satirische tijdschrift *Mad* aan de financiële ondergang wist te ontkomen, bleven de fans hun helden volgen en er in hun gestencilde fanbladen over schrijven. Een groot aantal van die vroege fans groeiden uit tot de eerste amateur-stripjournalisten.

Foul Play

DOOR GER APELDOORN

Toen aan het eind van de jaren zestig de eerste stripevenementen werden georganiseerd waren veel van die fans van het eerste uur erbij. De reputatie van EC had ondertussen mythische proporties aangenomen. Volgens velen was het de enige uitgeverij die in de jaren vijftig strips had gemaakt die de moeite waard waren. De vraag naar oude exemplaren van series als *Vault of Horror*, *Weird Science* en *Frontline Combat* was groot en de prijzen leken ieder jaar verder te stijgen. Tekenaars die voor de uitgeverij hadden gewerkt, werden opgespoord en uitgenodigd voor panel-discussies en vraag-en-antwoordsessies. Al snel werd er gezocht naar mogelijkheden om de strips te herdrukken. Gelukkig was uitgever Bill Gaines zo slim geweest om alle originele pagina's te bewaren en hij stelde ze graag ter beschikking voor een herontdekking van zijn belangrijke jeugdwerk. Eerst in zwart/wit-kunstboeken die net zo groot waren als de originelen, maar toen bleek dat er vraag naar was, werden al snel herdrukreeksen op comicformaat gestart. Iedereen kon nu genieten van het vroege werk van Wallace Wood, Jack Davis, Johnny Craig, Graham Ingels, George Evans, Al Feldstein, Joe Orlando, Jack Kamen, Reed Crandell, Bernie Krigstein, Harvey Kurtzman en al die anderen. Er werden nog meer artikelen over geschreven en nog meer mensen geïnterviewd.

Hoogtepunt van dit alles was de reeks herdrukken die Russ Cochran vanaf

HALLO, APELDOORN HIER...

In deze artikelenreeks laat Ger Apeldoorn zijn licht schijnen over dikke standaardwerken, obscure studies en andere interessante stripuitgaven die in het buitenland verschijnen.

HE POLISHED THE FLOOR WILDLY, WILDLY. HE ROLLED THE BODY OVER AND CRIED ON IT WHILE HE WASHED IT AND GOT UP AND WALKED OVER AND POLISHED THE FRUIT AT THE BOTTOM OF THE BOWL. HE PUT A CHAIR UNDER THE CHANDELIER AND GOT UP AND POLISHED EACH LITTLE HANGING FIRE OF IT, SHAKING IT LIKE A CRYSTAL TAMBOURINE UNTIL IT TILTED BELLWISE IN THE AIR. THEN HE LEAPED OFF THE CHAIR AND GRIPPED THE DOORKNOBS AND GOT UP ON ANOTHER CHAIR AND SWABBED THE WALLS HIGHER AND HIGHER AND RAN TO THE KITCHEN AND GOT A BROOM AND WIPED THE WEBS DOWN FROM THE CEILINGS AND POLISHED THE BOTTOM FRUIT OF THE BOWL AND WASHED THE BODY AND DOORKNOBS AND SILVERWARE AND FOUND THE HALL BANISTER AND FOLLOWED THE BANISTER UPSTAIRS...
THREE O'CLOCK! THERE WERE TWELVE ROOMS DOWNSTAIRS AND EIGHT ABOVE. ONE HUNDRED CHAIRS, SIX SOFAS, TWENTY-SEVEN TABLES, SIX RADIOS. AND UNDER AND ON TOP AND BEHIND. HE YANKED FURNITURE OUT AWAY FROM WALLS AND, SOBBING, WIPED THEM CLEAN OF YEARS-OLD DUST, HANDLING, ERASING, RUBBING, POLISHING, AND NOW IT WAS FOUR O'CLOCK! AND HIS ARMS ACHED AND HIS EYES WERE SWOLLEN AND STARING AND HE MOVED SLUGGISHLY ABOUT, ON STRANGE LEGS, HIS HEAD DOWN, HIS ARMS MOVING, SWABBING AND RUBBING, BEDROOM BY BEDROOM, CLOSET BY CLOSET...
THEY FOUND HIM AT SIX-THIRTY THAT MORNING. IN THE ATTIC. THE ENTIRE HOUSE WAS POLISHED TO A BRILLIANCE. THEY FOUND HIM IN THE ATTIC, POLISHING OLD TRUNKS AND OLD FRAMES AND OLD CHAIRS AND TOYS AND VASES AND ROCKING HORSES AND DUSTY CIVIL WAR COINS. HE WAS HALF THROUGH THE ATTIC WHEN THE POLICE OFFICER WALKED UP BEHIND HIM WITH A GUN...
ON THE WAY OUT OF THE HOUSE, ACTON POLISHED THE FRONT DOORKNOB WITH HIS HANDKERCHIEF, AND SLAMMED IT IN TRIUMPH!
SLAM
THE END.

de jaren tachtig organiseerde. Alle verhalen van alle reeksen in grote gebonden boeken, die per serie in een cassette werden verkocht. Tussen de verhalen door werd de geschiedenis van de uitgeverij beschreven aan de hand van interviews en authentiek speurwerk naar de namen van de schrijvers en de inkleurders en iedereen die ooit een voet in de uitgeverij had gezet. Bill Gaines maakte van de gelegenheid gebruik om de originele pagina's te verkopen en zo werd EC ook in de wereld van de *original art* een trendsetter. Tot op de dag van vandaag halen de EC-pagina's de hoogste prijzen.

Zware kost

Maar was het nu werkelijk allemaal zo goed? Ik heb al die deeltjes van Russ Cochran in de kast staan, niet alleen van de bekende reeksen, maar ook van alle titels die EC uitgaf voor de 'gouden periode' en alle titels erna. En ik heb ze allemaal gelezen en daarna een jaar of tien niet meer gezien. De indruk die ik eraan overhield was, dat er wel erg veel tekst gebruikt werd in die strips. Als je het werk van Al Feldstein en z'n tekenaars vergelijkt met dat van Will Eisner en dat van zijn navolgelingen in de jaren veertig, dan valt op dat de strips van EC vaak veel minder 'strips' zijn en veel meer een geïllustreerd verhaal. Feldstein was de belangrijkste schrijver in de eerste jaren van de uitgeverij en hij zette de stijl, waarin ieder plaat voorzien was van een uitgebreide *caption*. Gaines en Feldstein zeiden altijd dat hun strips het best te genieten waren door ze hardop voor te lezen en de muziek van de taal op je te laten inwerken. Om het belang van die tekst nog eens extra te onderstrepen, werden de pagina's eerst geletterd in een lelijke machinale blokletter en daarna pas naar de tekenaar gestuurd. Soms hield die nog maar net iets meer dan een half plaatje over om z'n werk in te doen. Alleen de series die onder de redactie van Harvey Kurtzman stonden onttrokken zich daaraan. Kurtzman, die net als Feldstein z'n eigen verhalen schreef en meestal zelfs een lay-out aan de tekenaars meestuurde, werkte veel visueler. Zijn oorlogsstrips waren handgeletterd en af en toe was er zelfs wel eens een plaatje zonder tekst.

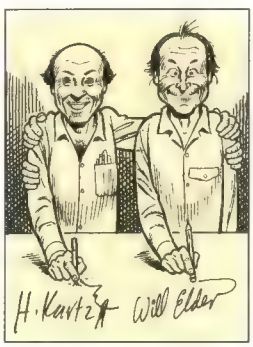

De kerk van EC

Een ander onderdeel van de mythe van EC is, dat het de enige uitgeverij was die z'n tekenaars in hun eigen stijl liet werken. Dat fabeltje is voornamelijk in de wereld gekomen door de verhalen van Bill Gaines en Al Feldstein, die die praktijk waren begonnen om zich af te zetten tegen de manier van doen bij de grote uitgeverijen in de jaren veertig. Wat ze niet wisten was, dat ze niet de enige waren die die beslissing hadden genomen. Eigenlijk was concurrent DC de enige die vasthield aan een gladde huisstijl. Uitgeverij Timely (het latere Marvel dat werd geleid door Stan Lee) maakte de switch aan het eind van 1951, mogelijk onder invloed van EC. In de vele titels die Timely in de jaren vijftig uitgaf (qua hoeveelheid titels waren ze de marktleider) zien we een imposante stortvloed aan stijlen, soms zelfs van tekenaars die ook voor EC werkten. En dat Bill Gaines zo goed betaalde was ook een mythe die hij graag in stand hield. Maar toen Harvey Kurtzman in 1952 Krigstein benaderde om voor EC te komen werken, bleef die liever nog even een jaartje voor Stan Lee werken, omdat die beter betaalde.

Maar ja, als je eenmaal de reputatie hebt, dan kom je daar niet snel van los. Zeker niet als die reputatie gedragen wordt door de baby-boomers, een generatie die niets liever doet dan z'n eigen culturele verleden heilig verklaren. Zoals één van de latere apostelen later schreef: 'Van 1956 tot 1983 was EC getransformeerd van *drug* voor een kleine groep tot een *cult favorite* en van daaruit tot een *hot collectible property*. De wereld was klaar voor de volgende stap.' Die volgende stap was een tv-serie gebaseerd op de horror-verhalen van EC. Onder

GEHEEL LINKS - Een illustratie van Jack Davis voor één van de zeventien ongepubliceerde picto-fiction verhalen uit *Tales From The Crypt*.

LINKSBOVEN - George Evans laat zien hoe je kijkt als je wordt achtervolgd door honden in een doolhof vol scheermesjes.

BOVEN - Psychedelische gekte van Johnny Craig.

LINKS - Kurtzman en Elder als zes-armige tweeling.

Foul Play! - The Art and Artists of the Notorious 1950s E.C. Comic!

Geissman
Harper Design 2005
ISBN 0-06-074698-X
Prijs $29.95
272 pagina's
kleur (sk)

leiding van *baby boomer*-regisseurs en producenten Walter Hill, Joel Silver, Richard Donner en Robert Zemeckis werd een unieke *anthology series* gecreëerd voor het filmkanaal HBO. Er werden uiteindelijk 93 afleveringen gemaakt, die over de hele wereld werden verkocht. Onder andere omdat er zo ontzettend veel grote namen aan meededen, zowel als regisseur als als acteur. Veel acteurs die ook wel eens wilden regisseren, maakten in deze serie hun debuut, zoals Tom Hanks, Michael J. Fox, Arnold Schwarzenegger en Dany DeVito. Iedere aflevering van een half uur werd gepresenteerd door een levensechte versie van de *cryptkeeper* en was gebaseerd op een acht-paginaverhaaltje uit het archief van EC. Het was het begin van de horror-revival en het bewijs van de haalbaarheid van stripverfilmingen.

Overkill

De laatste jaren lijkt het een beetje stil geworden rondom EC, maar daar schijnt nu toch weer verandering in te komen. Het eerste drie seizoenen van de HBO-serie zijn verkrijgbaar op dvd (vreemd genoeg zonder strips in de extra's, maar wel met een aantal documentaires). Er is een tekenfilmserie van, die weer z'n eigen *spin-offs* heeft. En er zijn een aantal nieuwe boeken uitgekomen over EC en alles wat erbij hoort. Sommige daarvan zelfs bij echte uitgeverijen, die ook normale boeken uitgeven. Stripuitgeverijen Fantagraphics en Gemstone werkten samen om een volledig nieuw vormgegeven en geïllustreerde uitgave te maken van Fred von Bernewitz' *Complete EC Checklist* (2000). Een prachtig gebonden boek met covers van alle comics die EC ooit heeft uitgegeven, nieuwe interviews met een aantal van de hoofdrolspelers, nooit eerder getoonde foto's van de oprichter van de uitgeverij, Bill Gaines' vader Max Gaines, nieuwe informatie over de schrijvers wiens namen vaak onvermeld bleven en een geschiedenis van de vroege dagen van het EC-*fandom*. En dat alles op glanzende pagina's zodat we weten dat het om een Belangrijk Boek gaat. Niet glanzend maar minstens zo *analy retentive* compleet is *Collectibly Mad - The Mad and EC Collectibles Guide* van stripuitgever Kitchen Sink (1995). Een complete lijst met veel zwart/wit-plaatjes van alles wat je kunt sparen van EC, van het ongebruikte briefpapier van *Mad* tot aan de Nederlandse EC-herdruk *Nacht der Vampiers*. Interessanter is *Tales From The Crypt* van St. Martin's Press (1996), wat een volledig overzicht geeft van de tv-serie van HBO en het aanvult met een rijk geïllustreerde geschiedenis van EC's horrorcomics, veel covers en vier herdrukte verhalen. Als toegift is er een ongepubliceerd geïllustreerd verhaal aan toegevoegd uit de nadagen van EC, toen Bill Gaines even dacht dat hij de anti-horrorgolf kon overleven door z'n verhalen in tijdschriftvorm uit te brengen. Dit met vier tekeningen van Jack Davis per pagina geïllustreerde verhaal is schitterend en doet me met smart uitzien naar het onlangs eindelijk aangekondigde laatste deel van Cochrans herdrukreeks, waarin nog zestien van dit soort ongepubliceerde juwelen schijnen te staan.

RECHTS - Graham Ingels zwoer de drank af en werd kunstschilder. Aan het eind van z'n leven maakte hij nog een paar schilderijen van 'zijn' Vaultkeeper.

LINKS - Kenmerkend aan de korte horrorverhalen was dat ze altijd werden geïntroduceerd door de Cryptkeeper. Deze is van Jack Davis.

ONDER - Deze twee portretten hingen in Bill Gaines' kantoor: eentje van zijn ware ik door Harvey Kurtzman en eentje van de Cryptkeeper door Jack Davis.

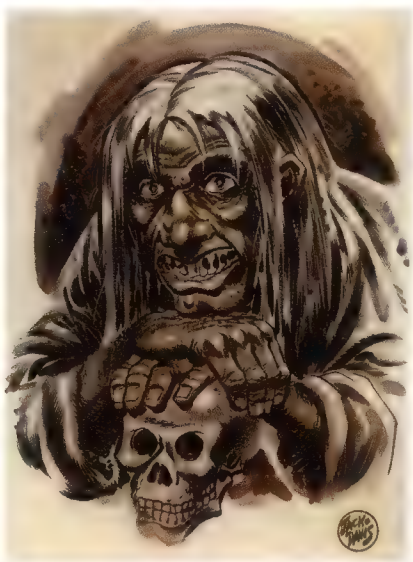

Foul Play!

Bij al deze glossy documentatie is dan onlangs *Foul Play!* gekomen, uitgegeven voor Harper Collins (2005) en geschreven door Grant Geissman. Een 272 pagina's dikke softcover voor een redelijke prijs, die alle hoogtepunten van de mythe nog even samenvat en er een vrachtlading aan nieuwe informatie en illustraties aan toevoegt. Alle belangrijke tekenaars van EC

hebben een eigen hoofdstuk, waarin hun hele carrière wordt beschreven, niet alleen de jaren dat ze voor EC werkten. Nieuwe illustraties (waarvan velen zo obscuur, dat ze nooit eerder gezien zijn) uit alles fases van hun leven zetten alles in een overzichtelijk kader. Waar mogelijk zijn er foto's en gelegenheidstekeningen gebruikt. Verder ook full colour recreaties van de covers, die mensen als Graham Ingels en Johnny Craig later in hun leven schilderden voor rijk geworden fans. En kerstkaarten en karikaturen die de hechte groep tekenaars voor elkaar maakten op hun jaarlijkse kerstviering. Van iedere tekenaar is één bijzonder verhaal uitgekozen. En dit boek bereikte wat de overkill uit de afgelopen jaren niet kon: ik raakte opnieuw betoverd door de kwaliteit en de diversiteit van deze bijzondere strips uit de jaren vijftig. Als je verhaal na verhaal doorbladert, zoals in de boeken van Russ Cochran, dan kun je vergeten hoe hoog de basiskwaliteit van het tekenwerk was. Hoe vernieuwend sommige van de verhalen. Hoe modern de mentaliteit van Bill Gaines en Al Feldstein. Hoe briljant verteld de oorlogsverhalen van Harvey Kurtzman. En wat een unieke groep uiterst getalenteerde mensen tussen 1950 en 1955 bij elkaar kwamen om stripgeschiedenis te schrijven.
Strips waar mythes uit ontstaan.

ger.apeldoorn@stripschrift.nl

[MANON KOMT... OPTREDEN]

Begin nooit een verhouding met een tekenaar. Ze zijn hartstikke leuk als ze tekenen, maar daar moeten ze het eigenlijk gewoon bij houden!
Ik heb namelijk een tijd lang een verhouding gehad met een tekenaar. Dat is wel weer een paar jaar geleden hoor. En tekenaars zijn leuk als ze tekenen maar om er een verhouding mee te beginnen: ik raad het iedere vrouw af. Maar ja, verstandige vrouwen beginnen er zelf natuurlijk al niet aan. Ik dus wel. En – *by the way* – verliefdheid heeft niets met verstandig zijn te maken.
De diepe verzengende verliefdheid kwam bij mij trouwens pas later. Het was meer altijd een PATS/BOEM! Later heeft hij me nog eens precies verteld hoe hij daar in die tijd mee om ging. Hij zei daarover: *'Ik had het meteen bij jou toen je in de Stripschapstand stond in Breda, ik denk in 1981. Je droeg een gescheurde spijkerbroek en een T-shirt, wat meen ik. Ik zat in de stand er schuin achter en ik zag je af en toe langsvlinderen, maar niet richting mij.'*
Tja, zo gaat dat vaker, ik was 17 jaar jong en onbezonnen en ik moest de (strip)wereld nog ontdekken.
Op alle beurzen van Haarlem tot Turnhout en van Turfschip tot Brabanthallen moesten wij ons door de jaren heen inhouden. Een beetje doen alsof we goede kennissen van elkaar waren, terwijl je elkaar constant wil bespringen en zo, als u begrijpt wat ik bedoel. Wij ontmoetten elkaar tussendoor in hotels, op of na recepties en vooral bij mij thuis. Ik woonde immers alleen en was *niet* gebonden. Toen ik hem pas tegenkwam rakelde hij een gebeurtenis op die ik inmiddels ergens heel ver had weggestopt. We zijn samen een keer naar een theaterclub geweest. Nu is dat niet zo bijzonder, maar het feit dat ik heb opgetreden, dat mag gerust als vrij bijzonder beschouwd worden. Dat was namelijk niet de bedoeling. Verre van dat. Maar ja...
drie chablietjes verder en Manon is niet te houden.
'Weet je wat je toen allemaal op het podium aan het gezichte publiek hebt staan vertellen?'
In een flits kwam de ongemakkelijke situatie weer naar boven. Ik wenste vurig dat er een luik onder mijn voeten openschoof, waarin ik weg kon zakken en een lange behaaglijke winterslaap onder kon houden.
Hij ging onverstoorbaar door.
'Dat we het met elkaar deden, dat ik een leuke tekenaar was maar dat ik gebonden was... dat ik je niet vaak genoeg opzocht omdat ik het te druk had en nog wat van die dingen. Het leuke was dat je het allemaal vertelde alsof je bij iemand op de koffie zat en nog een amusante anekdote wist. Het was er eindig wel en iedereen moest vreselijk om je lachen!'
Aan zulke spontane optredens heb ik daarna niet meer zoveel behoefte gehad, maar ik heb nog allemaal handgeschreven brieven die na zijn dood mogen worden uitgegeven. Na een lange behaaglijke winterslaap kan ik maar één ding zeggen: het was een heerlijke tijd, en zo zal ik mij dat toch blijven herinneren.

manon.albers@stripschrift.nl

MANON ALBERS HOUDT WEL VAN EEN FEESTJE. VOOR STRIPSCHRIFT GAAT ZE REGELMATIG OP BEZOEK VOOR HAAR NATJE EN HAAR DROOGJE. MAAR OOK DE SERIEUZERE KANTEN VAN DE STRIPWERELD KOMEN AAN BOD. UITNODIGINGEN WORDEN OP PRIJS GESTELD. MAAR ZONDER KOMT ZE OOK WEL BINNEN. ZEKER WETEN.

Erwin Suvaal

Een klare doch zwierige lijn

DOOR TEUS DE KRUIJF

Het maakt Erwin Suvaal (Rotterdam, 1963) niet zoveel uit wat er op zijn visitekaartje staat. 'Ik ben een ambachtsman en heb plezier in het werk dat ik doe.' Ontwerpen, schilderen (strip)tekenen, etsen, werken met potlood, vulpen en penseel; het zit allemaal in zijn talentenpakket. 'Ik merk dat ik nog net zo leef als toen ik 17 was: ik word wakker en bedenk me wat ik vandaag eens zal gaan doen. Dat ik niet zo rijk of beroemd ben als ik misschien zou kùnnen zijn, dat doet me niet zoveel.'

Het typeert de bijna twee meter lange illustrator annex strip-tekenaar, die samen met zijn vrouw Luci (grafisch vormgever) een maatschap vormt in Capelle aan den IJssel bij Rotterdam. De meeste stripliefhebbers kennen hem van de zwierige strip *Suvaal* die hij al enkele malen voor het stripblad *Myx* tekende, en sinds kort maakt hij ook een getekende column voor *Stripschrift*.

BOVEN - ***At Your Webservice.*** **'De weet-ik-veel-hoeveelste tekening over computers, netwerken en software... Tsja, daarom werk ik het liefste zonder tekst...'**

Een enkeling kent Bloedworst, zweetsok en krokodillentranen *waarvoor hij samen met zijn broer Marc verantwoordelijk is. Het in eigen beheer uitgegeven album verscheen in 2000 en bevat strips en cartoons die zij tussen 1995 en 1999 maakten. 'De titel is een grappige woordspeling van mijn broer', zegt hij bijna verontschuldigend.*

Het tekenen is je met de paplepel ingegoten?

Erwin Suvaal: Ik kom uit een familie waar kunst, net als sport trouwens, behoorlijk serieus werd genomen. Vroeger al zat ik samen met mijn broer urenlang aan een tafeltje te tekenen. Mijn vader, broer en ik hebben alledrie de kunstacademie gevolgd. Eigenlijk heb ik die opleiding nooit gevolgd met het idee een beroep te leren om er later mijn geld mee te verdienen. Ik wilde vaardigheden aanleren en vooral zo veel mogelijk uitproberen.
Uiteindelijk ben ik afgestudeerd in de vakken advertising en illustraties, art director dus. Al gauw bleek dat dat niet mijn wereld was. Je kreeg een reclameopdracht en vervolgens vier uur de tijd om er iets van te maken. Daarbij was het niet belangrijk of het onderwerp je aansprak. Of het resultaat naar eigen tevredenheid was of niet deed ook niet ter zake. Ik had daar moeite mee. Veel verdienen vind ik nog altijd niet belangrijk, wel leuk overigens!

Als tekenaar heb je toch ook te maken met deadlines; doe je daarin dan nooit concessies aan de kwaliteit?

Nee, ik kan oprecht zeggen dat ik nooit iets heb afgeleverd waar ik ontevreden over was. Uiteraard heb ik achteraf wel eens gedacht dat het hier en daar anders, beter kon. Ik lever altijd op tijd en ik denk dat tijdschriften die continuïteit ook heel belangrijk vinden. Gelukkig ben ik in staat om snel productie te maken. Het tekenen gaat me zo gemakkelijk af dat ik tegenwoordig na een schets met blauw potlood meteen over ga tot inkten.

Hoe ben je na de kunstacademie als illustrator begonnen?

FOTO ERWIN SUVAAL

Ik heb een map samengesteld met werk waar ik tevreden over was en ben daarmee langs verschillende uitgevers gegaan. Die beloven allemaal terug te bellen, slechts een enkeling doet dat ook. Maar tenslotte heb ik via via toch diverse opdrachtgevers aan de haak geslagen. Ik werk regelmatig voor *Computable*, een vakblad over informatie-technologie. Ik maak een stripje over, hoe kan het anders, een IT-afdeling. Ook verzorg ik illustraties bij redactionele artikelen. Ik krijg een artikel opgestuurd en heb de vrije hand om er een illustratie bij te verzinnen. Meestal lees ik de eerste, hooguit de tweede alinea en ga dan aan de slag. De grootste uitdaging is het bedenken van een originele invalshoek voor het zoveelste artikel over een micro-chip. Daaruit blijkt de grote winst van de kunstacademie. Daar word je aangeleerd om standaardproblemen inventief te benaderen. Je bent geneigd om te beginnen met standaardoplossingen die de buurvrouw ook zal bedenken, maar juist die ongebaande stap maken en die eerder leren zetten, dat is een kunde waar ik dagelijks profijt van heb.
Ook doe – of deed – werk voor *Technisch Weekblad*, uitgever Thieme Meulenhoff, Ahold en KPN. Voor *Technisch Weekblad* maak ik onder andere zogenoemde infographics. Dat zijn technische tekeningen van bij voorbeeld een karretje dat kan rijden in een riool.

Weinig striptekenen, begrijp ik?
Ik maak sinds een jaar of zeven pas weer strips. Mijn ouders waren aan het opruimen en kwamen met mijn oude schetsboeken aandragen.

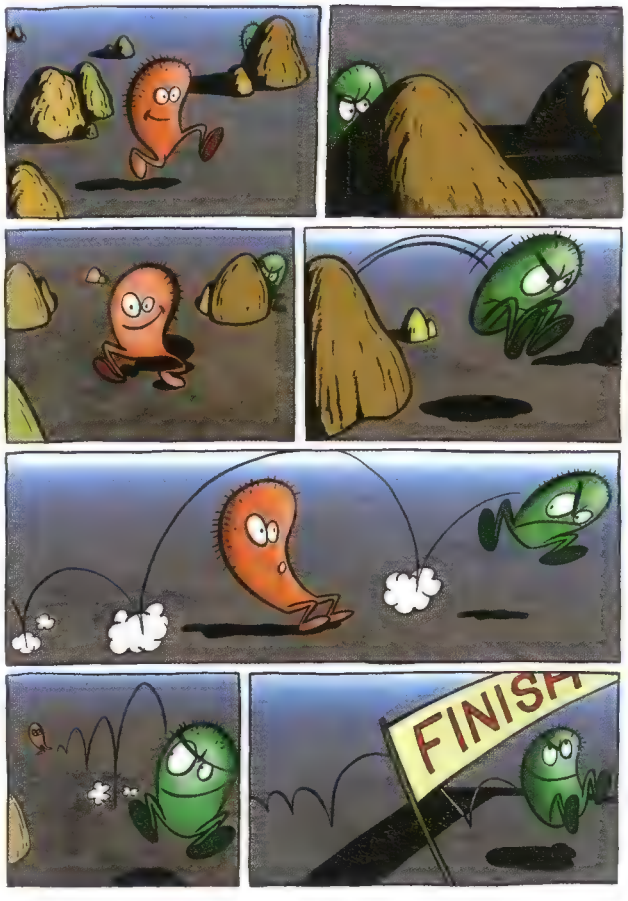

BOVEN - De complexe wereld van vandaag vraagt veel nadenken. Het denkproces in volle gang versus de eenvoud van vroeger: de Neanderthaler.

BOVEN - Illustratie die de wegvliegende gelden symboliseert in de wereld van subsidies.

LINKS - Een stripje dat 'zomaar' ontstaan is. 'Het was ieder plaatje weer een raadsel wat het op zou leveren.'

RECHTS - Sinds een aantal jaar heeft Suvaal het etsen weer opgepakt. Sportafbeeldingen zijn favoriet.

ONDER - Amerika en geld zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Hoe meer, hoe beter, volgens de gemiddelde Amerikaan.

Hé, dacht ik, dat is eigenlijk ook leuk om te doen. Ik maak korte verhaaltjes van twee of vier pagina's. Mijn tekenstijl, maar waarschijnlijk ook mijn geduld, leent zich niet voor 48 pagina's, laat staan 64. Via een kennis is mijn werk ooit eens voorgelegd aan Martin Lodewijk, in mijn ogen de ultieme ambachtsman op stripgebied. Ik herinner me zijn reactie nog goed: 'Het tekenwerk ziet er goed uit, maar maak ook eens iets af!' Ik had namelijk allemaal halve verhalen aangeleverd.

Stijl

Je stijl kan het best worden getypeerd als een klare doch zwierige lijn?

Ik wil een bepaalde sfeer scheppen en hanteer al jaren deze stijl die me het best past. Daarom gebruik ik ook geen tekst in mijn strips. Ik vind dat de beelden het verhaal moeten vertellen.

Voor die sfeer zie je ook dat ik soms drie plaatjes gebruik voor iets dat een seconde duurt. In een lang avonturenverhaal zou ik me dat niet te veel kunnen veroorloven.

Het valt me op dat je altijd mannen tekent; ze hebben altijd een bril en ondergaan een vreemde gebeurtenis, iets onwerkelijks.

Wat die mannen betreft dat is gewoon toevallig. Het figuurtje dat ik teken is eigenlijk altijd dezelfde persoon die ik, afhankelijk van mijn gemoedstoestand, op een andere manier teken. Dan weer dik, dan weer mager.

Ik merk dat ik in mijn strips toch iets van mezelf leg. Het is zeker niet allemaal autobiografisch, maar de verwondering die mij overkomt zie je terug in de verhaaltjes. Ik kan me soms erg verbazen en ook wel kwaad maken. Soms ben je met iemand in gesprek en gaat plots zijn mobiel af. Onmiddellijk word je dan aan de kant gezet, onbegrijpelijk! Niet ieder verhaal hoeft overigens een clou te hebben en àls die erin zit niet per se aan het eind. Mijn sfeerverhalen zijn golvend met af en toe een piek erin.

Is dat iets van jezelf of ben je door anderen beïnvloed?

Er is een heel legertje tekenaars en series dat ik bewonder.

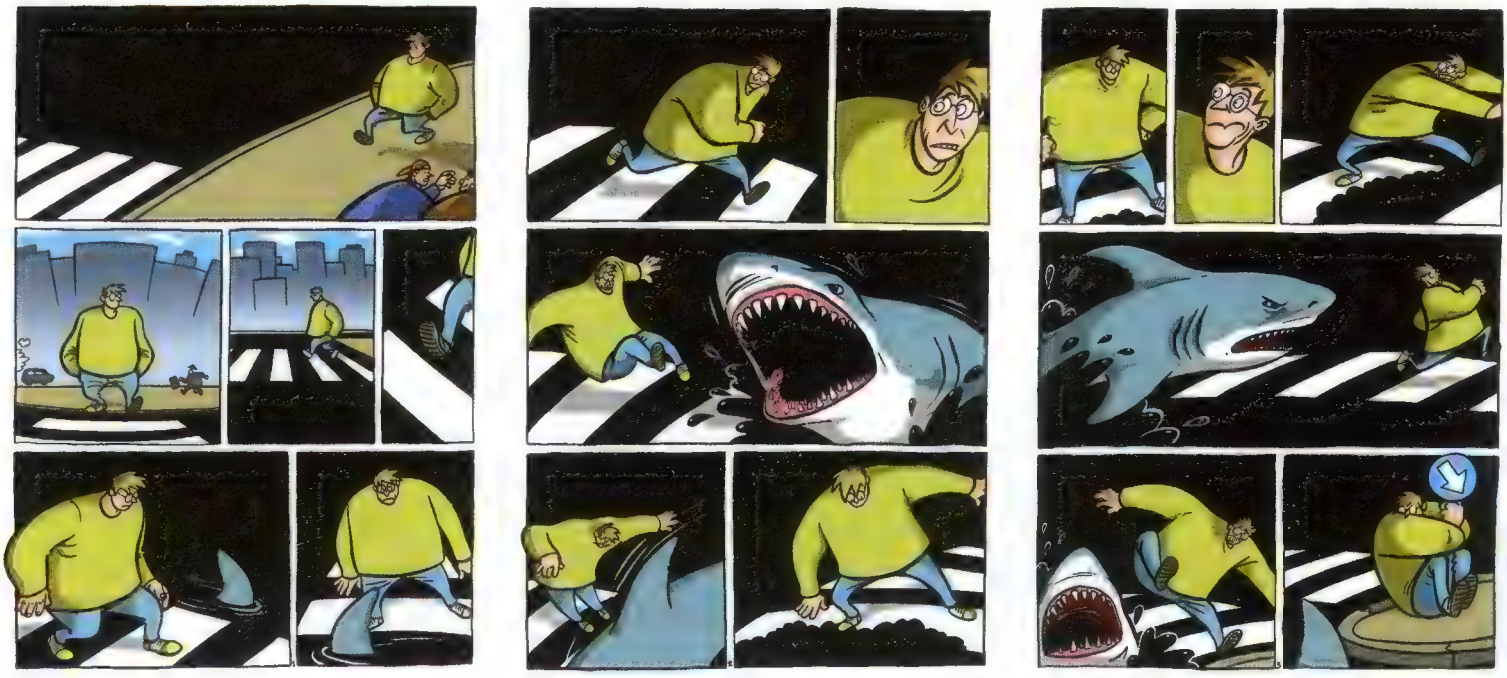

Je moet dan denken aan *Guust* van André Franquin of *Guus Slim* van Maurice Tillieux. Maar ook Jean Giraud of alter ego Moebius, Fred Julsing, Daan Jippes en Uderzo hebben altijd al indruk op me gemaakt.
Of ik daardoor beïnvloed ben? Ik weet het niet. Misschien kun je de ongedwongenheid van mijn strips nog het best vergelijken met de reeks *Ragebol* van Frank Pé en Michel de Bom. Eigenlijk ging het nergens over maar het had toch iets.

Volg je de stripscene van vandaag een beetje?
Ja, van een afstandje. Ik vind Floor de Goede heel goed en Jean-Marc van Tol. Het is knap dat hij al zolang op zo'n hoog niveau blijft. Aan zijn tekeningen zit geen lijntje te veel.

Hoe kwam je bij *Myx* terecht?
Ik bezocht een keer het stripmuseum in Groningen en droeg toen een T-shirt met een eigen print erop. De jongen bij de entree sprak me daarover aan en zo kregen we het over strips. Mijn strips. Hij bleek contacten met de redactie van *Myx* te hebben en vroeg me wat werk op te sturen. Sindsdien lever ik onregelmatig bijdragen. Soms word ik gevraagd en andere keren stuur ik wat op. Volgens mij komt mijn bijdrage af en toe handig van pas als bladvulling.

Je verschijnt daar in kleur terwijl veel van je werk zwart/wit is. Heb je zelf een voorkeur?
Inkleuren heeft toch wel mijn voorkeur. Je kunt dan nèt iets meer dimensie aanbrengen. Ik vind dat mijn tekeningen vrijwel allemaal ook apart als plaatje kunnen dienen. Eigenlijk maak ik een soort handmatige foto's. De laatste tijd kleur ik mijn strips ook weer wat meer in met het penseel. De reacties daarop zijn erg positief.

Binnenkort een eigen album?
Ach, weet je. Ik zou het wel leuk vinden maar eerlijk gezegd ben ik er niet fanatiek mee bezig. Met uitgeverij Silvester (van *Myx Magazine*. TdK) heb ik er geen afspraken over.
Recent heb ik nog met Jan Verdegaal van stripwinkel en uitgeverij Bee Dee gesproken die er wel heil in zag mijn strips uit te geven. Ik denk er nog over na hoe ik dit moet doen; misschien vier keer twaalf pagina's of zo?

teus.de.kruijf@stripschrift.nl

Meer info: *www.cviiiontwerpers.nl*

BOVEN - Dat Suvaal een allrounder is, blijkt ook uit zijn aquarellen. Over sport uiteraard, een tweede grote passie van deze tekenaar-atleet.
LINKS - Tekening gemaakt in opdracht van Deloitte & Touche. 'Het hoort bij een artikel over belastingen en andere zaken; ik haal dan een paar steekwoorden uit een tekst waar ik nauwelijks iets van snap en ga aan de slag.'

RECHTSONDER - Illustratie voor de omslag van *Computer Idee*. Het is een gelaagde tekening gemaakt met inkt en penseel en ingekleurd op de Apple Macintosh.
LINKSONDER - Strip die Suvaal maakte op verzoek van een Spaans stripblad. Oorspronkelijk in zwart/wit, later ingekleurd.

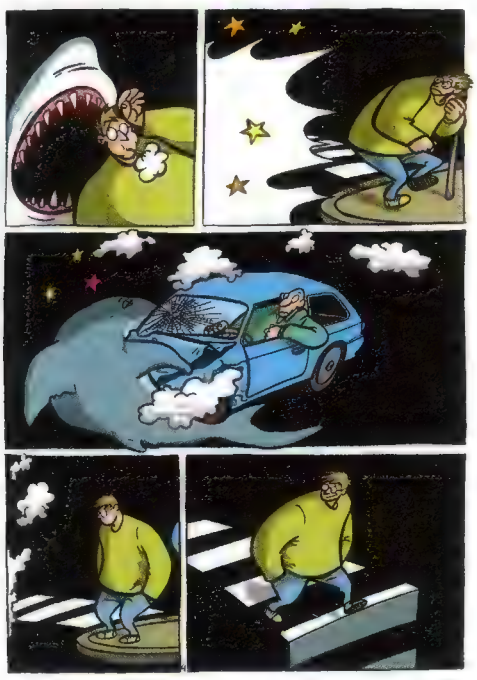

IJSBREKER

De strip IJsbreker *op de volgende pagina's werd speciaal getekend voor Stripschrift.*
Hoe komt zo'n strip eigenlijk tot stand?
Erwin Suvaal: 'Deze strip is geïnspireerd op het maartse winterweer, zoals ik me zo vaak laat beïnvloeden door onderwerpen die dicht bij me staan. Op een moment dat plotseling de vorst invalt en je alle sloten ziet dichtvriezen, kom je op zo'n idee. Vogeltjes kunnen op dat ijs gaat zitten, maar wat gebeurt er als iemand met mijn postuur dat ook probeert? Ik heb een vaag idee waar het verhaal moet eindigen en daar teken ik dan zo vloeiend mogelijk naar toe'.

IJSBREKER

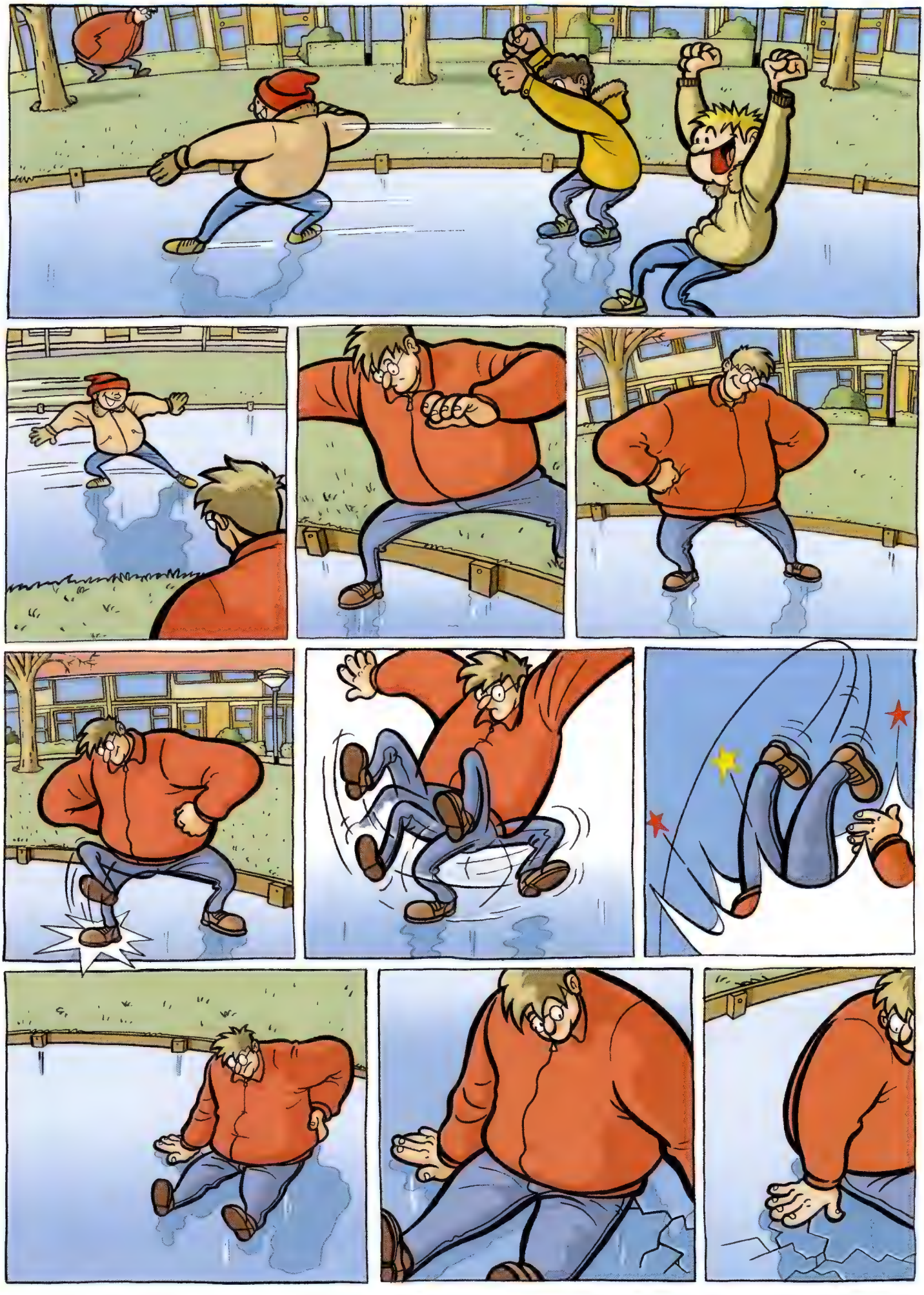

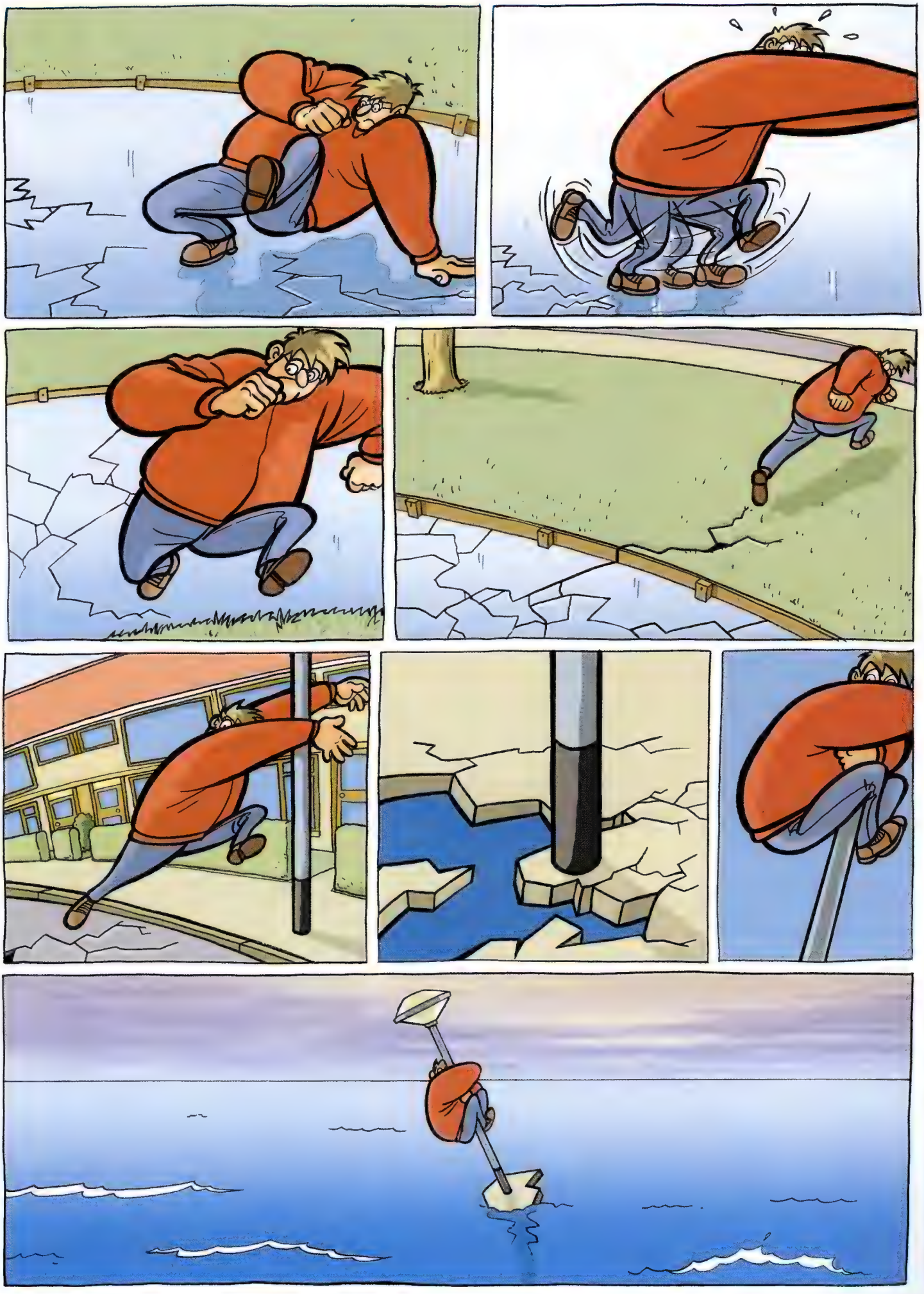

De wraak van Arn

Heruitgave van 'n stripklassieker

DOOR MAT SCHIFFERSTEIN

De wraak van Arn is een fantasy-klassieker. Een verhaal van epische adem, met *schwung* verteld door scenarist/uitgever/producent *Jean-Pierre Dionnet* en adembenemend mooi in beeld gebracht door tekenaar /tekenleraar *Jean-Claude Gal*. Het boek is nu verschenen in een mooie editie bij uitgeverij Sherpa, die momenteel ook herdrukken van *Arman & Ilva* in voorbereiding heeft. Liefhebber-uitgever Mat Schifferstein schrijft over Gal en Dionnet en het knutselen van de uitgever die zich op oud werk richt.

BOVEN - Omslag van het eerste boek, *La Vengeance d'Arn (De wraak van Arn)*.

Jean-Claude Gal en Jean-Pierre Dionnet maakten begin jaren '70 hun onopvallende debuut in het stripmaandblad *Pilote*, maar vielen pas op met de eerste episode van *De legers van de veroveraar*. Die verscheen in het eerste nummer van *Métal Hurlant* (1975), het door Dionnet zelf uitgegeven alternatieve stripblad dat de stripwereld voorgoed zou veranderen. Op het omslag prijkt een brullend buitenaards monster, gezeten op een rots onder een eindeloze sterrenhemel, en daarachter verbergen zich gloednieuwe – en vernieuwende! – strips van Druillet, Moebius, Richard Corben en het duo Dionnet/Gal. Temidden van veel grafisch geweld is het korte verhaal van Dionnet/Gal een oase van rust: filmisch verteld, in zwart/wit-beelden, nadert een leger een inheemse stad in de woestijn en verovert ze... Hoewel: schijn bedriegt en ongemerkt, geweldloos verslaat de stad uiteindelijk het vijandelijke leger.

Harold Foster en Robert E. Howard

De perfectie van hun vertelkunst zullen Dionnet en Gal bereiken in *De wraak van Arn*, waarvan de eerste versie in 1980-1981 in *Métal Hurlant* verschijnt. Het eerste deel van het verhaal is dan nog slechts 46 pagina's lang. Voor de eerste albumeditie die daarna bij uitgeverij Les Humanoides Associés verschijnt voegt Gal liefs 12 pagina's toe, waarbij hij hier en daar de volgorde omgooit en de teksten iets aanpast; het zou zes jaar duren, in het jaar dat *Métal Hurlant* werd opgeheven, voordat het tweede deel van *De wraak van Arn* zou verschijnen. Tekenaar Gal nam altijd ruim de tijd voor zijn tekenwerk. Tekentechnisch zijn de pagina's perfect: Gal kan alles, zo te zien: hij tekent mensen, dieren, kleding, voorwerpen, gebouwen en landschappen. Hij is een op-en-top naturalistische tekenaar, die oog heeft voor elk detail en tegelijkertijd nergens het geheel uit het oog verliest: lichte en donkere partijen zijn goed verdeeld over de pagina en door de zorgvuldige, doordachte composities is niet alleen alle tekenwerk 'in balans', maar wordt ook het oog van de lezer moeiteloos over de complexe pagina's geleid Een heel verschil met iemand als Druillet, voor wie het expressieve tekenwerk op de eerste plaats kwam en die zijn lezers vaak op knullige manier probeerde nog enigszins te sturen. Gals pagina's zijn een schoolvoorbeeld van klassiek striptekenwerk en hij schaart zich moeiteloos aan de zijde van een grote voorgan-

Plotseling zag Arn Imerose voor zich
Je pijlen, snel!
Alletwee waren ze verbluft door de plotselinge ontmoeting...
De aanblik van Arn joeg Imerose angst aan...
Arn was verbaasd dat de Heer van Atalis zo weinig veranderd was sinds die dag, lang geleden, aan de rand van de woestijn, toen Carac hem als kind had overgeleverd aan Imerose en zijn snijdende zweep.

ger als Hal Foster of een tijdgenoot als Barry Windsor-Smith; niet eens twee willekeurige voorbeelden: grafisch gezien vertonen *De legers van de veroveraar* en *De wraak van Arn* overeenkomsten met Fosters ridderepos *Prins Valiant* en als vertelling sluiten ze dan wee aan bij Robert E. Howards verhalen van *Conan de barbaar*. Zonder enige twijfel kende Dionnet ook de stripbewerkingen van Roy Thomas en Barry Smith rond de beroemde barbaar. De verhalen spelen zich af in een vergelijkbaar mythisch verleden, waarin historische gegevens (Romeinse legers, woestijnvolken) gemengd worden met een sausje legendes of verhalen uit 1001 Nacht... En Howards beroemdste tekst 'Weet, o prins, dat tussen de jaren dat de oceanen Atlantis en haar glanzende steden verzwolgen, en de jaren van de komst der Zonen van Aryas, er een tijd was door niemand gekend, toen fonkelende koninkrijken over de wereld verspeid lagen als blauwe mantels onder de sterren...' weerkaatst in Dionnets 'Weet, Prins, dat wij de stad die de inwoners Jerim noemen, innamen zonder slag of stoot. Toen wij naderden klonk er geen waarschuwingssignaal, de transen bleven leeg en de poorten gingen voor ons open.'

Star Wars

De legers van de veroveraar en *De wraak van Arn* zijn stripklassiekers in de ware zin des woords en je vraagt je af waarom deze boeken die in de jaren zeventig door de uitgevers Yendor en Arboris op de markt gebracht zijn, nooit toekwamen aan een herdruk.

Een reden is dat tekenaar Jean-Claude Gal in 1994 overleed, nadat hij halverwege een nieuwe strip gekomen was: het in kleur uitgewerkte *Diosamante* (1992), dat pas enkele jaren geleden in vertaling bij Arboris verscheen; opmerkelijk genoeg verliezen strips van overleden auteurs snel de belangstelling van het publiek omdat er geen nieuwe 'aanvoer' meer is; alsof dat afbreuk doet aan de kwaliteit van reeds verschenen werk.

Een andere reden is, dat uitgevers erg weinig aandacht hebben gehad voor de bijzondere kwaliteit van het tekenwerk van Gal. In Nederland bracht Arboris het boek uit als 'striproman' op A4-formaat in een overigens prima reeks albums. Alleen, de sterk verkleinde weergave van het tekenwerk van Gal haalde de kracht uit het boek. Wie *De wraak van Arn* leest als doorsnee strip heeft een onderhoudend verhaal, maar niet meer dan dat. Net als bij moderne films als *Star Wars* of *The Lord of the Rings*, die de kijker in eerste instantie betoveren door hun beelden, zo geldt dat ook voor de strips van Gal, die alleen tot hun recht komen op groot formaat, in een zo goed mogelijke reproductie. Het zijn de beelden, die de lezer een fascinerende, mythische wereld in trekken...

HIERBOVEN - De auteurs, geharnast en al, op de achterkant van een van de Franse albums.

GEHEEL BOVEN - De uiteindelijke confrontatie tussen Arn en zijn aartsvijand Imerose. Tekenaar Gal gebruikt steeds doordachte plaatcomposities en veel fraaie spreads.

LINKS - Omslag van het tweede boek, *Le Triomphe d'Arn (De triomf van Arn)*, die ook door uitgeverij Arboris is gebruikt.

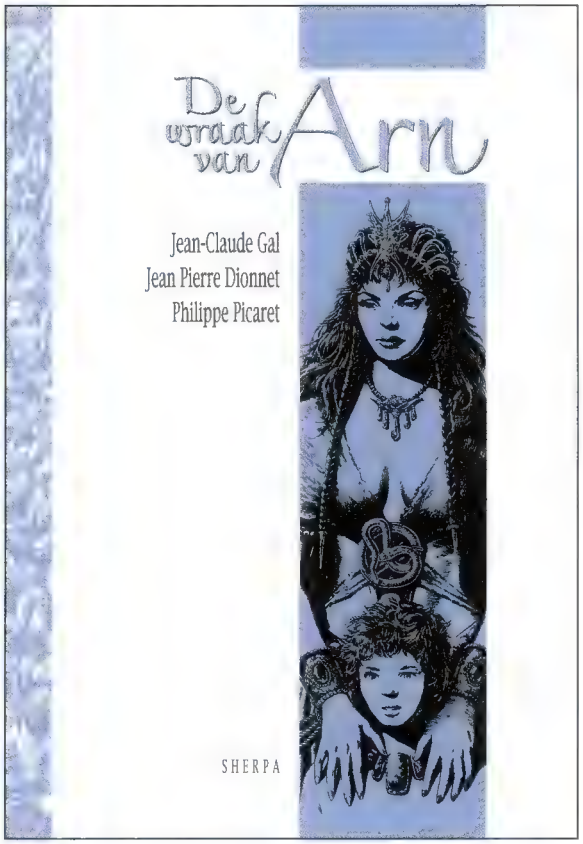

BOVEN - Illustratie voor de titelpagina.

ERNAAST - Omslag van de nieuwe editie. Vormgever Peter Kuipers koos voor een grafische vormgeving met een zwart/wit-illustratie, omdat juist het striptekenwerk van Gal zo bijzonder is; de kleurenomslagen voor *Arn* zijn minder geslaagd...

RECHTSBOVEN - Tijdens het werken aan Arn werd in China een reusachtig leger van aardewerken soldaten ontdekt. Deze belangrijke kunsthistorische ontdekking inspireerde de auteurs tot een sleutelscène in het boek.

RECHTS - Sfeervolle, gedetailleerde beelden.

GEHEEL RECHTS - De cover die Gal voor *De legers van de veroveraar* maakte.

Knutselen

Een dergelijke uitgave blijkt vaak meer een fata morgana dan werkelijkheid. Al snel stuit de potentiële uitgever op een groot probleem: voor een optimale reproductie zijn originelen nodig, en hoe ouder het materiaal, hoe minder kans dat de auteur nog over al zijn originelen beschikt. In het geval van Gal bleken alle originelen in de loop der jaren verkocht, verspreid over verzamelaars over de hele wereld... Dan is er altijd nog het originele reproductiemateriaal (de films). Maar ook dat heeft in de loop der jaren aan kwaliteit verloren (door herhaald gebruik), is volledig verloren gegaan of is recent gedigitaliseerd. Geen nood, denk je dan. Behalve dat elke vorm van kopiëren (ook digitaal) een bepaald percentage verlies oplevert en in het geval van Gal (extreem fijne details) was dat veel te veel: de Franse uitgever leverde alles aan op cd, maar de scans van de oorspronkelijke films (gebruikt voor de

Dagelijks sterven er mannen van honger en kou. Waarom vechten we niet? Nu kunnen we het nog! Als we dan toch moeten sterven, dan liever vechtend!
Geduld...
De zomer kwam. In het paleis van Imerose gaven de lederen waaiers maar weinig verkoeling...
Schepper! Schepper!
Picaret Dionnet
Gal

nieuwste Franse edities) bleken slechter dan het resultaat dat wij zouden bereiken wanneer we uit de oorspronkelijke Franse boeken zouden reproduceren. Bepaald niet ideaal, vergeleken met de kwaliteit die we tegenwoordig met digitale scans zouden verkrijgen vanaf de originelen, maar in ieder geval met zo weinig mogelijk verlies ten aanzien van de originele Franse uitgaven. Uiteindelijk bleek ook het scannen een professionele klus te zijn, die we zelfs met de beste huidige scanapparatuur niet zomaar konden klaren. Honderd scans waren al gedaan, toen bleek dat de apparatuur toch op een speciale manier fijngesteld moest worden om nòg meer details te kunnen behouden; alle scans moesten opnieuw.

Wat overigens geweldig is aan de digitale techniek is dat er nu op computer tal van correcties gedaan kunnen worden die handmatig veel tijdrovender en vaak ook minder goed gedaan hadden kunnen worden: tekstballonnen kunnen vergroot en verkleind worden, zelfs weggevallen kaderlijntjes kunnen met de nodige moeite hersteld worden door gave lijntjes van andere plekken te kopiëren en beschadigd tekenwerk kan geretoucheerd worden, zelfs in gerasterde opnames (wat met de hand niet mogelijk is omdat het onmiddellijk zichtbaar is)... Natuurlijk kun je blijven knutselen en er komt een moment waarop je ermee stopt, wanneer je denkt dat het niet veel beter meer kan. Het is het (vaak) onbetaalde liefdewerk voor een strip, boek of film, die uit de vergetelheid gered dient te worden. Hopelijk is de lezer van *De wraak van Arn* of *De legers van de veroveraar* daar ook van overtuigd.

mat.schifferstein@stripschrift.nl

De wraak van Arn is in een luxe editie van 1000 exemplaren verschenen bij Sherpa en bevat een voorwoord van schrijver Jean-Pierre Dionnet. Harde kaft, 128 pagina's, groot formaat. Prijs: €39,95.

De legers van de veroveraar verschijnt in 2007. Dit boek bevat de verhalen van *De legers van de veroveraar* en diverse andere korte verhalen, alsook een dossier over Jean-Claude Gal.

In *Stripschrift 201* verscheen een interview met Gal, dat ter gelegenheid van de heruitgave van *De wraak van Arn* ook te vinden is op *Stripschrift Online* (*www.stripschrift.nl*).

Jean-Pierre Dionnet is nog steeds actief als stripscenarist en filmdistributeur en -producent.

[DE BOVENTOON]

UIT DE KLASSIEKE DUPUIS-SCHOOL, MAAR WEL MODERN

Uitgeverij Dupuis heeft de laatste jaren veel gedaan om *Robbedoes en Kwabbernoot* als klassieke stripreeks nieuw leven in te blazen. Jean David Morvan en José-Luis Munuera hebben inmiddels de reguliere reeks overgenomen en er manga-elementen aan toegevoegd. Het duo Tome en Janry verzorgt al een aantal jaren de spin-off *De kleine Robbe*. Naast deze reeksen begint Dupuis nu ook een serie *one shots* van onze zestigjarige helden. Ieder album in deze serie staat op zich en wordt telkens gemaakt door andere auteurs. **Yoann** en **Fabien Vehlmann**, in Nederland nog niet echt gekend, zijn met *Versteende reuzen* als eerste aan zet in deze nieuwe reeks.

Robbedoes en Kwabbernoot assisteren de neurotische archeoloog dr. Martin die in de Middellandse Zee een oudheidkundig onderzoek leidt. Als de archeoloog dankzij de oude bathyscaaf van de Graaf van Rommelgem op de zeebodem een beeld van een lang verdwenen beschaving ontdekt, ruikt de controversiële Amerikaanse playboy-archeoloog Bill Callaway zijn kans. Er breekt een bittere competentiestrijd tussen de archeologen los die hen leidt naar de wateren van Nieuw-Zeeland. De principiële Robbedoes steunt Martin in diens queeste waar de opportunist Kwabbernoot aanvankelijk zwicht voor de roem van een journalistieke primeur bij Callaway. Vehlmann levert met *Versteende reuzen* ogenschijnlijk een klassiek verhaal uit de Dupuis-school, 62 pagina's lang, maar voegt ook enkele nieuwe elementen toe. Zo lijken voor Kwabbernoot in fysiek opzicht de jaren echt te gaan tellen als je op zijn kalende schedel moet afgaan. Robbedoes blijft wel tijdloos maar niet langer seksloos gezien zijn ontluikende romance met de Indonesische Tian. In het tijdloze decor worden meer eigentijdse elementen naar voren geschoven zoals de invloed van Peter Jacksons *Lord of the Rings* voor het zelfbeeld van Nieuw Zeeland. De Maori's ontlenen er zelfs hun identiteit aan: 'voor Nieuw Zeeland, voor the Lord of the Rings' is hun strijdkreet. Yoanns tekeningen lijken eveneens een prettige mix die traditie met het heden verenigd. Zijn soepele, vette lijnenspel doet denken aan Conrads *Bob Marone* en *De onnoembaren* waar de meester André Franquin vaak van een afstandje lijkt toe te kijken. Luchtig en vrolijk zijn de tekeningen bepaald niet. Zijn platen zijn door het donkere kleurgebruik, de grote zwartpartijen en de ronduit grimmige settings zelfs enigszins beklemmend. Mooi en effectief is het wel. Een geslaagd debuut derhalve waar de volgende auteurs in de reeks, Tarrin/Yann en Frank le Gall, zich aan kunnen meten. JdL

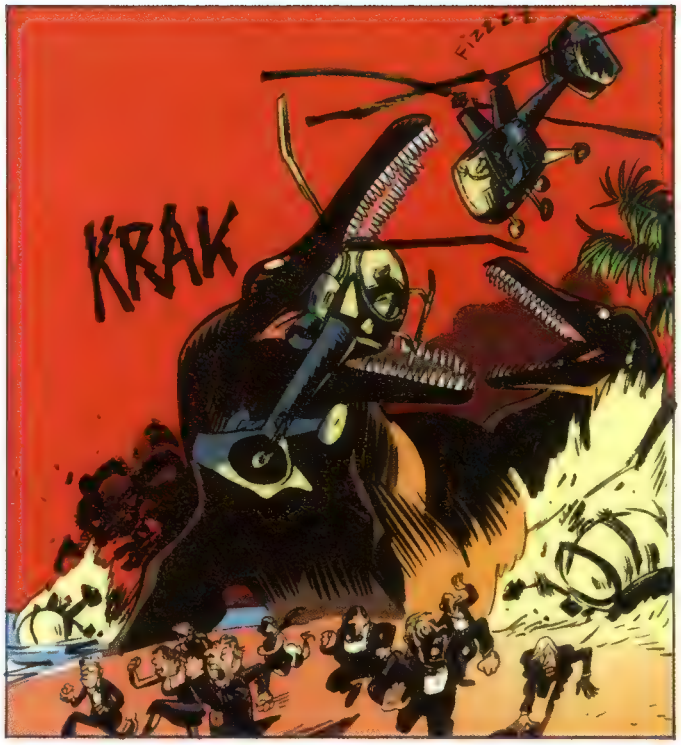

Robbedoes en Kwabbernoot 1: Versteende reuzen

Yoann & Vehlmann
Dupuis 2006
ISBN 90-314-2773-X
Prijs €7,50
64 pagina's
kleur (sk)

[EN VERDER]

Argus 3 (Leisink, Genuï). René Leisink slaagt er in opvallende gebeurtenissen en alledaagse feitjes uit 2005 te vatten in treffende cartoons. Vijftig jaar file, terrorismedreiging, de identificatieplicht en de bijwerkingen van Viagra zijn daar slechts enkele voorbeelden van. TdK

Boot & Van Dijk 8: Kroniek '86 (Sparreboom, Fortmedia). Smeuïg verhaal over de belevenissen van ex-BVD'er Boot die met koningin Beatrix wordt gekidnapt en samen met haar enige tijd in een container doorbrengt. Daar leren we Hare Majesteit van een heel andere kant kennen. TdK

Charly 12: Moordenaar! (Magda/Lapière, Dupuis). In dit deel van de degelijk getekende, redelijk spannende strip krijgt de inmiddels zeventienjarige Parijzenaar Charly weer de nodige visioenen, onder meer van neergestoken vrouwen. DR

Donald Duck 126: Donald Duck als voorproever (Barks, Sanoma). In dit deel zijn twee lange klassieke *Oom Dagobert*-verhalen opgenomen. In *Het Gulden Vlies* mogen Donald en Dagobert geheel tegen hun zin de baksels van een groep harpijen gaan voorproeven. Carl Barks speelt daarin met mythes en eenden in een mooi avontuur. WvdZ

De erfgenaam 1: Ontmoeting in Glasgow (Giroud/Béhé/Meyer, Glénat). Zelfstandig vervolg op stripserie *De tien geboden*. Verschillende partijen maken jacht op de islamitische versie van de Tien Geboden, gekalligrafeerd op een schouderblad afkomstig van een kameel. Zelfmoord, plagiaat, fatwa, dreigende fundamentalisten en een seriemoordenaar zijn ingrediënten in de aftrap van deze nieuwe vijfdelige serie. DR

De fotograaf 3 (Guibert/Lefèvre/Lemercier, Dupuis). Het laatste deel van de belevenissen van Didier Lefèvre in het Afghanistan van 1986. Zijn verslag is een vermenging van fotografie en tekenwerk. Het eindresultaat oogt fraai, maar is inhoudelijk een nogal leeg, langdradig en eendimensionaal verhaal. Over het Afghanistan en zijn bewoners onder het toenmalige Sovjet-regime zegt het namelijk niet zoveel. JdL

Headshot 3: Onrust in het aquarium (Wilson/Matz, Casterman). Slot van een gewelddadig Tarantino-achtig drieluik. Politieagent en crimineel vinden elkaar in zoektocht naar de moordenaars van hun compagnons. RS

De kat van de rabbijn 3: De exodus (Sfar, Atlas). De kat becommentarieert op meesterlijke wijze de daden van de eigenwijze baas die met dochter en schoonzoon mee wil om kennis te maken met de schoonfamilie in het verre Parijs. TdK

Krän 0: Encyclopedie (Herenguel/Clerc, Arboris). Een aantal nieuwe verhaaltjes van deze heroïsche fantasiestrip, afgewisseld met wetenswaardigheden over allerlei merkwaardige wezens. DR

Lois 2: De stadhouder (Martin/Pâques, Casterman). Luitenant Lois Lorcey krijgt van de Franse Zonnekoning Louis XIV een geheime opdracht om naar Zweden te gaan, maar komt na een schipbreuk niet verder dan Amsterdam. Veel Hollands landschap in de typische docustijl van Jacques Martin, waarbij de landschappen, gebouwen, schepen en molens beter zijn getekend dan de personen. DR

Dossier Michel Vaillant 8: Fangio de maestro (Bernard/Studio Graton, Graton). Liefdevol dossier over de beroemde Zuid-Amerikaanse coureur met Italiaanse wortels Juan Manuel Fangio, die zijn triomfen in de decennia vlak na de Tweede Wereldoorlog vierde. Het dossier bevat achtergrondinformatie, foto's, illustraties en een aantal korte biografische strips. Casterman zou hier met het oog op hun steriele Jacques Martin-dossiers eens een voorbeeld aan moeten nemen. RS

Papyrus 28: De kinderen van Isis (De Gieter,

Een monsterlecht naar de donjon

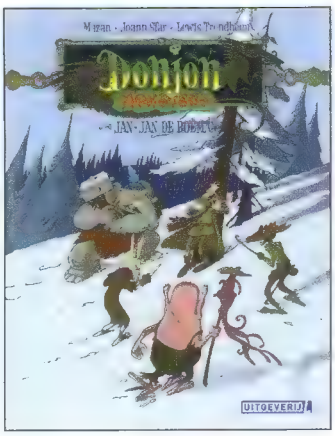

Het *Donjon*-epos 'woekert' door. Na verschillende reeksen als *Ochtendgloren*, *Avondschemer*, *Zenit* en *Parade* komen in de serie *Donjon Monsters* bijpersonages aan bod.

In *Jan-Jan de boeman* raakt Willem van Dattum in een herberg verzeild waar in tijden al geen behoorlijk maaltijd is geserveerd. Dat wil zeggen, een maaltijd die bestaat uit gasten, want die belanden gewoonlijk als bezoeker van het etablissement, dat door vijf hongerige en ongeduldige kannibalistische monsters word bestierd, op het menu van de dag.

De onfortuinlijke 'reizende zakenman' Willem van Dattum is reeds als een superrollade ingesnoerd als gelukkig het leger binnenvalt. De herberg wordt tot de grond afgebrand en de herberg-monsters ondernemen op aanraden van Willem de tocht naar de donjon, door hem aanbevolen als het paradijs voor monsters.

Jan-Jan de barbaar wordt intussen in tweeën gehakt, maar leeft als twee-eenheid door, het afgehakte hoofd van Willum van Dattum fungeert een tijdje als sprekende hoed van het monster Grogo, maar uiteindelijk loopt alles nog redelijk af, wordt Willum weer met zijn hoofd verenigd en lijken de monsters gelukkig te worden in de donjon. Dit alles en nog veel meer. **Joann Sfar** en **Lewis Trondheim** tekenden als scenaristen voor de gebruikelijke absurde humor, de hilarische dialogen, de ongebreidelde fantasieën en het 'over-de-top'-geweld. De geraffineerd-eenvoudige, helder gekleurde tekeningen in *Donjon*-stijl zijn deze keer afkomstig **Mazan**, pseudoniem van de Franse tekenaar Pierre Lavaud. DR

Donjon Monsters 1: Jan-Jan de boeman

Mazan & Sfar & Trondheim
L 2005
ISBN 90-245-5763-1
Prijs €9,90
48 pagina's
kleur (hk)

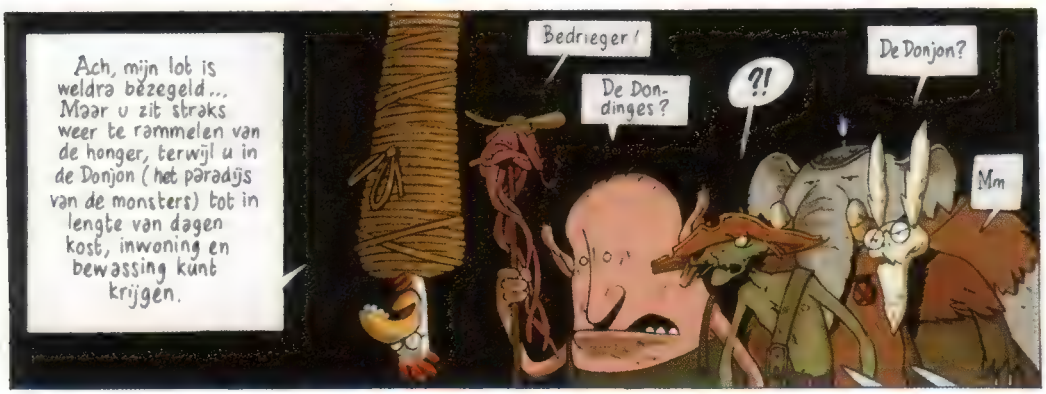
Ach, mijn lot is weldra bezegeld... Maar u zit straks weer te rammelen van de honger, terwijl u in de Donjon (het paradijs van de monsters) tot in lengte van dagen kost, inwoning en bewassing kunt krijgen.
Bedrieger!
De Don-dinges?
?!
De Donjon?
Mm

Dupuis). Spannende aflevering waarin de farao prinses Lief-er-Theti, het liefje van Papyrus, dreigt uit te huwelijken. RS

De schilderleraar 3: Eerste concert (Richaud/ Makyo/Faure, Glénat). De succesvolle schilder Adam is zijn inspiratie kwijt en dreigt zijn beeldschone jongere muzikale vrouw Eliza te verliezen aan zijn vriend-collega Friedrich. Liefdesdrama speelt zich af in politiek onrustig Polen rond 1922. DR

De Smurfen 25: Smurfensalade (Brecki/De Koninck/ Parthoens/Culliford, Dupuis). Het Smurfendorp valt ten prooi aan een groentevirus. Het lijkt de discussie over de genetische gewassen wel! Ook het Smurfenteam muteert ieder nieuw deel: naast scenaristen Thierry Culliford en Luc Parthoens, tekenaar Ludo Borecki, inkleurster Nine Culliford krijgt nu ook Jeroen de Coninck als tekenkracht credits. Die blijkt overigens al sinds 1991 verbonden te zijn aan Studio Peyo. RS

Suske en Wiske 290: De blikken blutser (Morjaeu/Van Gucht, Standaard). Bevat twee 'kortverhalen' die we kennen uit *Tros Kompas* (*De blikken blutser*) en het jubileumboek van 2005 (*Het mopperende masker*). Duidelijk een tussendoortje om, zoals een woordvoerster van Standaard zegt, 'het nieuwe team,' Luc Morjaeu en Peter van Gucht, de tijd te geven weer bijzondere verhalen te maken'. Eens kijken dus, wat de volgende delen – *De Bangeschieters* en een avontuur rond Rembrandt – ons brengen zullen. Alleen moet Morjaeu nog wel flink oefenen op zijn houterig getekende Wiskes. RS

Tombelaine 5: Verraad (Capo/Chaillet, Casterman). De afsluiting van de cyclus. Eenmaal terug in Frankrijk is het tijd voor Quentin Fortune om orde op zaken te stellen. TdK

Venetiaanse suites 9: Venetië (Warnauts/Raives, Casterman). Laatste deel van de avonturen van de bastaardzoon Allessandro en zijn halfzuster Clara tussen de hogere kringen in de stadsrepubliek Venetië in haar nadagen. Veel stadsimpressies en soms hele grote tekstballonnen om de plot rond te breien. DR

De verhalen van onze voorvaderen 2: Het zijden kleed en andere Chinese volksverhalen (Atangan, Atlas). Drie korte Chinese, overgeleverde volksverhalen waarin de drang tot scheppen centraal staat. Compact getekend in aardse kleuren, waarbij de panels zijn geplaatst op een aubergine ondergrond met bloemmotieven; mooi verzorgd boekje. DR

Zornik 1: De Maltese legende (Van Haagen/Boon, Balloon Books). Zornik is de zoveelste verstripte Belgische bekendheid. In dit geval een hele rockband. Het verhaal is ongeloofwaardig, te kinderachtig voor kinderen en de tekeningen zijn van een abominabel niveau. Dan maar niet bekend, zou ik Zornik adviseren. TdK

ADVERTENTIE

OOG & BLIK PRESENTEERT

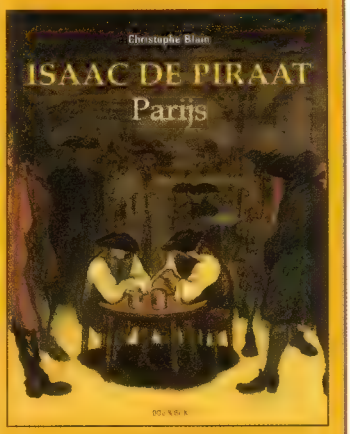

ISAAC DE PIRAAT 4
Parijs
Na een bewogen zeereis aan boord van een piratenschip komt Isaac de schilder terug in Parijs en gaat op zoek naar zijn lief.
Hardcover, 48 pag. €13,50

VERVE
Prachtboek met het tekenwerk van de Belgische topillustrator Ever Meulen. Met een voorwoord van Art Spiegelman.
Let op: wegens groot succes is nog slechts een beperkt aantal exemplaren te koop!
Softcover met flappen en Nederlandstalige bijlage. 206 pag. €35,00

DE DAGELIJKSE WORSTELING 3
Wat van waarde is...
Het derde deel van deze topreeks! Fijnzinnige observaties over het leven van een freelance fotograaf, over liefde en dood, gevat in een heerlijk luchtige stijl.
Hardcover, 64 pag. €14,95

Visueel eerbetoon

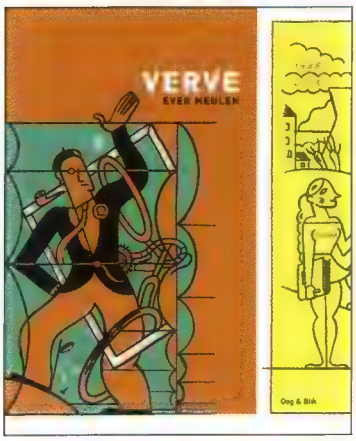

De in februari van dit jaar 60 jaar geworden **Eddy Vermeulen** tekende in zijn studentenjaren al met het pseudoniem Ever Meulen. Het is ook onder die naam waarmee hij tot ver over de Belgische landsgrenzen bekend staat als een begenadigd tekenaar, illustrator en vormgever. Het eerbetoon *Verve*, dat geselecteerd werk bevat uit de periode 1988 tot 2005, is daarvan het visuele bewijs. Het is dat de formele definitie van een strip een opeenvolgende reeks plaatjes die een verhaal vertellen behelst, maar de artistieke platen van Ever Meulen vertellen vaak een verhaal op zich. Hij is daarbij een meester in spelen met perspectieven en geometrische onmogelijkheden. Hoewel hij hoofdzakelijk in opdracht tekent, weet hij zich daarbij altijd los te maken van de aangeleverde tekstuele inhoud: enkel de tekening brengt de boodschap. Desnoods, zo verklaart hij, geeft hij zichzelf een opdracht.

Ooit begonnen met het natekenen van albums van Hergé en Jacobs is hij vanaf de jaren zeventig geëvolueerd tot een kunstenaar met een eigen stijl èn een eigen wereld. Ook zonder de kenmerkende signatuur is zijn werk uit duizenden herkenbaar. De inhoud van *Verve* bestaat uit veel omslagen voor *Humo* en *DS Magazine*, maar ook affiches die hij voor diverse opdrachtgevers tekende, waaronder een aantal voor het prestigieuze *The New Yorker*. Opmerkelijk is dat zijn voorliefde tot het tekenen van auto's niet echt blijkt uit deze verzameling, terwijl de man met pijp als vanouds een frequent voorkomend persoon is.

Hoewel hij veel in zwart/wit heeft getekend zijn de ingekleurde tekeningen net even meer aansprekend. De kleurstijl die hij bij voorkeur hanteert met veel lichtgeel, lichtblauw en primaire kleuren geven het een vrolijke *touch*. Zelf omschreef hij dit als het gevolg van het zichzelf kunnen zijn als hij begint te tekenen en zijn opgewekte natuur. Uit *Verve* blijkt dat Ever Meulen niets aan kracht heeft ingeboet. Dat hij zich niet of nauwelijks meer in het stripgenre voortbeweegt, is en blijft daarom een pijnlijk gemis. TdK

Verve

Meulen
Oog & Blik 2006
ISBN 90-5492-157-9
Prijs €35
208 pagina's
kleur (sk)

Tussendoortjes

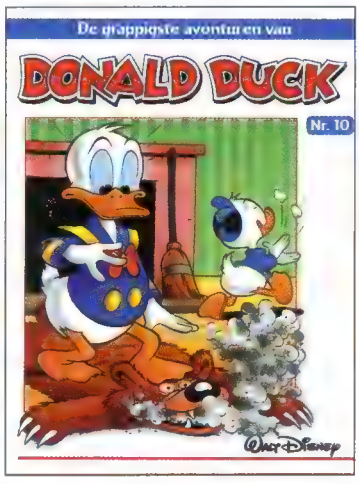

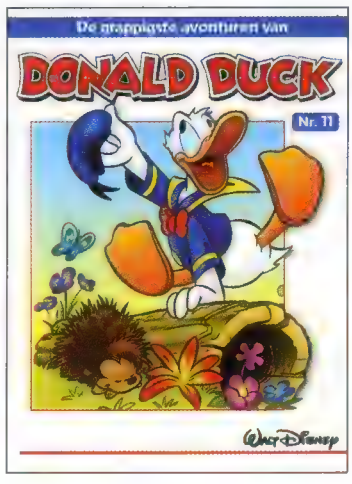

De grappigste avonturen van Donald Duck 10

De grappigste avonturen van Donald Duck 11

Branca & diverse scenaristen (deel 10)
Barreira & diverse scenaristen (deel 11)
Sanoma 2005
ISBN 90-5855-779-0 (deel 10)
ISBN 90-5855-796-0 (deel 11)
Prijs €4.95
96 pagina's
kleur (sk)
(deel 10)
(deel 11)

De delen van deze serie volgen elkaar snel op, en dat is prettig omdat de reeks blijft verrassen met interessante bundelingen van specifieke *Donald Duck*-auteurs. Deel 10 verzamelt bijna honderd pagina's *Duck*-werk van de te vroeg overleden **Daniel Branca** (1951-2005), nog altijd één van de tekenaars die samen met Daan Jippes het werk van hun grote voorbeeld Carl Barks het dichtst benadert. Branca is er in zijn loopbaan echter minder goed in geslaagd om een persoonlijk stempel op zijn *Duck*-verhalen te zetten: hij werkte al die jaren exclusief voor de Scandinavische uitgever Egmont en zijn dynamische, expressieve tekenwerk leed maar al te vaak onder inspiratieloos lopendebandschrijfwerk van een veelheid aan auteurs. Zo ook in dit album met een verzameling vaak langdradige of vergezochte verhalen uit *Donald Duck Extra* van eind jaren tachtig (veelal met Oom Dagobert in de hoofdrol).

Het omgekeerde is aan de hand met het werk van **Santiago Barreira**: deze *Duck*-tekenaar werkt nu zo'n vijftien jaar in studioverband (Comicup te Spanje) en dat zijn werk 'degelijk' is, is het beste wat je van deze koddige, ronde, gladde eenden kunt zeggen. Het ontbreekt aan scherpe randjes (letterlijk en figuurlijk), expressie, spannende layout en acteertalent... Juist in dit album zijn de Nederlandse verhalen van scenaristen als **Jan Kruse** en **Evert Geradts** weer erg leuk en afwisselend. Met de deelname van Barreira in deze albumreeks, moet je je echter afvragen of de lat niet te laag wordt gelegd. Hopelijk is dit slechts een pover tussendoortje en pikt men weer snel de draad op bij al die voorgangers, waarvan nog heel veel prachtig materiaal op de planken ligt... PvC

Kaartenbak met citaten

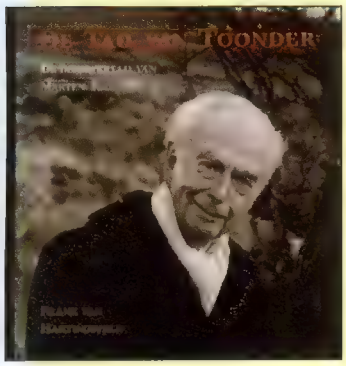

Aan de vooravond van het Toonderjaar 2006 bracht uitgeverij Panda *De tao van Toonder* uit, een gebonden boek (met leeslint) in een zeer verzorgde vormgeving. Het boek vormt de weerslag van gesprekken die auteur **Frank van Hartingsveld** had met **Marten Toonder** over diens denkwereld. Behalve drie teksten van Toonder (*De Keltische schemering* uit 1983 over Ierland als sprookjesland; *In den beginne was het woord gevoel* uit 1996 over creatief taalgebruik en *Vertellen, een vermomde behoefte aan communicatie* uit 1976) plus enkele korte bijlagen, bevat het boek vier hoofdstukken. Deze zijn gewijd aan verschillende aspecten van Toonders kunstenaarschap: schrijver en tekenaar, Ier en Nederlander, mens, en denker. Daarnaast onderscheidt Van Hartingsveld als vijfde aspect Toonders kwaliteit als filmer. Dat laatste element dient tot uiting te komen op de bijgevoegde dvd. Daarop is de KRO-documentaire uit 1972 te zien die **Frank Wiering** over Toonder in Ierland maakte, aangevuld met extra materiaal, deels van latere datum. De door Toonder geproduceerde korte animatiefilm *The Golden Fish* uit 1952 (naar een gedicht van zijn broer **Jan Gerhard**) is het enige onderdeel van de dvd, waarin Toonder zich daadwerkelijk actief van het medium film bediende. Daarmee is de inhoud van de dvd eigenlijk onvoldoende om Toonder als filmer te behandelen.

Het doel van de auteur was om de veranderlijke en complexe denkwereld van Toonder 'persoonlijk en nauwkeurig' te beschrijven. Daarbij blijkt persoonlijk te moeten worden opgevat als zijnde het perspectief van Toonder zelf, en nauwkeurig als waarheidsgetrouw. Aan de betrouwbaarheid van de geboden citaten – want daaruit bestaat het boek grotendeels – hoeft niet getwijfeld te worden, ook al wordt niet steeds geheel duidelijk welk citaten afkomstig zijn uit de gesprekken tussen Van Hartingsveld en Toonder en welke citaten elders geplaatst moeten worden. Maar de keuze om de 'persoonlijke' beschrijving uitsluitend op te vatten als het perspectief van Toonder is curieus. In zijn gesprekken met Van Hartingsveld heeft Toonder – zoals ook elders - tal van interessante opmerkingen gemaakt, soms gebaseerd op zijn ervaringen, soms op zijn diepste overtuigingen, maar de samenhang tussen deze uiteenlopende uitspraken is in belangrijke mate weggevallen doordat de auteur naar hartenlust fragmentarische selecties heeft gemaakt op basis van de vier behandelde hoofdthema's. Noemenswaardige pogingen om de citaten, afkomstig uit zeer verschillende jaren, samen te brengen tot een lopend verhaal ontbreken helaas grotendeels. Zo wordt de verhalenverteller die Toonder toch op de eerste plaats was tekort gedaan. Nu had dit boek natuurlijk niet de pretentie om een intellectuele biografie te bieden van de hoofdpersoon, maar een kaartenbak met citaten is een wel erg mager resultaat, mede gezien het feit dat de auteur toch zeer veel interessant materiaal moet hebben verzameld. Zelf schrijft Toonder, die in zijn beknopte voorwoord de vraag lijkt op te werpen of deze onderneming is geslaagd: 'Soms ligt de waarde niet in hetgeen men bereikt, maar in de reis erheen'. Welnu, de bouwstenen van het reisschema zijn in deze publicatie verzameld, nu wordt het tijd voor de gids om er een toegankelijk en lezenswaardig reisverslag van te maken. KR

De tao van Toonder - De denkwereld van Marten Toonder

Van Hartingsveld
Panda 2005
ISBN 90-6438-176-3
Prijs €49,50
128 pagina's
kleur (hk met dvd)

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

MISSELIJKE GRAPPEN
NEK SCHOT
LACHEN IS HALAL!
Als een van de weinige Nederlandse cartoonisten bedrijft Gregorius Nekschot satire met onderwerpen die niet altijd en overal vanzelfsprekend zijn. In zijn karakteristieke stijlvorm neemt hij (moslim)fundamentalisten op de hak, evenals moralisten, journalisten, idealisten, advocaten, politici, veelplegers, aanhangers van de linkse én de rechtse kerk en... tja... wie eigenlijk niet?!
€ 15,00 • 160 pag.
ISBN 90-77766-25-1
IN DE ARABISCHE CULTUUR BESTAAT NOG RESPECT VOOR OUDEREN
daarom overvallen wij oude vrouwtjes altijd met zijn tweeën...
ZIJN OMSTREDEN CARTOONS
Verkrijgbaar bij de stripspeciaalzaak en de humorvriendelijke boekhandel. Of bestel via
www.uitgeverijxtra.nl
PARENTAL ADVISORY
XTRA

Dia-avondje met kaft

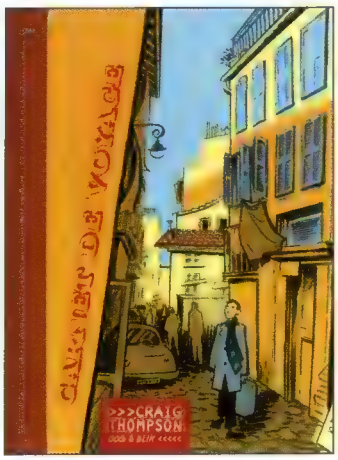

Carnet de Voyage

Thompson
Oog & Blik 2005
ISBN 90-5492-136-6
ISBN 90-5492-144-7
(met prent)
Prijs €19,95
€29,95
(hk met prent)
224 pagina's
zwart/wit (hk+hk met prent)

Van de Amerikaanse striptekenaar **Craig Thompson**, die eerder de gelauwerde striproman *Een deken van sneeuw* en het niet in Nederland verschenen *Goodbye Churky Rice* publiceerde, verscheen in 2004 *Carnet de Voyage*. De Nederlandse vertaling van dit reisdagboek verscheen vorig jaar bij uitgeverij Oog & Blik. In dit album beschrijft en tekent Thompson zijn reis van drie maanden door Marokko, de Alpen, Frankrijk en Barcelona, die hij maakte om materiaal te verzamelen voor zijn nieuwe boek *Habibi*.

Carnet de Voyage begint met een 'waarschuwing' van de auteur: 'Het is misschien niet verstandig deze tekeningen, die ik uit de losse pols heb gemaakt, te publiceren', maar 'het is hopelijk aangenamer dan een diapresentatie'. De laatste zin klopt, de eerste eigenlijk ook - vooral voor wie het eerdere werk van Thompson niet kent. De tekeningen in deze kruising tussen diapresentatie en dagboek zijn weliswaar mooi, maar duidelijk 'voor mijn eigen plezier gemaakt' en wellicht voor het plezier van zijn bewonderaars. We wachten met belangstelling op *Habibi*. RA

De uitroeptekens staan voor de volgende waardeoordelen:

- !!!!! grote klasse!
- !!!! kopen!
- !!! middenmoot
- !! mwâh
- ! kastvulling
- ... door 't putje

Philémon in het wilde westen

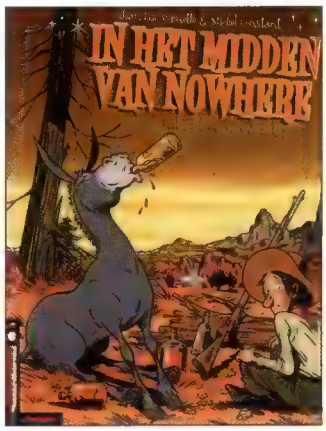

In het midden van Nowhere 1: Het oor van de zalm

Cornette & Constant
Lombard 2005
ISBN 90-5581-585-3
Prijs €5,25
48 pagina's
kleur (sk)

In het midden van Nowhere is een pastiche op de aloude 19e eeuwse western en gaat verder, daar waar de cowboy die sneller schiet dan zijn schaduw de grens heeft gelegd. Het dwaze thema van het eerste deel van deze serie zet de toon voor een reeks geflipte westernavonturen. De sullige Elmore Edison, afkomstig uit een arm milieu, staat op het punt in het huwelijk te treden met de oerlelijke en oliedomme erfgename van een levertraanwafelbakker. Aan de vooravond van dit huwelijk ontdekt Elmore's vader dat zijn geluksknoop aan zijn broek ontbreekt. Die knoop is door een voorvader gesneden uit het kraakbeen van de uiterst zeldzame zeiloorzalm. Elmore begrijpt dat zonder die knoop een familietraditie zou worden verbroken en dat zijn huwelijksbelofte moet wachten op de resultaten van zijn queeste naar het onherbergzame Nowhere. Zijn metgezel is een misantropische ezel, die permanent commentaar levert op de gebeurtenissen.

De humor in dit karikaturaal getekende stripverhaal is recht-toe-recht-aan en waaiert alle kanten uit. Tekenaar **Michel Constant** is voor de ontwikkeling van zijn personages in dit verhaal duidelijk beïnvloed door *Philémon*-auteur Fred; scenarist **Jean-Luc Cornette** debuteerde in 1989 bij het weekblad *Robbedoes*. Zijn samenwerking met Constant heeft in 2003 geleid tot de reeks *Red River Hotel* die is uitgebracht bij Glénat. De verrassende wijze waarop dit tweetal in het eerste deel van deze reeks opereert, wekt verlangen naar het vervolg. RB

ADVERTENTIE

Hoeba Hoeba!

De Marsupilami is een creatie van André Franquin die als spin-off *van de reeks* Robbedoes en Kwabbernoot *inmiddels al achttien delen omvat. Hoog tijd dus voor een animatieserie, zo bedachten de makers. En meteen is er ook maar flink werk van gemaakt want een dertiendelige serie wordt aangekondigd. Als je dan weet dat iedere dvd drie korte verhalen van 26 minuten bevat, zit je als liefhebber voorlopig nog wel even voor de buis. De vraag is of je dat kijktechnisch redt, want het aanschouwen van één DVD blijkt al de nodige moeite te kosten. De verhalen kennen namelijk een hoog* Tom & Jerry*-gehalte ofwel: veel variaties op het zelfde thema. De familie Marsupilami, vader, moeder, drie kleintjes, leeft vredig in het tropische regenwoud van Palombië en wordt daar veelvuldig dwarsgezeten door sluwe op geldbeluste jagers die het bijzondere beest voornamelijk vertalen in geld. Beroepsjager Backalive lijkt hierin de Olrik of de Krimson van de Marsupilami's te worden.*

Animatietechnisch komt de reeks nauwelijks boven de gemiddelde Nickelodeon-serie uit en de figuren bewegen zich houterig en stroef. Is er dan niets dat deze serie het bekijken de moeite waard maakt? Ja, toch wel. Gek genoeg is dit de zoetsappigheid van de karakters van de hoofdfiguren en het lieflijke gehoeba van de geelzwartgevlekte Marsupilami. Want hoewel net zo voorspelbaar als zijn overige gedrag – agressief, opvliegerig en beschermend – zijn dit de trekjes die hem maken tot wat hij is. Een familieman zonder dubbele agenda en slechte bijbedoelingen, kortom een held zonder poespas. TdK

Marsupilami 1 – Avonturen van de Marsupilami: De Marsupilami en de koningin Cata + De Marsupilami in het hotel + De Marsupilami in de dierentuin

Homescreen 2005
(±78 minuten.
Alle leeftijden)

Revolutionair icoon in onsamenhangende fragmenten

Voorwaarden: een tragische dood, een rebels karakter en een mythische uitstraling. Pas dan kom je in aanmerking om te worden opgenomen in de nieuwe reeks van Casterman die in de Nederlandse vertaling de naam *Rebels* heeft gekregen.
Ernesto Ramon 'Che' Guevara bijt het spits af in de serie waarvoor **Maryse** en **Jean-François Charles** – bekend van onder meer de *India Dreams*-albums – het scenario schreven.
Beginnend met zijn executie zonder proces in Bolivia op 8 oktober 1967 wordt in brede streken het leven van het icoon Che Guevara neergezet.
Binnen 48 pagina's met tekstblokjes en -ballonnen is noodzakelijkerwijs weinig ruimte voor nuances. Maar het verhaal springt wel erg heftig heen en weer tussen verschillende belangrijke periodes in het leven van 'El commandante'. Lezers zonder de nodige voorkennis zullen de draad snel kwijt raken. Op het internet is bij voorbeeld via *www.el-comandante.com/ned/bio.htm* een redelijk objectieve, overigens slecht geredigeerde, biografie van Che Guevara te lezen als begeleiding.
Het album verklaart nauwelijks de ontwikkeling van zijn politieke bewustzijn en hoe hij met Fidel Castro in contact kwam. De grote liefdes in het leven van de romantische beroepsrevolutionair worden wel heel kort aangestipt en incidenten als bij voorbeeld de invasie in de Varkensbaai in Cuba en de avonturen van Che in Afrika zijn zonder een verhelderende context in het verhaal opgenomen.
Wat overblijft is een nogal geromantiseerd, door **Olivier Wozniak** niet al te elegant getekend, verhaal van een idealistisch strijder voor een betere wereld zonder imperialistische onderdrukking, met vrijheid, welvaart en gelijke kansen voor iedereen. Dat is hem niet helemaal gelukt, zoals ik onlangs nog tijdens mijn verblijf op Cuba heb geconstateerd.
De volgende geplande delen in de collectie *Rebels* hebben als held de Amerikaanse president John F. Kennedy, waarvoor Wozniak opnieuw de tekeningen zal maken, en als heldin de filmster Marilyn Monroe – geïllustreerd door de Poolse tekenaar Zbigniew Kasprzak, die (gelukkig voor de niet-Poolstaligen) het pseudoniem Kas heeft aangenomen. Voor beide delen verzorgen Maryse en Jean-François Charles opnieuw het scenario. DR

Libertad! – Che Guevara

Wozniak & Charles & Charles
Casterman 2006
ISBN 90-303-7513-2
Prijs €5,95
48 pagina's
kleur (sk)

ADVERTENTIE

TE HUUR !!!
Het superleuke Klein Suske en Wiske Springkasteel is nu ook te huur voor feestjes en evenementen.
WWW.KLEINSUSKEWISKE.BE
Voor meer info
Suske en Wiske Promoteam
+32 (0)3 888 64 82 70 (tel)
eric@dilles.be

Bon voor GRATIS poster bij aankoop van 'de Angst op de Amsterdam'- puzzel tijdens de Suske en Wiske Fandag te Nieuwegein op Zondag 9 april !

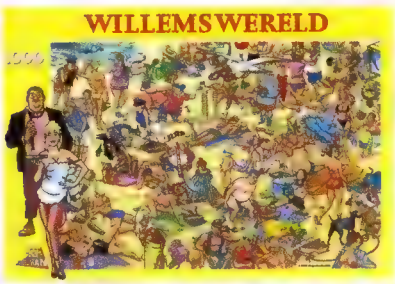

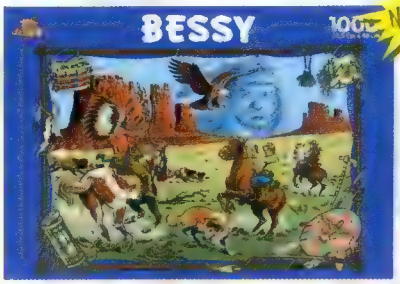

WWW.PUZZELMAN.COM

Borgia 1: Bloed voor de paus

Jodorowsky & Manara
Sombrero 2005
ISBN geen
Prijs €14,50
56 pagina's
kleur (hk)

PLOTSELING ZAG IK JOU! JE WAS GEKOMEN OM EEN KAARS OP TE STEKEN BIJ DE HEILIGE MAAGD, UIT DANK DAT ZE JOU DE KARDINAALSHOED HAD GESCHONKEN.
DE ARMEN VAN DE HEILIGE MOEDER WEZEN IN MIJN RICHTING, EN JIJ STOND VOOR HAAR.
HET WAS ALSOF DE MAAGD JOU AAN MIJ AANBOOD. ALS EEN HEERLIJK GESCHENK.
WE HEBBEN DE LIEFDE BEDREVEN BIJ HET SCHIJNSEL VAN DE KAARSEN EN IN DE SCHADUW VAN DE MAAGD.
JOUW ZAAD MAAKTE ME RADELOOS. IK GING EEN ANDERE DIMENSIE VAN DE TIJD EN DE RUIMTE BINNEN.
IK RAAKTE VERLIEFD OP JE ZIEL, JE VLEES, EN JE GEBEENTE.

Meedogenloze weg naar pausschap

Smeuïg. Dat is een woord dat vaak opkomt bij het lezen van *Bloed voor de paus*, het eerste van drie delen over de geschiedenis van de familie Borgia, één van de meest invloedrijke families in het Europa van de vijftiende eeuw. Een smeuïg verhaal, smeuïg verteld door scenarioschrijver **Alejandro Jodorowsky**, smeuïg getekend door **Maurillo - Milo - Manara** met smeuïge details en optredens van zéér smeuïge dames.

Bloed voor de paus vertelt het verhaal van de niets en niemand ontziende Rodrigo Borgia (1431-1503) die het al ver heeft geschopt binnen de Vaticaanse hiërarchie dankzij de hulp van zijn oom Alfonso. Deze is afkomstig van de aanzienlijke Spaanse familie De Borja en schopt het uiteindelijk tot paus: Calixtus III.

Dat wil Rodrigo ook wel en via omkoping van het Vaticaans concilie, politieke intriges, moorden en steekpenningen weet hij het ook tot hoogste vertegenwoordiger van God de schoppen: paus Alexander VI.

De meedogenloze Rodrigo geloofde volgens de overlevering niet in God en leefde openlijk met een maîtresse: Vanozia dei Catanei, de moeder van zijn vier kinderen Juan, Cesare Borgia, Joffre en Lucrezia Borgia, die in het verhaal ook een rol spelen.

Jodorowsky heeft van deze gegevens een boeiend verhaal gemaakt waarbij – naast de 'kale' historische invalshoek – erotiek, seks en geweld uiteraard een belangrijke rol spelen, inclusief de al genoemde smeuïge details zoals bij voorbeeld een juten zak met afgehakte pikken en het gebruik van de houten zetel met gaten, die werd gebruikt om discreet te onderzoeken of de nieuwe paus wel van het juiste geslacht was en over een 'klokkenwerk' beschikte.

Bij dit scenario heeft Manara zijn technisch zeer vaardige, elegante, lucide en vaak erotische beelden getekend en gepenseeld. Maar de lezer die over eerder werk van Manara heeft gekwijld zal het niet ontgaan dat de begeerlijke dames al eerder lijken te hebben opgetreden, bij voorbeeld in de albumreeks *De schakelaar*. En vaak ook in dezelfde *séduisante* houdingen. DR

Hard doch stereotiep

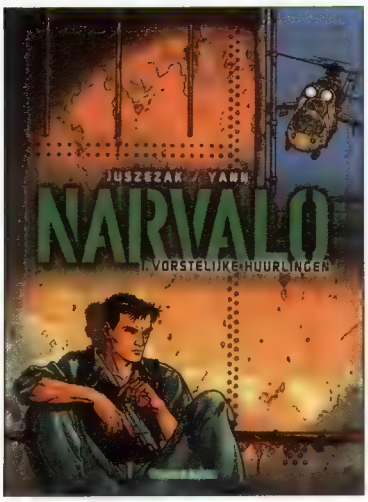

Narvalo 1: Vorstelijke huurlingen

Juszezak & Yann
Dargaud 2005
ISBN 90-6793-773-8
Prijs €5.25
48 pagina's
kleur (sk)

Een ruige setting. Een stel huursoldaten is ingehuurd om als bodyguards op te treden voor een zelfbenoemde, megalomane prins op een voormalig boorplatform, gelegen in de internationale wateren voor de kust van Nederland. Zijn vrees voor een interventie door Hollandse mariniers wordt werkelijkheid als de Nederlandse regering haar jurisdictie over de zee tot twaalf mijl rigoureus uitbreidt. Na een aanval op het ministaatje vlucht dit heterogene gezelschap naar een bevriend staatshoofd van een soortgelijke natie – zeg maar een uit zijn krachten gegroeide veerboot in de vorm van een atol. De leiding van dit drijvende object is in handen van de biseksuele ex-vriendin van de pseudoprins; zij weet zich omringd en gesteund door een legertje lesbo's. Ook in deze maagdelijke omgeving moeten de helden vrezen voor hun leven. Stukje bij beetje blijkt dat de CIA jacht maakt op één van hen, een gemankeerde wetenschapper, wiens gezicht is aangetast door het inademen van een agressieve stof.

De realistische tekeningen van **Erik Juszezak** getuigen van professionaliteit. Hij heeft aandacht voor decors, een effectieve camera-instelling en een juist evenwicht in sfeer- en actiescènes. Hij schuwt het harde werk niet. Het verhaal van **Yann** is echter wat vaal, oppervlakkig en clichématig. Zijn personen komen (nog) niet uit de verf; het zijn stereotypen. Het verhaal is in feite pretentieloos amusement. RB

Cycloop 1:
De huurling

Jacamon & Matz
Casterman 2005
ISBN 90-303-4413-X
Prijs € 5,25
56 pagina's
kleur (sk)

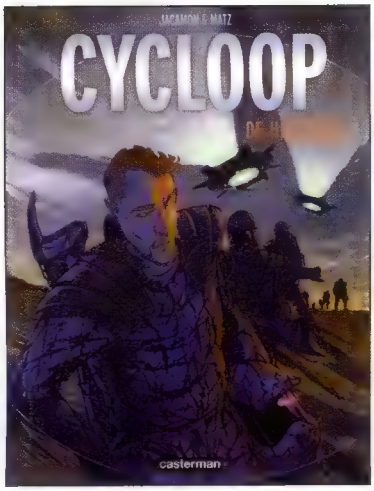

Futuristisch realisme

Wanneer je aan de combinatie stripverhalen en het jaar 2054 denkt, gaan je gedachten al gauw naar superfuturistische avonturen met een hoog robot- en lasergehalte. Ook *Cycloop* speelt zich af in het jaar 2054, maar is een uitzondering in het genre van de toekomststrip: het verhaal van de Franse tekenaar **Luc Jacamon** en scenarioschrijver **Matz** komt erg realistisch over. Jacamon zette twee jaar geleden plots een punt achter de succesvolle thriller-strip *De killer*, een reeks van vijf verhalen over een huurmoordenaar. Met zijn nieuwe strip *Cycloop* kan hij de *Killer*-serie wellicht kan evenaren. Het maatschappijkritische verhaal steekt vooralsnog goed in elkaar. De auteurs spelen met de gedachte dat de commercie in de toekomst een nog grotere en belangrijkere rol gaat spelen. In *Cycloop* besteedt de Verenigde Naties wegens geldgebrek voor de eerste maal een militaire missie uit aan een commerciële beveiligingsfirma, die hun 'soldaten' laat strijden met microcamera's op hun helm. Via die camera's kan Jan en alleman in de huiskamer meegenieten van harde actie, televisiegetrouw afgewisseld met kauwgumreclames. Het is dan ook niet vreemd dat de soldaten cyclopen worden genoemd. Als lezer volg je het leven van de intelligente Douglas Pistoia die zich uit geldgebrek bij de ultrageavanceerde éénogen voegt en uiteindelijk uitgroeit tot televisieheld.
Dit eerste album is duidelijk bedoeld als inleiding. De meeste lezers zullen de strakke tekeningen en het gave paars-groen-blauwe kleurgebruik zeker waarderen, maar hun definitieve oordeel zal afhangen van de kwaliteit van de volgende albums. Liefhebbers van ethische vraagstukken over de impact van live-televisie moeten de volgende *Cycloop*-titels zeker in de gaten houden... want of soldaat Pistoia zich in deze Big-Brother-maatschappij volledig aan blijft passen aan de wensen van zijn meerderen is zeer de vraag. NA

WE HOORDEN SCHOTEN, ONZE MENSEN LIGGEN ONDER VIJANDELIJK VUUR. WE BLIJVEN HEN VOLGEN OM MEER AAN DE WEET TE KOMEN. MAAR EERST ENKELE RECLAMEBOODSCHAPPEN. BLIJFT U KIJKEN.

ADVERTENTIE

LIFT MEE OP DE FANTASIE VAN TWEE FRANSE TOP-VERTELLERS:
DE VIER STROMEN
Twee knullen beroven een gevaarlijk uitziende man. De tas die ze stelen blijkt een Doos van Pandora te zijn. Ze bevat niet alleen geld, maar ook steentjes, botjes, waarzeggerskaarten, een kokertje met gebroken tanden. Als een van hen vermoord wordt, slaat de ander op de vlucht...
Een volledige politieroman in stripvorm, geschreven door FRED VARGAS, van wie de boeken in Nederland bij De Geus verschenen, en getekend door EDMOND BAUDOIN. Prijs voor Beste Scenario in Angoulême!
ANGOULÊME
DE REIS
Op een dag verlaat Simon zijn gezin en trekt de wereld in, op reis, op zoek. Een poëtisch avontuur begint.
De Reis is EDMOND BAUDOINs meest populaire strip, nu eindelijk weer verkrijgbaar! Prijs voor Beste Scenario in Angoulême...
Twee nieuwe 'graphic novels' van Sherpa / Oog & Blik. 224 pagina's zwartwit, gebonden, gedrukt op getint papier. Prijs 24,95 euro. Van De Vier Stromen verschijnt tevens in beperkte oplage een editie met zeefdruk, gesigneerd door beide auteurs (39,95 euro). Verschijning: april 2006.

ADVERTENTIE

Bleke puber van zestien

Andrea Kruis heeft geaccepteerd dat haar werk met dat van haar beroemde vader Jan wordt vergeleken. De strip *Jan, Jans en de kinderen*, die wekelijks in het vrouwenblad Libelle verschijnt, is immens populair. Uitgeverij Silvester voelt dan ook geen schroom om het persbericht bij het verschijnen van dit album van *Grietje* te beginnen met: 'Andrea (1962) is de dochter van striptekenaar Jan Kruis. Ze leeft haar hele leventje al tussen de strips. Dat kan ook niet anders met zo'n bekende vader.' Het is dan ook niet verwonderlijk dat ze via haar vader Rob van Vuure, destijds hoofdredacteur van *Margriet* (opmerkelijk genoeg het zusje van *Libelle*), bereid vond om haar strip *Vijftien en een 1/2* te publiceren. Eerder tekende Andrea Kruis voor *Tina*, *Bobo* en een huis-aan-huisblad.

Grietje 1

Kruis
Silvester 2005
ISBN 90-5885-064-1
Prijs €8,95
80 pagina's
kleur (sk)

De opvolger van *Vijftien en een 1/2* heet *Grietje* en zij is de hoofdpersoon van het gelijknamige album: een wat brave puber van zestien met hippe vriendinnen en gescheiden ouders. Mams is een roodharige kunstenares die aan Anja Meulenbelt doet denken, paps is een machoman die als piloot de wereld onveilig maakt. Hiertussen probeert Grietje zich staande te houden en, heel modern, mee te denken met de reeks vriendjes van mams.

'Omdat de tekenstijl van haar vader een grote invloed heeft gehad op haar ontwikkeling is het onnodig om te zeggen dat haar tekenstijl is afgeleid van *Jan, Jans*. Toch is er wel degelijk verschil. Het werk van Andrea oogt zachter en minimalistischer,' zo gaat het persbericht door. 'Haar stijl is duidelijk ontleend aan die van haar vader, al kadert ze de plaatjes anders in en ontbreekt het krasserige lijntje', aldus Joost Pollmann van de Haarlemse Stripdagen. Omdat Andrea zelf, haar uitgever en de kenner haar met vader Jan vergelijken, zal ook deze recensie daar niet aan ontkomen. Waar (pré-) pubers Karlijn, Catootje en Jeroen door pa Kruis op een frisse en zelfs brutale wijze werden geportretteerd, komt Grietje lang niet zo goed uit de verf. Andrea Kruis schildert haar af als een wat ouwelijke tobber, die ielig afsteekt bij haar flamboyante ouders en hartsvriendin. Grietje maakt daarom niet zo'n indruk: noch de hoofdpersoon zelf, noch het album. EC

Grietje
Sinds mijn moeder dat boek „In de puberteit, ojee!" leest, kan ze niet meer normaal naar mij kijken... Vreselijk!!
Echt hoor, als ik een keer gewoon geen honger heb denkt ze meteen dat ik anorexia heb. Raadt liep ik in een wijde trui...
dacht ze dat ik zwanger was!! Echt waar! En ze was er zo van geschrokken dat ik nu van haar aan de pil moet... gewoon, voor de zekerheid.!
Aan de pil!? Jij!?? En je hebt nog nooit een vriendje gehad!! Je hebt zelfs nog nooit gezoend!!
HAAA HA HA HA HA HA HA HA
Nee. Haha.. (Ha ha
Hi Hi HA HA
Hum
Nou ja, toch fijn dat ze denkt dat je ergens normaal in bent.

Middelmatige strip over middelmatige levens

De critici waren laaiend enthousiast over het debuutalbum *Toen ik nog baas van de wereld was* van de Vlaming **Conz**. Op de achterkant van zijn tweede boek - *De tweede kus 1: Ringo* – verzekert Hanco Kolk de lezer dat-ie onder de hoede van een rasverteller is.

Het ligt dus helemaal aan mij dat ik er niks aan vind. Ik vind het tekenwerk maar matig en het verhaal boeit me helemaal niet. Het gaat over een jongen, Ringo, in een Vlaams dorp-van-niks die iets krijgt met een meisje en dan gaan ze neuken en dan flirt ze in de disco met een andere jongen en dan gedraagt Ringo zich als een hork en dan maakt ze het uit. Niks wat niet iedere gezonde jongen minstens één keer in zijn leven ook heeft meegemaakt en niks wat ik niet al tig keer heb gelezen in de ontelbare slecht getekende autobiografische *small press*-strips die de afgelopen twintig jaar zijn verschenen.

Dit verhaal wordt verteld in flashbacks die worden onderbroken door Ringo's overpeinzingen in het vliegtuig naar Australië, waar hij geloof ik op zoek gaat naar iets, maar ik ben al vergeten wat. Bijzonder origineel allemaal, in elk geval.

Waarom zou ik willen lezen over het middelmatige leven van een middelmatige burgerjongen met middelmatige talenten? Kortom, waarom zou ik een stripboek kopen dat over mij gaat? U ziet, ik ben wat geïrriteerd en dat komt doordat ik met dit boek een uur van mijn leven heb verspild. Een uur dat nooit meer terugkomt. Een uur dat voor altijd verloren is. PB

De tweede kus 1: Ringo

Conz
Oogachtend 2005
ISBN 90-77549-15-3
Prijs €14
88 pagina's
zwart/wit (sk)

Kat krabt zijn krullen in kleur

Van de vraatzuchtige, cynische kat Garfield zijn in Nederland al ruim veertig zwart/wit-pockets verschenen. Uitgeverij Loeb brengt in samenwerking met Bruna (die de distributie regelt) ieder jaar een paar deeltjes uit die geruisloos hun weg naar het publiek weten te vinden. Volgens de woordvoerder worden van elk deel zo'n 15.000 à 20.000 exemplaren verkocht. Momenteel zijn alleen de laatste zestien pockets leverbaar; de eerste dertig zijn officieel uitverkocht, en een heruitgave zit er niet in. Daarnaast brengt de uitgever twee keer per jaar een album uit met daarin de 'Sunday Pages' van *Garfield* in kleur (deel 82 is net uit; oplage: 8000, met recht van retour aan distributeur Betapress; verkoop ligt lager). Verder gebruikt Loeb de dochteronderneming Interstat voor *Garfield*-merchandising als scheurkalenders en schoolagenda's. In tijd loopt Loeb naar eigen zeggen met zijn chronologisch opgezette uitgaven slechts zo'n half jaar achter met de grappen die in de VS verschijnen.

Garfield 2: Voor veelvraten

Davis
Bzztôh 2005
ISBN 90-453-0159-8
Prijs €8,50
96 pagina's
kleur (sk)

Logisch dus dat anderen ook willen meesnoepen van de Garfield-brokjes. Uitgeverij Bzztôh brengt een aantal delen op een wat groter formaat in kleur uit. *Garfield voor verliefden* verscheen al in 2004, en eind 2005 lag *Garfield voor veelvraten* op de toonbank. In de planning staat nog *Garfield voor lekkerbekken*. De drie bundels zijn vertalingen van uitgaven van Random House, die bij voorbeeld voor het net verschenen boek de spitsere titel *Survival of the fattest* verzon. *Garfield voor veelvraten* bestaat uit een mix van zondagspagina's en stroken uit 2001. Het zijn dus eigenlijk grappen die voor het overgrote deel reeds in de Loeb-albums hebben gestaan, al bevat de Bzztôh-uitgave ook twee pagina's met schetsen.

Bedenker **Jim Davis**, die zijn loopbaan in de reclamewereld begon, introduceerde de kat in 1978 bij United Feature Syndicate. Dat was het startsein voor een grandioos succes. De dikke kat Garfield is sindsdien gepubliceerd in ruim 2500 kranten wereldwijd en er zijn vele pocketuitgaven verschenen. Zijn eerste paperback stond naar verluidt zo'n honderd weken bovenaan de Amerikaanse bestsellerlijst. Wie geïnteresseerd is in de eerste jaren van de strip kan op *www.garfield.com* terecht: daar zijn *Garfield Classics* te bestellen. RS

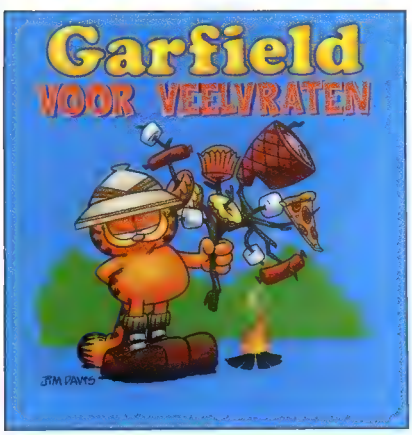

ADVERTENTIE

De Tao van Toonder

De denkwereld van Marten Toonder

Marten Toonder is een unicum in de Nederlandse literatuur. Hij tovert met zijn taal en schildert met woorden landschappen vol verrassingen. Zijn grootste bekendheid verkreeg hij met zijn schepping van *Tom Poes en heer Bommel* en de wereld van Rommeldam en omstreken. In dat œuvre houdt hij ons een spiegel voor, waarin wij onszelf getroffen, maar met een glimlach, aanschouwen.
De denkwereld van Marten Toonder heeft zijn lezers decennia lang gefascineerd. Zijn ideeën en gevoelens, zijn fantasieën en inzichten heeft hij in de afgelopen vijftig jaar vaak verwoord, in tientallen vraaggesprekken. Al zijn essentiële uitspraken werden door Frank van Hartingsveld thematisch geordend en – in samenspraak met Marten Toonder – nauwkeurig geschreveld voor het boek *De Tao van Toonder*.
In dit boek zien we Toonder in dialoog met zichzelf als mens, als denker, als dichter, schrijver, tekenaar en filmer, als Ier en Nederlander.
Toonder's Tao wordt natuurlijk niet ontrafeld, want Tao is onnoembaar. De waarde ligt in de weg erheen.

Extra: een **dvd van 2,5 uur** – met documentaires, vraaggesprekken, voorgedragen gedichten, sfeervolle beelden uit Ierland en een tekenfilm.
128 bladzijden • gebonden • royaal geïllustreerd • met dvd • € 49,50

Kijk op www.uitgeverij-panda.nl of vraag meer informatie.
T: 070 3615393, F: 070 3060256, E: info@uitgeverij-panda.nl

ADVERTENTIE

SNOEK

STRIPS, COMICS AND MORE

Snoek strips is al
25 jaar de speciaalzaak
in Europese strips,
amerikaanse comics,
action figures beelden,
posters en zeefdrukken.
Leuk om te verzamelen of
kado te geven!

1e van Swindenstraat 547
1093 LC Amsterdam
(bij station Muidenpoort/ Dappermarkt)

Tel: 020-6684764
Fax: 020-6650469
snoek@snoekstrips.nl

Bezoek onze website:
www.snoekstrips.nl

AGENDA

AANVULLINGEN? VERTEL HET ONS! STUUR NIEUWS OVER BEURZEN, TENTOONSTELLINGEN OF ANDERE INTERESSANTE STRIPEVENEMENTEN AAN AGENDA@STRIPSCHRIFT.NL OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM

- ***t/m 9 april*** *Expo 'Een weelderig warenhuis', Art Nouveau bij de afdeling stripverhalen, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België, info: (+32) (0)2-2100433 of www.stripmuseum.be*
- ***t/m 17 april*** *Expo 'Marec in het hof', een overzichtstentoonstelling van de Belgische politiek tekenaar Marec, Historisch Centrum Het Markiezenhof, Steenbergsestraat 8, Bergen op Zoom, info: (+31) (0)164-277077 of www.markiezenhof.nl*
- ***t/m 3 september*** *Expo 'Strips in veelvoud – De (druk)geschiedenis van het beeldverhaal', Drukkerijmuseum, Leeuwerik 8, Etten-Leur, info: (+31) (0)76-5034826 of www.drukkerijmuseum.nl*
- ***9 april*** *Grote stripruilbeurs, Stripclub Tafelrond, Zaal Het Bad, Martelarenlaan, Kessel-Lo, België, info: (+32) (0)16-236597 of hendrickxjeanpierre@skynet.be*
- ***13 april t/m 3 september*** *Expo 'Marten Toonder', Nederlands Stripmuseum, Westerhaven 70, Groningen, info: www.nederlandsstripmuseum.nl*
- ***16 april*** *Smurfen- en comicbeurs, Cultureel Centrum 'Oog in al', Handelstraat 3, Utrecht, info: info@stichtingvansmurfenverzamelaars.nl*
- ***17 april*** *9e Oost-Nederlandse Stripboekenbeurs, Broerenkerk, Broerenkerkplein, Zwolle, info: www.oostnederlandsestripboekenbeurs.nl*
- ***20 april t/m 8 juli*** *Expo Studio Noodweer, naar aanleiding van de viering van het eerste lustrum, Señor Hernandez, Houtstraat 59-61, Nijmegen, info: (+31) (0)24-3608181*
- ***23 april*** *6e Strip-, platen- en cd-beurs, Sportzaal Schijnpoort, Schijnpoortweg 55, Antwerpen, België, info: www.stripsmeteenhart.org*
- ***28 april t/m 28 mei*** *Expo de Luxe, met werk van onder anderen de Pulp de Luxe-tekenaars Stedho, Mario Boon, Brecht Evens, Randall, Lode Devroe, Freek van Haagen en Ivan Claeys, Cultureel Centrum De Spil, H. Spilleboutdreef 1, Roeselare, België, info: www.despil.be*
- ***28 en 29 mei*** *4e Stripfestival, met aandacht voor Heer Bommel en Tom Poes, Sluis, info: info@stripfestivalsluis.nl*
- ***3 en 4 juni*** *Stripdagen Haarlem, Haarlem, info: www.stripdagenhaarlem.nl*
- ***11 juni*** *11e Mercatorstripbeurs, met onder anderen Christian Denayer en Jeff Broeckx, Gemeenteschool Kruibeke, Bazelstraat, Kruibeke, België, info: (+32) (0)486-744899 of www.mercatorstripbeurs.be*
- ***19 augustus*** *8e Kamper Stripspektakel, Oudestraat/Gasthuisstraat/Nieuwe Markt, Kampen, info: (+31) (0)38-3320997 of www.steck.nl*
- ***30 september en 1 oktober*** *De Stripdagen, Euretco Expo Center, Meidoornkade 24, Houten, info: (+31) (0)255-518012 of www.stripdagen.nl*
- ***7 en 8 oktober*** *Week van de strip, Stadsfeestzaal Aarschot, Aarschot, België, info: (+32) (0)16-569709*

Strips in Veelvoud

Op 4 maart opende Kees Kousemaker van stripwinkel Lambiek, de tentoonstelling *Strips in Veelvoud - De (druk) geschiedenis van het Beeldverhaal* in het Drukkerijmuseum te Etten-Leur. De tentoonstelling heeft tot doel de opkomst en de ontwikkeling van de drukgeschiedenis van het beeldverhaal weer te geven. Daarnaast wordt met behulp van verschillende thematische indelingen de geschiedenis van de strip in Nederland in vogelvlucht getoond. Bij het tentoonstellen van al het materiaal ligt de nadruk op het druktechnische: de lay-out, de lettertypes en het kleurgebruik. De tentoonstelling is ingedeeld in acht verschillende thema's: striptijdschriften, stripfiguren, krantenstrips, de strip in de reclame, *Bulletje en Boonestaak*, inkleurstudio Diepdrukkerij, strips die betrekking hebben op de drukkerijwereld en de geschiedenis van het beeldverhaal. In een prominent gedeelte laten vijf stripfiguren (Agent 327, Kuifje, Ollie B. Bommel, Storm en het duo Suske en Wiske) met behulp van allerlei stripattributen zien hoe zij zijn ontstaan en geëvolueerd. Verder laat het thema inkleurstudio zien hoe het proces van een zwart/witte naar een ingekleurde tekening verloopt. Verschillende organisaties droegen hun steentje bij aan deze expositie waaronder Het Stripschap, het Hergé Genootschap, de Don Lawrence Collection, Museum De Bommelzolder, het Streekmuseum van Tiel en het Flipje-museum. Het museum is geopend op woensdag- en donderdagmiddag van 13-16.30 uur èn ieder eerste weekend van de maand van 13-17 uur. TdK

Meer info: zie agenda

Oost Nederlandse stripboekenbeurs

Als je 17 april, Tweede Paasdag, geen zin in de meubelboulevard of een autoshow hebt, is de *Oost-Nederlandse Stripboekenbeurs* in Zwolle misschien een goed alternatief. Al voor de negende keer wordt deze beurs georganiseerd. Nu door de stichting O.N.S., voorheen door stripwinkel De Boekenhalte en door de inmiddels opgeheven striporganisatie Strip 2000. De Broerenkerk, in het hartje van de stad, is zoals gebruikelijk de sfeervolle locatie. De beurs is samen met die van Kampen de enige stripbeurs van betekenis in Oost- en Noord-Nederland. Er is een veiling, er wordt gesigneerd door diverse tekenaars en er is ook aan de kinderen gedacht. Die hebben een speciale kinderhoek. De beursuitsmijter wordt gevormd door een luxe in zwart velours gehulde uitgave van *De rode ridder*. Het boekwerk met een oplage van 350 exemplaren bevat de eerste drie verhalen (*De grot van de beer*, *De blauwe heks* en *De Judasgraal*) van het duo Martin Lodewijk/Claus Scholz. Beide stripmakers zijn ook ter plaatse om de nieuwe aanschaf desgewenst van een extra tekening te voorzien. De kerkdeuren zwaaien om 10 uur open. TdK

Meer info: zie agenda

HET VAK

DEZE RUBRIEK IS BESTEMD VOOR MUTATIES IN HET ROERIGE STRIPWERELDJE, ALSMEDE VOOR MELDINGEN VAN OVERLIJDEN, FUNCTIEWIJZIGINGEN, WISSELINGEN VAN UITGEVER OF DISTRIBUTEUR, VERHUIZINGEN... HIER LEEST U ER ALLES OVER. STUUR MUTATIES AAN **HETVAK@STRIPSCHRIFT.NL** OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

>WAARHEEN?

Sinds 1 januari is **Balloon Books** de exclusieve verspreider van het Nederlandstalige fonds van stripuitgeverijen Dargaud, Dupuis, Lombard, Graton, Marsu, Blake & Mortimer. De volgende stap, zelf de autonome uitgever van al deze fondsen zijn, wordt al aangekondigd. Jean-Luc Verspeeten blijft in deze constructie de verantwoordelijke man voor het werk van uitgeverij Mezzanine terwijl Erwin Cavens deze functie voor de overige fondsen voor zijn rekening mag nemen.

Binnen **Dupuis** rommelt het ondertussen flink. Een aantal leidinggevenden stuurt aan op een management-uitkoop. Dit, terwijl moederbedrijf Média-Participations een eerder gelijkluidend voorstel van inmiddels ex-directeur Dimitri Kennes met ontslag beloonde, aldus *L'Echo*. Op vrijdag 17 maart ging het personeel van de uitgeverij in staking.

Tekenaar **Conz** volgt dit jaar Koen de Maesschalck op als stadstekenaar van Turnhout. Conz, die tot op heden twee stripalbums deed uitgeven, moet in zijn rol als stadstekenaar een twaalftal cartoons maken over lokale en actuele situaties. Hij krijgt hiervoor een vergoeding van €4250. Conz kondigt echter aan een pagina per gebeurtenis te willen tekenen, die uiteindelijk mogelijk in een album worden opgenomen.

Op 11 maart kreeg **Floor de Goede** - in het kader van Stripdagen Haarlem - de VPRO Debuutprijs 2006 voor zijn album *Flo 1: De dagelijkse beslommeringen*.
De prijs - waaraan een geldbedrag is verbonden van €1000 - werd aan de laureaat uitgereikt door *Sigmund*-tekenaar Peter de Wit.

>WAARVOOR?

Pas nu werd ons bekend dat op 25 augustus 2005 **Pierre Lamblot** is overleden. Deze Belgische tekenaar met een Franse vader en een Belgische moeder stond beter bekend als Pilamm. Hij tekende voornamelijk - in een Jugendstilachtige stijl - verhalen met een christelijke boodschap. In de jaren 1948-1950 verschenen vier Nederlandstalige albums bij uitgeverij Casterman in de reeks *De blijde boodschap* waaronder *Het verraad van Judas* en *De zege van het kruis*. Pilamm werd 76 jaar.

PILAMM - DE ZEGE VAN HET KRUIS, 1950

Op 30 januari overleed de Amerikaanse comictekenaar **Seth Fisher** als gevolg van een val. Fisher die slechts 33 werd, tekende ondermeer mee aan *The Green Lantern: Willworld*, *The Fantastic Four* en *Batman - Legends of the Dark Night*. In 2003 kreeg hij nog een Eisner-nominatie voor zijn tekenwerk van *Flash: Time flies* en *Vertigo Pop: Tokyo*.

Onlangs overleed eveneens op jonge leeftijd **Harry Thompson**.
Thompson schreef de zogenoemde dubbelbiografie over Hergé in 1991. Hij was vooral werkzaam als tv-producent maar trad als *Kuifje*-kenner ook op in de film **Tintin et moi** van Anders Ostergard. Thompson werd slechts 45 jaar en overleed aan longkanker.

HARRY'S POSTZEGELHOEKJE

Er valt weinig te lachen om postzegels. De afbeeldingen zijn voornamelijk het terrein van staatshoofden, culturele kopstukken, grafisch fraai weergegeven cijfers en herdenkingen. Philippe Geluck, maker van de droogkomische reeks *De Kat*, heeft vorig jaar op zijn eigen onnavolgbare manier voor een hilarische uitzondering gezorgd. Hij maakte tien grappige zegels in een mapje, dat ook nog eens vier extra droogkomische tekeningen bevat.
De Franse posterijen hadden natuurlijk ook een postzegelreeks met het wijsgerige hoofd van de filosoof René Descartes uit kunnen geven: het zoveelste eerbetoon aan het Franse culturele erfgoed. Maar De Kat kreeg de voorkeur en hij greep de gelegenheid aan om de grote filosoof zeer vrij te citeren: 'Ik schrijf, dus jij leest'. HW

Land van herkomst: Frankrijk
Jaar van uitgifte: 2005
Cataloguswaarde: € 10,20 per mapje

L'ENVERS D'UN TIMBRE AUTOCOLLANT EST UN EXCELLENT ATTRAPE-MOUCHE
UNE SEULE LETTRE VOUS MANQUE
ET TOUT EST ÉPEURÉ
VOUS AVEZ UN JOLI TIMBRE
J'AIME VOTRE ENVELOPPE
HOMME DE LETTRES VU DE DOS
LE MOT ENVELOPPE
CONTIENT NEUF LETTRES
ENVOYER UNE LETTRE
EST UN JEU D'ADRESSE
J'ÉCRIS
DONC TU LIS
ÉCRIRE OU NE PAS ÉCRIRE ?
LETTRE OU LE NÉANT ?
C'EST L'HISTOIRE D'UN TIMBRE
QUI COLLE UNE ENVELOPPE POUR L'EMMENER EN BOÎTE
ENTRE NOUS
ÇA COLLE !
Lettre 20g
FRANCE

→ STAPELTJE SECUNDAIR

The Comics Journal 268

Craig Thompson (*Een deken van sneeuw*) tekende de voorpagina van de 268e aflevering van *The Comics Journal* en liet zich verder 42 fraai geïllustreerde pagina's lang interviewen. Informatief is het artikel over de censuur die de Amerikaanse uitgevrij DC CMX toepast bij vertaalde Japanse mangastrips, met onthullende (of eigenlijk juist niet) voorbeelden. Het blad drukt in facsimile een mooi verhaal af van Walt Kelly, zoals dat verscheen in *Our Gang* van juli-augustus 1945. Verder onder meer een optimistisch verhaal over het komende succes van de grafische roman waarin de plannen op dat gebied van zeven Amerikaanse uitgeverijen aan bod komen. In het artikel *Herge at Sea* wordt met kennis van zaken de achtergrond van de zeeavonturen van Kuifje belicht, inclusief een kader over de houding van Hergé tijdens de Tweede Wereldoorlog. Bij een tamelijk ingewikkeld geschreven stuk over de voor- en nadelen van copyright en intellectueel eigendom van onder meer stripiconen en de soms verlammende werking daarvan staan uitgebreide verwijzingen naar internet-sites, waar over deze problematiek wordt gediscussieerd. De schrijver Sean T. Collins beschrijft zijn ongemak bij het lezen van het (overigens prachtig uitgegeven) boek *Locas* van Jaime Hernandez en verder verdedigt de bekende Britse 'striphistoricus' Dez Skin, schrijver van het boek over undergroundstrips *Comix* zich tegen de beschuldigingen van diefstal door Patrick Rozenkranz, auteur van het zeer informatieve boek *Rebel Visions: The Underground Comix Revolution 1963-1975* (te koop in de ramsch!). Rozenkranz werkte dertig jaar aan zijn boek, Skin kreeg drie maanden de tijd om zijn visie op papier te zetten. DR

Meer info: 7563 Lake City Way, N.E. Seattle, WA 98115, Verenigde Staten of *www.tcj.com*

Duizend Bommen! 19 en 20

In nummer 19 onder meer een artikel over de samenwerking van Hergé met het Franse jeugdblad *Coeurs Vaillants*, met daarin voorbeelden van de daden van plagiaat die F.A. Breysse, de tekenaar van *Oscar en Isidoor*, op het werk van Hergé pleegde. In de reeks klare-lijnvolgers dit keer aandacht voor Teun Berserik, die we naast striptekenaar, illustrator en schilder ook leren kennen als automonteur. Verder wordt gespeculeerd over het verschijnen van de lang verwachte *Kuifje*-film onder regie van Steven Spielberg en plaatst de redactie recensies van Hergé's werk uit de jaren '50. Dit varieert van 'leuke ontspanning' tot 'grof en verwerpelijk'. Niets nieuws onder de zon zou je zeggen! Tot slot wordt nog merchandising (oude puzzels) onder de loep genomen en de geschiedenis van uitgeverij Casterman.

En dan nummer 20. Het Hergégenootschap floreert. Dat mag worden afgeleid uit een succesvolle clubdag die ledenvergadering, beurs, veiling en lezing combineert, het uitreiken van de duizendste lidmaatschapskaart aan Fanny Rodwell en een trouw verschijnend verenigingsblad. De inhoud van dit twintigste nummer is grotendeels gevuld met terugkerende rubrieken. Zo wordt al weer voor de derde keer Hergé's band en strijd met de paters van het jeugdblad *Coeurs Vaillants* belicht, wordt ingezoomd op de verschillen in tekeningen van de Willys Jeep uit *Het zwarte goud* en krijgen afbeeldingen van oud *Kuifje*-briefpapier drie pagina's aandacht.

Verder informeert het blad over het ontstaan van *Kuifje Pockets* en *Super Kuifjes*, ook enige tijd *Kuifje Special* getiteld. Tot slot gaat redactielid Hans Noppen uitvoerig in op Peter Ottens herziene en aangevulde *Kuifje*-catalogus *Kuifje in zicht* om af te sluiten met een conclusie die er niet om liegt.

Meer info: Zeewindelaan 28, 2554 HC 's-Gravenhage of *www.kuifje.nl*

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

Arin!!!
Een spannende, historische strip
voor jong en oud.
Auteurs:
Frans le Roux & Roelof Wijtsma
DE GEBROKEN BEKER
DE HUILENDE STEEN
Arin en het volk van de hunebedbouwers
Arin en: ISBN Prijs
De gebroken beker 90 5766 6111 € 6,95
De huilende steen 90 6053 5065 € 6,95
Te bestellen bij de boekhandel of
direct bij: www.arin.nu
edu actief

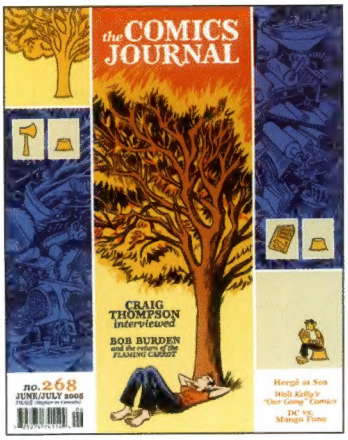

HOGAN'S ALLEY
the magazine of the cartoon a
WHEN ALL THE WORLD WAS YELLOW
MUTTS GOES TO HOGAN'S ALLEY
Also in This Issue:
The Bungle Family: A Surreal Life
Jack Kirby & Steve Ditko: Reinventing Comics
GEORGE LUKS and the YELLOW KID
TIGER'S BOB BLAKE INTERVIEWED
Young Cartoonists Roundtable
Comics in the Comics

Hogan's Alley 13

In het dertiende nummer van *Hogan's Alley*, een Amerikaans tijdschrift dat voornamelijk, maar zeker niet alleen, over krantenpublicaties – *syndicated comix and cartoons* – gaat, staat een interessant gesprek met vier jonge tekenaars wiens werk in diverse kranten wordt gepubliceerd. Dave Coverly (*Speed Bump*), Jeff Mallet (*Frazz*), Stephan Pastis (*Pearls for Swine*) en Hillary Price (*Rhymes with Orange*) discussiëren over de zakelijke en de creatieve kanten van hun werk en hoe zij proberen een balans tussen die twee te vinden. Verder wordt er onder meer de krantenstrip *The Bungle Family* aan de vergetelheid ontrukt: een *daily* in het genre huiselijke strips die na publicatie in de jaren twintig en dertig (in meer dan tweehonderd kranten!) in 1945 werd beëindigd en die nooit meer op een fatsoenlijke manier is uitgegeven. Het artikel met biografische gegevens over de geestelijke vader van *The Bungle Family* Harry J. Tuthill, is verrijkt met tien pagina's naar meer smakende afleveringen van de strip. Interessant is ook het uitgebreide interview met Bud Blake die 39 jaar de strip *Tiger* tekende voor King Features. De strip wordt voortgezet door tekenaar Eric Reaves, die eerder meewerkte aan *Garfield* en scenarist John Wood.

Verder onder meer een met elegante tekeningen van Ethel Hayes geïllustreerd artikel over vrijgevochten *Flapper Girls* in de strip tijdens de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw, de opkomst en ondergang van strips gebaseerd op de populariteit van komieken als The Three Stoges, Bob Hope en Jerry Lewis en zeer inzichtelijk fraai geïllustreerd verhaal van Patrick McDonnel (*Mutts*) over de totstandkoming van een zondagse stripaflevering waarbij hij tegelijkertijd eer betoond aan R.F. Outcault, de geniale tekenaar die naast veel meer de eerste Amerikaanse stripsuperster The Yellow Kid verzon. DR

Meer info: P.O. Box 47684, Atlanta, GA 30362, Verenigde Staten of *http://cagle.msnbc.com/hogan*

→ WINNEN

Bij uitgeverij Sherpa verscheen een herdruk van *De wraak van Arn*, het epos geschreven door Jean-Pierre Dionnet en getekend door Jean-Claude Gal. In samenwerking met uitgeverij Sherpa stelt *Stripschrift* drie exemplaren van deze gelimiteerde uitgave ter beschikking aan hen die ons het goede antwoord op de onderstaande vraag weten te geven.

Hoe heet de zoon van Arn en wat deed Arn om die zoon meer op hem te laten lijken?

Stuur het antwoord vóór 15 mei naar

Arn-prijsvraag
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
of naar winnen@stripschrift.nl

Bij meer dan drie goede oplossingen zal er worden geloot. De winnaars maken we in een volgend nummer bekend.
Maximaal één inzending per adres, medewerkers van *Stripschrift* en hun familie zijn uitgesloten van deelname en discussiëren over de uitslag doen we natuurlijk niet.

Uitslag Bernhard-prijsvraag *Stripschrift 373*:
We vroegen naar de naam van een hulpbehoevende reeks die Erik Varekamp samen met Gerrit de Jager maakte.
Wij bedoelden de tweedelige serie *S.O.S.*, uitgegeven in 1994.

De vijf winnaars van *Het grote prins Bernhard aankleedboek* zijn:
Dirk Deglinne (Zoutleeuw, België),
Frans Kisner (Zevenhuizen),
Ron van Loon (Rotterdam),
Reyn Rozenberg (Zoetermeer) en
Peter Uittenbogerd (Wierden).
Allemaal gefeliciteerd!

STRIP SCHRIFT

Jaargang 38
Nummer 2 (375)
April 2006

's Werelds oudste stripinformatieblad verschijnt 8 maal per jaar en wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie.

Redactie
Teus de Kruijf, Arco van Os, Dik Rondeltap, Rik Sanders

Medewerkers
Ruben Acohen, Manon Albers, *Ger Apeldoorn, Niels Arts, Olav Beemer,* Ben Bits, Ruud Booms, Peter Breedveld, Esther Captain, Pieter van Cleef, Tjabele Heier, Eddie de Jong, Just de Leeuwe, John A. Lent, Kees Ribbens, Mat Schifferstein, Erwin Suvaal, Rudy Vrooman, Geert de Weyer, Harry Wibier, René Windig, Wouter van de Zandschulp

Omslag
Pieter Geenen

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e redactie@stripschrift.nl

Abonnementen
Administratie Stripschrift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
e administratie@stripschrift.nl
Een abonnement omvat 8 nummers en wordt daarna telkens stilzwijgend verlengd. Eventueel gemiste nummers zijn te bestellen via onze Back Issue Service.
Maak het juiste bedrag over op girorekening 9347590 ten name van Stichting Uitgeverij Stripstift te Rotterdam.
Nederland €42,50
België €45,00
Other countries €59,00
IBAN NL56 PSTB 0009 3475 90
SWIFT/BIC PSTBNL21
Bedragen zijn inclusief 6% BTW
Opzeggingen schriftelijk richten aan de uitgever, uiterlijk twee nummers voor het aflopen van het abonnement.

Reprorecht
Het overnemen, maar ook het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie.

Materiaal
Ongevraagd toegestuurd materiaal wordt niet geretourneerd.
De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs.

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opmemen met de uitgever, of e-mailen naar adverteren@stripschrift.nl

Druk
Printec Offset, Kassel, Duitsland

Uitgever/Distributie
STRIPSTIFF

Stichting Uitgeverij Stripstift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e uitgever@stripschrift.nl
w www.stripschrift.nl
KvK Rotterdam 24335843

Stripschrift wordt uitgegeven in opdracht van Het Stripschap. Leden van Het Stripschap krijgen € 1,25 korting op de abonnementsprijs.

ISSN 0165-845X

www.myxmag.nl